ఆంధ్రగ్రంథమాల—౫.

నీ తి ని ధి

అనువాదకుఁడు:

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

ప్రకాశకుఁడు:

కా. నాగేశ్వర రావు

౧౯౩౬] [రు. ౧-౪-౦.

చెన్నపురి :

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున

ముద్రితము.

నీ తి ని ధి

ప్ర థ మ భా గ ము

ప్ర థ మా ధ్యా య ము

మానవునిధర్మములు

ద్వి తీ యా ధ్యా య ము

మనోవికారములు

తృ తీ యా ధ్యా య ము

చతుర్థాధ్యాయము

రక్తసంబంధము

పంచమాధ్యాయము

మనుష్యులలో దైవికములయిన తారతమ్యములు

షష్ఠాధ్యాయము

సాంఘికధర్మములు

సప్తమాధ్యాయము

నీతినిధి

ద్వితీయభాగము

ప్రథమాధ్యాయము

మానవసామాన్యవిషయములు

ద్వితీయాధ్యాయము

మనుష్యునిమనోవికారములు, వానిదోషములు

తృ తీ యా ధ్యా య ము

స్వపరానర్థకము లగు వ్యామోహములు

చ తు ర్థా ధ్యా య ము

మనుజుఁడు తోడివారికిమిఱి పొందఁదగిన దొడ్డగుణములు

పం చ మా ధ్యా య ము

తప్పించుకోరాని దైనికములు

సంపాదకీయము

శ్రీ నీతినిధి ఆంధ్రగ్రంథమాలయం దాఱవకుసుమము. గ్రంథ మాంగ్లగ్రంథమున కనువాదము. సుప్రసిద్ధ గ్రంథకర్తలు బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నులు శ్రీయుత వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రులుగా రనువాదకులు. గ్రంథోదంతము మూలగ్రంథమునం దున్నవిధమున నిందుఁ బొందుపఱుపఁ బడినది. నీతినిధికిఁ బీఠికను వ్రాయఁబూనుట భాస్కరునిఁ గరదీపికలతోఁ జూపఁబూనునటు లుండును. అయినను నియతమైన బాధ్యతయే యీ ప్రయత్నమునకుఁ గారణము. అంతయును బంగారమైయున్నపు డేరి కోరి మెఱుఁగులను నిరూపించు టసాధ్యముగదా!

పూర్వకాలమునుండియును భరతఖండము బ్రహ్మజిజ్ఞాసువులకు నిలయము. బ్రాహ్మణ క్షత్త్రియాదులు తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులై బ్రహ్మజ్ఞానమే జీవయాత్రకు ఫలమని గ్రహించుచుండిరి. ఆ బ్రహ్మజ్ఞులం దొక రీగ్రంథమును సంస్కృతభాషయందు రచియించిరి. "సంస్కృతగ్రంథము త్రివిష్టపమును జేరి త్రివిష్టపభాషారూపమును దాల్చినది. త్రివిష్టపభాషనుండి చీనాభాషానువాదమును బడసినది.

చీనాభాషనుండి యాంగ్లభాషాంతరీకరణమును బొందినది.” ఇయ్యది చన్ట్రుకీల్లు ప్రభువునకు చీనానుండి గ్రంథకర్త వ్రాసిన యుదంతము. ఇందుఁ గొంత సత్యమున్నను, గ్రంథరచనయందు గ్రంథకర్తభావములు విశేషముగఁ జేరియున్న విధమును గ్రంథపరిశీలనము విశదముచేయుచున్నది. క్రైస్తవమతసంప్రదాయములు, పలస్తీను ఈజిప్టు అరాబియాభివర్ణనములు, సముద్రోపమానములు భారతీయ బ్రహ్మజ్ఞానసంప్రదాయములకుఁ బ్రతికూలముగను, క్రైస్తవమతసంప్రదాయముల కనుకూలముగను నున్నవి. క్రైస్తవమతాభినివేశము, పాశ్చాత్యసంస్కారము గ్రంథమునందలి భావసాంకర్యమునకుఁ గారణమై యుండనోపును. గ్రంథము ప్రాచ్యవిజ్ఞానసంజాతమైనను, పాశ్చాత్యవిజ్ఞానసంజాతమైనను లేక యుభయవిజ్ఞానముల ఫలమైనను గ్రంథరాజమై యాంధ్రభాషాయోష కొక యలంకారముగ నుండఁగలదు.

జీవయాత్రకు నీతి సాధనము; పురుషార్థము ఫలము. నరుఁడు నీతిసాధనమునఁ జతుర్విధపురుషార్థముల నారాధించుచు నారాయణపదము నధిష్ఠించుచున్నాఁడు. మానవులకు ధర్మార్థకామమోక్షములు కరత

లామలకము లయ్యును దురారాధ్యములుగ నున్నవి. వేదములు, ప్రస్థానత్రయము, దర్శనములు, శాస్త్రములు, పురాణేతిహాసములు, మతగ్రంథములు, కావ్యములు, నాటకములు, నవలలు, పాటలు, పద్యములు పురుషార్థ సిద్ధికిసాధనముల ననంతరూపముల నుపదేశించుచున్నవి. ఆసత్యోపదేశములను నిత్యజీవనమునందు సమన్వయము చేసి పురుషార్థమును బడయఁగలవిధమును నీతులు తెలుపుచున్నవి.

వివిధమతములకును మోక్ష విషయమునందు భేదాభిప్రాయము లున్నను నీతివిషయములందు భేదాభిప్రాయములు లేవు. సత్యము, శౌచము, శమము, దమము, దయ, వైరాగ్యము, త్యాగము మున్నగు సద్గుణముల నన్నిమతములును శ్లాఘించుచున్నవి. అహంకారము, కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము మున్నగు దుర్గుణముల నన్నిమతములును నిరసించుచున్నవి. దుశ్చింతలను, దుర్భావలను, దుర్గుణములను, దుష్కార్యములను బాసి సచ్చింతలను, సద్భావలను, సద్గుణములను, సత్కార్యములను బొందఁగలవిధమును నీతినిధి సులభముగఁ దెలుపు

మున్నది. జీవయాత్రను స్వర్గయాత్రను జేయఁగల నీతి ధర్మములను నీతినిధి విశదము చేయుచున్నది. సుఖప్రాప్తి కిని దుఃఖనివృత్తికిని మూలాంకురములైన నీతిధర్మము లను నీతినిధి సుగమము చేయుచున్నది.

నీతినిధియందు రెండుభాగములు గలవు. ప్రథమ భాగమునం దేడును ద్వితీయభాగమునం దైదును అధ్యా యములు గలవు. ప్రతి అధ్యాయమునందును మాన వులకు భిన్నావస్థలం దవసరమైననీతులు వివరింపఁబడి యున్నవి. సంసారప్రవృత్తియందు, భిన్నావస్థలందు మానవుల కనుష్ఠానయోగ్యము లైన నీతిధర్మము లీ చిన్నిపొత్తమునందుఁ జక్కఁగ సమర్చఁబడియున్నవి. సంఘజీవనమునందుఁ బతులకు, సతులకు, తల్లులకు, బిడ్డలకు, చుట్టములకు, రాజులకు, ప్రజలకు వలయు నీతిధర్మము లిందు వివరింపఁబడియున్నవి. మానవులు సకలావస్థలందును స్వధర్మనిర్వాహణమును జేసి తరించు టకు నీతిమార్గము శరణ్యము. నీతిధర్మపరాయణులు సుఖదుఃఖములను, లాభనష్టములను, జయాపజయము లను, కీర్త్యపకీర్తులను బాటింపక స్వధర్మనిర్వాహణమును జేసి కృతకృత్యు లగుచున్నారు. స్వధర్మనిర్వాహణము

నకు సకలధర్మములందును నాత్మధర్మము ప్రధానము. జీవయాత్రయందు మానవధర్మమును సార్థకముచేయుటకు నిత్యమైన యాత్మధర్మమువలెను అనిత్యములైన దేహేంద్రియమనోధర్మములు ప్రయోజనకరములుగావు.

నిత్యమైన యాత్మధర్మారాధనమును జేయుటకు సాధనములైన నీతిధర్మములను ఆత్మానుభవము గల మహానుభావులు నిర్ణయింప సమర్థులు. నిత్యమైన పరతత్త్వము సర్వత్ర వెలుఁగుచున్నను నప్రత్యక్షముగ నున్నది. ఇంద్రియగ్రామ మనిత్యమైన విషయవాసనలందు లగ్నమై పండితులనుగూడఁ బరవశులను జేయుచున్నది. అహంకారచతుష్టయము, జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు విషయవాసనలనుండి మరలుటకును బరమాత్మలయందు లయమును బొందుటకును నీతిమార్గము సాధనముగనున్నది. మానవధర్మనిర్వహణమునకును, పురుషార్థసిద్ధికిని సాధనభూతములైన నీతిధర్మములతో నిండియున్న నీతినిధి సకలజనులకును—పండితపామరులకు, స్త్రీ పురుషులకు, బాలవృద్ధులకు—పారాయణయోగ్యముగ నున్నది. నీతినిధి బడులందును గృహములందును అనుదినమును జదువఁదగినపుస్తకమైయున్నది. నీతినిధి

ప్రతిమనుజునకును వెంటనుండఁదగిన ధర్మమిత్రము. ఆంధ్రమహాజనులు నీతినిధిని బఠించి యందలి పరమార్థమును గ్రహించి శ్రీయుత ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సంకల్పమును సార్థకము చేయుదురుగాత!

అక్షయ, వైశాఖ పూర్ణిమ,
చెన్నపురి.

కా. నాగేశ్వరరావు.



శ్రీ వాసిరెడ్డి శ్రీరామ గోపాలకృష్ణ మహేశ్వర
ప్రసాద బహద్దురు గారు
ముక్త్యాల కుమారరాజాగారు

శ్రీరస్తు

అంకితము

మహామత్ మర్తబత్ వా ఆలీ మంజులత్

మన్నెసుల్తాన్ సర్ దేశముఖ్ మన్నెవార్

సర్కార్ ముర్తుజానగరు ప్రభృతి బిరుదాంకులును

శ్రీ ముక్త్యాలసంస్థానాధీశ్వరులును

అగు

శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి

శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వరప్రసాద బహద్దరు

వారి పుత్రరత్నమగు

శ్రీ రామ గోపాలకృష్ణ మహేశ్వర ప్రసాద బహద్దరు

కుమారరాజా వారిని

ఆయురారోగ్యవిద్యైశ్వర్యాభివృద్ధిగా

నాశీర్వదించి

వారి నవమవర్ష జన్మదినోత్సవమునకు జ్ఞాపకముగా

నీ నీతినిధిని

వారి కంకితము సేయుచున్నాఁడను.

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి.

పంచరత్నములు

శ్లో. శ్రీరమ్య! రామగోపాలకృష్ణ! భూపాలబాలక!
ఆరోగ్యవాన్భవాయుష్మాన్ విద్యావాన్ విజయీభవ.

ఆ. వె. కులము వాసిగలది తలిదండ్రు లతిపుణ్య
చరితు లీవు వారివరుసవాఁడ
వెంచి నీకు సుకృతి నిచ్చితి హెచ్చుగా
మేలుగాంచుమా నృపాలబాల!

సీ. చిగురుటాకులఁబోలు చిన్నారి నీకేలు
దోయి సత్కృతు లెన్ని చేయవలెనొ!
కలికిపల్కులగోము గల ముద్దు నీమోము
నేటి నెన్నివిద్యలు నేర్వవలెనొ!
నెనరు చిప్పిలుచుండు నీ కన్నుఁగవ నిండు
సిరుల నెందఱఁ గటాక్షింపవలెనొ!
అఖిలభాగ్యనిధాన మైన నీయాస్థాన
మింక నెంత సమృద్ధి నెసఁగవలెనొ!

గీ. వంశదీపకుఁడైన నీవలన నింక
కులమునకు నెంత విఖ్యాతి కలుగవలెనో!
వృద్ధినందుమా యవియెల్ల వెల్లడింప
మహితతేజ! ముక్త్యాల కుమారరాజ!

సీ. తలిదండ్రు లఖిలభద్రములు గూర్పఁగ మేన
యత్తలు కనురెప్పలట్లు ప్రోవ
పినతండ్రి విద్యాభివృద్ధి కన్గొనుచుండ
మాతామహుఁడు రాజనీతి నరయ
మామ యల్లుని విని మదిలో ముదము చెందఁ
దక్కు బందుగులు నుత్సాహ మంద
గురుఁ డశ్రమమ్ముగా సరసవిద్యలు నేర్పఁ,
జెలఁగి మాబోంట్లు నాశీర్వచింప

గీ. చక్కముక్త్యేశ్వరస్వామి సర్వశుభము
లొసఁగుచుండ నభ్యుదయంబు నొందుమన్న!
చంద్రమౌళి క్షమాపాల సత్కుమార!
శ్రీమహిత! రామగోపాలకృష్ణభూప!

సీ. సంస్కృతాంధ్రాంగ్లభాషలు నీకుఁజక్కఁగా
వడివడిగా నలవడును గాక!

పితృపాదు లభిమానవిద్యగాఁగను వైద్య
మున నీకు నైపుణ్య మొనరుఁగాక!
తండ్రిధర్మంబు ముత్తాత ధర్మంబు నీ
వర్తనంబునఁ గూడి వచ్చుఁగాక!
రాచసంబంధంబు మాచల్లపల్లికి
నీచేత నిత్యమై నెగడుఁగాక!

గీ. ముట్టినట్టిదెల్ల ముత్యంబుగాఁ జేతఁ
బట్టినట్టి దెల్ల బంగరుగను
పొసఁగుఁగాక పూర్ణ పురుషాయుషము నీకు
మహిత తేజ శ్రీకుమార రాజ!

ఉ. ఎన్మిదియేండ్లు సాగి పర
మేశ్వరుసత్కృపఁజంద్రవాళిభా
భృన్మణి పుత్రరత్న మభి
వృద్ధిదగన్ నవమాబ్దమందఁగా
జన్మదినోత్సవంబునను
జక్కఁగఁదీరిచి పద్యరూపముల్
సన్మతిఁ బంచరత్నము లొ
సంగెఁ బ్రభాకరశాస్త్రి కాన్కగాన్.

తొలిపలుకు

ఆరగింపఁబోవువారికిఁ గూరరుచి చెప్పఁ బనిలేదన్నట్లు గ్రంథమును జదువనున్నవారికి దానిఁగూర్చి ప్రశంసచేత యంతగా నావశ్యకము గాదు. నే నెఱిఁగినంతలో సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో నిట్టి యుత్కృష్టనీతిగ్రంథము గానరాదు. మహాభారతాదులలో నింతకంటె నెక్కువగాఁ గూడ నీతు లుండవచ్చును; కాని యవియెల్ల నానుపూర్వ్యతో నిం దున్నట్లు సందర్భితములుగా నుండవు. అంతే కాక యేదేశమునఁగాని యేకాలమునఁగాని యించుకేని మార్పు నక్కఱ లేకుండ సార్వత్రికముగా సార్వకాలికముగా నిలువఁదగినవిధమున నీతులిందు నిబద్ధములైయున్నవి. ఇతరత్ర యిట్టిదిఁగ గానరాదు.

క్రీ.1751 సం॥ నుండి 1812 నాఁటి కీగ్రంథ మాంగ్లభాషలో నేఁబదిపర్యాయములు ముద్రితమయ్యెనట. మఱియు ఫ్రాన్సు,జర్మనీ,ఇటలీ,వేల్సు మొదలగు దేశములం దాయా భాషలలోనికిఁ బరివర్తితమై బహుప్రచారము గాంచెనట. ప్రఖ్యాతులగు చిత్రకారు లీగ్రంథవిషయములను బహు

విధములఁ జిత్రించిరట. తేటగా సూటిగా సూక్ష్మముగా సుదృఢముగా జీవితనిబంధనములఁ జెప్పుటలో నీగ్రంథ మద్వితీయమయినది. కావుననే యక్కడ నంత వ్యాప్తిఁ జెందెను. సర్వమానవసామాన్యముగాఁ బారాయణము చేయఁదగిన దీగ్రంథ మన్నంత యభిమానము నా కున్నది.

ఆంగ్లానువాదకారుఁడు ఛస్టర్ ఫీల్డు ప్రభునకు వ్రాసినయుత్తరమునుబట్టిమూలగ్రంథోపలబ్ధికథ తెలియనగును. ప్రాచీనుఁడగు బ్రాహ్మణుఁ డాగ్రంథము రచించెనని యాతఁడు వ్రాసినాడు. అది యేభాషలోనున్నదో యాతఁడు స్పష్టముగాఁ జెప్పఁడయ్యెను. 1749 సంవత్సరమునకు దుర్గమమై దుర్జ్ఞేయమైయున్న తిబెటుదేశమును,పొటలా పర్వతాగ్రముననున్న లామామఠమును నేఁడుసుగమమై సుజ్ఞేయమై యున్నవి. అక్కడ సురక్షితమైయున్న యామూలగ్రంథము మనకు దొరకెనేని తత్త్వ మెఱుఁగఁ గల్గుదుము. ప్రాభవము గలవారు దానికై ప్రయత్నింపఁ దగుదురు. ప్రాయికముగా నది బౌద్ధగ్రంథమై యుండునని నేను దలంచుచున్నాఁడను. ఈగ్రంథమం దక్కడక్కడ అరేబియా ఐజిప్టు దేశములపేళ్లున్నవి. బ్రాహ్మణుఁడు రచించినాఁ డనుటకు బలిష్ఠము లయిన సాధకములుగాని బాధకములుగాని యిందుఁ గానరావు. కాని యీక్రింది వాక్య మార్యుఁ డెవ్వఁడు ననఁగూడనిదిగా నున్నది.

"అది (ఆత్మ) నీవు పోయినపిమ్మటఁగూడ జీవించి నను నీవు పుట్టుటకుఁ బూర్వముగూడఁ గల దనుకొన కుము. నీదేహముతో నదియు సృష్టింపఁబడినది. నీప్రేగు లతో నదియుఁ బెఱిగినది."

క్రైస్తవుఁడగు నాంగ్లానువాదకారుఁడు స్వమత సిద్ధాంతానుగుణముగా నీవాక్యమును మార్చెనో లేక చే ర్చెనో యని నేను సంశయించుచున్నాఁడను. ఇఁక నంతగా నార్యమతవిరోధములగు విషయము లిందు లేవు.

మన్మిత్రులు బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారొకప్పుడు ఆంగ్లభాషలోనున్న యీ గ్రంథము నెఱిఁగించి తెలిఁగింప నన్నుఁ బ్రోత్సాహపఱిచిరి. ఆంగ్ల భాష నేరనివాఁడ నయినను నే నా గ్రంథమును గొంత చదివించుకొని విని దాని యుత్కృష్టత కచ్చెరువంది తెలిఁ గింతునుగాక యని పూనితిని.

అప్పుడే బి. యే. ప్యాసయియున్న యొకమిత్రునిచేఁ బయి గ్రంథమునకుఁ దెలుగుటీక వ్రాయించుకొంటిని. వారు వ్రాసిన యాటీక మూలమును గొంతవఱ కర్థముచేసికొనుటకుమాత్రమే నా కుపకరించెను. దానిని జేతనుంచుకొని మాతమ్ముఁడు చిరంజీవి-చంద్రశేఖరశాస్త్రి(ఎల్.ఎమ్.పి.)

తోడ్పాటుతోఁ గ్రొత్తగాఁ దీర్చి దిద్ది నే నీ తెలుఁగు రచనము చేసితిని. మూలానుగుణముగానే యీ తెలుఁగు చేత యుండును. నా కాంగ్ల భాషరాని గ్రంథము నర్థము చేసికొనుటలోఁ గొంత యనర్థకమే యయినను, వాక్య రచన చేయుటలోఁ దెలుఁగుఁదనమును వెలయించు టకుఁ గొంత సార్థకమే యయ్యె ననుకొనుచున్నాఁడను. సంస్కృతభాషలోనికిఁగూడ దీని నిఁకఁ బరివర్తింతును.

ఇంగ్లీషున దీనికి 'The Economy of Human Life' అని పేరున్నది. "మానవజీవిత నిబంధనము" అనుట దానికి సరియయిన తెలుఁగయినను, ఆ పేరంత ససిగా లేదని 'నీతినిధి' యని మార్చితిని. మన ప్రాచీను లిట్టి గ్రంథములను నీతిశాస్త్రగ్రంథము లనిరి. కావున నేను బెట్టినపేరు దూషితముగాదని నాయుద్దేశము. నారచనము నందలి గుణదోషములకు ప్రాజ్ఞులు ప్రమాణము.

ముక్త్యాలసంస్థానాధీశ్వరు లగు శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వరప్రసాద బహద్దరువారీ గ్రంథమును జాలఁగాఁ జిత్తగించి తమ పుత్త్రీరత్నముపేర సంకితముసేయ నంగీకరించి ముద్రణాదులందు నాకు సర్వసౌకర్యమునుగలిగించిరి. బ్రహ్మశ్రీ దేశోద్ధారక కాశీనాథ నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు తమ గ్రంథమాలలోఁ బ్రకటించి మిక్కిలిగాఁ దోడ్పడిరి. ఈ యిర్వురియెడ నే నెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను.

అక్షయ తృతీయ
14-5-26.

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి.

ఆంగ్లానువాదకారుఁడు చస్టరు ఫీల్డు ప్రభువుకు
(Tne Earld of Chester field) వ్రాసినయుత్తరము

పెకిను, మే. 12 తేది 1749

అయ్యా,

1748 సంవత్సరము డిసెంబరు 23 తేదిని క్రిందటి తూరి మీకు వ్రాసినయుత్తరమున నీసామ్రాజ్యపు స్థలనిర్దేశమును గూర్చియు స్వభావచరిత్రమును గూర్చియు తెలుపవలసిన విషయములను ముగించితి ననుకొనెదను. ఈ యుత్తరమందును నిఁక మీఁద వ్రాయఁబోవు నుత్తరములందును, నిక్కడి చట్టములు, పరిపాలన, మతము, ప్రజల సంప్రదాయనములు, మొదలగు వానినిగూర్చి నాకు గోచరించిన విషయములను గొన్నింటినివ్రాయ నుద్దేశించితిని. యిటీవల నిక్కడ నిక్కడి విద్యాధికుల సల్లాపములనెల్ల స్వాధీనపఱుచుకొనఁగల్గిన యత్యద్భుత విషయమొకటి సంప్రాప్తమయినది. ప్రాయికముగా నిది యిఁకముందు ఐరోపాలోని పండితులకుఁగూడ నాలోచనావిషయమై వెలయవచ్చును. ఆనూత్నవిషయము తమకుఁ గొంత సంతోషమును గలుగఁజేయఁ గలుగునని నాకుఁ దోఁచుటచే

నుపలబ్ధమైనంతవఱకు స్పష్టముగాను సమగ్రముగాను దానిని మీకు నివేదించుకొనుచున్నాఁడను.

చీనాసామ్రాజ్యము నానుకొని పడమటిదిక్కున త్రిబెటు అనియుఁ గొందఱిచే బార్ఞ్టోలా అనియుఁ బేర్కొనఁబడునట్టిది పెద్దదేశము గలదు. ఆదేశమున లాసాయని పేరుగల రాష్ట్రమందు, ముఖ్యుఁడయిన లామా (ప్రధాన మతాచార్యుఁడు) కలఁడు. ఇరుగుపొరుగు దేశములవా రనేకజాతులవా రాయనను శ్రద్ధాభక్తులతో నారాధించుచుందురు. అక్కడి విగ్రహార్చకుల కాయన ప్రధానాచార్యుఁడు. ఆయన పవిత్రచరిత్రమునెడ నత్యంతాదరము గలవారై యనేకులు మతాభిమానులు లాసాకువచ్చి యాయన నారాధించి యాయనచే నాశీర్వచనము లంది పోవుచుందురు. పొటలాపర్వతాగ్రమున నతిరమణీయముగాఁ గట్టఁబడిన యొక మఠమున నాతఁడుండును. ఆపర్వతముక్రిందను, లాసారాష్ట్రమునను, వేఱువేఱు జాతులకుఁ జెందినవారు వేఱువేఱు సంప్రదాయములుగలవారు మతాచార్యులు పలువురు గలరు. వారిలోఁ బలువురకు వారి గౌరవమునకుఁ దగినట్లు కట్టింపఁబడిన మఠములు పెక్కు లున్నవి. అందు వా రారాధింపఁ బడుచుందురు. ఇటలీదేశమువలె నాదేశముగూడ

మతాచార్యులతో నిండియుండును. టార్టరీదేశపు భాగ
ము లన్నింటనుండియు, మొగలాయి చక్రవర్తి రాజ్య
ముననుండియు, తూర్పు దిక్కునఁగల యన్నిభాగముల
నుండియుఁ బంపఁబడు ననర్ఘసత్కారములచే వారు
మహాదశ ననుభవించుచున్నారు. ముఖ్యుఁడగు లామా
(మతాచార్యుఁడు) పూజాపురస్కారము లందు నపుడొక
దివ్యపీఠముపయి మృదువయిన పఱుపుమీఁద బద్మాసన
మునఁ గూర్చుండును. ఆయన నారాధించు శిష్యులు దీన
దీనముగాఁ బ్రస్తుతించుచు, మిక్కిలి యడఁకువతో
సాష్టాంగముగాఁ బాదములపైఁ బడి ప్రణమిల్లుదురు.
కాని యాయన వారియెడ నణుమాత్రమేని ప్రత్యాద
రముఁ జూపఁడు. గొప్పరాచబిడ్డల నయినను నాతఁ డెప్పు
డును బలుకరింపఁడు. వారి శిరములపైఁ దనహస్తము
నుంచును. దానితో వారు తమపాపము లెల్లఁ బటాపం
చలైన వని తనియుదురు. తమ హృదయగతములయిన
రహస్యములనుగూడ నాతఁ డెఱుఁగునని నమ్మునంత
యమాయికతతో వా రాయన నారాధించుచున్నారు.
ఆమతాచార్యులలో నభ్యర్హితు లయినవారు రెండువం
దలమంది ముఖ్యుఁడయిన యాలామాకుఁ బ్రధానశిష్యులు
గా నున్నారు. వా రాయన శాశ్వతముగా జీవించువాఁ

డనియు నెన్నఁడయినఁ జనిపోవునట్లు కన్పట్టినను నది ప్రాఁత దేహమునువదలి క్రొత్త దేహమును జేరఁబోవుటయని యుఁ బ్రజలకు నమ్మకముకల్గునట్లు చెప్పుచుందురు.

ప్రధానుఁడగు నా లామా వసియించు మఠమునఁ ప్రాచీన గ్రంథాలయములు గలవనియు వానిలోఁ బహుపురుషాంతరములనుండి యెవ్వరికిని దెలియకుండఁ బెక్కు మహాగ్రంథములు గుప్తములయి యున్నవనియు, చీనా దేశపువిద్వాంసులు బహుకాలముననుండి తలంచుచుండిరి. ఇప్పుడు చీనాదేశమును బరిపాలించుచున్న సార్వభౌముఁడట్టి ప్రాచీన గ్రంథములను బరిశోధింపించుటలో వేడుకగల వాఁడు. కాలక్రమమున నాతని కీవిషయమున నభినివేశమధికము కాఁగాఁ బ్రఖ్యాతములుగాని ప్రాచీన గ్రంథములేవైన బయల్పడునేమో యని వెదకింప నిశ్చయించెను. ప్రాచీనభాషలు మాటాడుటలోను వ్రాయుటలోను సమర్థుఁడగు విద్వాంసునిఁ గనుఁగొను టాతనికిఁ బ్రథమకర్తవ్యమయ్యెను. కొలఁదికాలముననే యాతఁడు కెయాట్సా అనుపేరుగల పండితప్రకాండు నొకని నీకార్యమునకై నియోగించెను. ఆపండితుఁ డిప్పటికి దాదాపుగా నేఁబది యేండ్లయీడుగలవాఁడు. గంభీరమయి దీర్ఘలోచనాపటుత్వమును సూచించు ముఖముగలవాఁడు. మంచివాగ్ధాటి

గలవాఁడు. లాసా దేశీయుఁడును విద్యావంతుఁడును నగు నొకమతాచార్యుఁడు పెకిఙ్ పట్టణమునఁ బెక్కువత్సరము లనుండి నివసించుచుండఁగా నీపండితుఁ డతనితో యాదృచ్ఛికముగా మైత్రిని బడసి తిబెట్టుదేశములోని మతాచార్యులు మాటాడుకొనుభాషలోఁ బరిపూర్ణమగుపాండిత్యమును సంపాదించెను.

ఇట్టి యోగ్యతలు గలవాఁ డీపండితుఁడు తిబెట్టు దేశమునకుఁ బ్రయాణ మయ్యెను. ఈతఁడు చేయ వలసినపనికిఁ బ్రాముఖ్య మేర్పడుటకై యాసార్వభౌముఁడు ప్రధానమంత్రియను బిరుద మీతని కొసఁగెను. ఈతనివెంటనే దేదీప్యమానము లగు దుస్తులను ధరించిన సిబ్బందిని, సేవకులను, బంపెను.

అక్కడి ప్రధానుఁ డగు లామాకును, ఇతరమత గురువులలో నెన్నిక గన్నవారలకును, ననర్ఘము లయిన కానికల నంపెను. ఇవిగాక స్వహస్తాక్షరములతో నీ క్రిందివిధముగాఁ బ్రధానుఁ డగు నా లామా కొక యుత్తరము నంపెను.

"భగవంతుని ప్రతినిధు లయి, అత్యున్నత్యము, నతిపవిత్రతయుఁ గాంచి పూజనీయు లయిన పుణ్యాత్ములకు:—

"రాజాధిరాజుల మయి చీనాసామ్రాజ్యమునకు సార్వభౌమత్వము వహించిన మేము మాచే నధికముగా గౌరవింపఁబడు కెయాట్సూ యను ప్రధానమంత్రి ద్వార మునఁ దమపవిత్రపాదములకు భక్తితోను బ్రపత్తితోను సాష్టాంగప్రణామము లాచరించి, మాకును, మామిత్రుల కును, మా సామ్రాజ్యమునకును, నమోఘమై కరుణార్ద్రమై వెలయు తమ యాశీర్వచనముల ననుగ్రహింతురు గాకని విధేయులమయి వేఁడుచున్నారము."

"పురాతన గ్రంథములఁ బరిశోధించి పెక్కు పురుషాంతరములనుండి మఱుఁగుపడియున్న విజ్ఞానమును నేర్చుకొని, దానిని పునరుద్ధారము చేయవలయు నను కోరికతో మేము, సామాన్యులకే కాక విద్యావంతులకుఁ గూడఁ బ్రాచీనతచే మిగుల నస్పష్టములయిన యమూల్య గ్రంథములు గొన్ని యనాదిసిద్ధమయి యారాధనీయమై యున్న తమ యాచార్యాధిపత్యమునకు సంబంధించిన పవిత్రగ్రంథాలయములందుఁ గలవని లెస్సగా నెఱిఁగి శక్యమగునంతవఱకు వానిని సంరక్షించుటకయి, పవిత్రతచేఁ బ్రాభవముగాంచిన తమసన్నిధానమున కధికార మిచ్చి, విద్యాధికుఁడును మాననీయుఁడును నగు కెయా ట్సూ అను మా ప్రధానమంత్రిని బంపుట యుక్తమని

తలంచి యట్లు చేసితిమి. ఈయన ప్రాచీనభాషలందుఁ గల పాండిత్యాతిశయముచే నెట్టి ప్రాచీనగ్రంథములనేని పరిశోధించి వ్యక్తపఱుపఁగలఁడని తలఁచి యట్టివానిని జదువుటకును, బరిశీలించుటకును దమ యనుమతిని బడయఁ గోరుచుఁ బంపుచున్నాము. మేము వేఁడిన విషయమున మీ రనుమతి నొసఁగుటకు మీయెడల గౌరవమును బ్రకటించు మా స్వభావము వ్యక్తమగునట్లు మీ పాదములకు సాష్టాంగముగా మ్రొక్కవలసినదని యీయనను మే మాజ్ఞాపించితిమి."

అనేకవిచిత్రవిషయములతోఁ గూడియున్న తన ప్రయాణపుసమగ్రచరిత్ర నాపండితుఁడు ప్రకటించెను. కాని యా విషయములను వేనినేని వివరించి యిప్పుడు మీకుఁ గాలహరణము గావింపను. నే నింగ్లండునకుఁ దిరిగివచ్చినప్పు డావిషయముల నన్నింటిని, ప్రాయికముగా నాంగ్లభాషలోనికిఁ బరివర్తించి ప్రకటించెదను. ఆ పండితుఁ డాపుణ్యదేశమునకుఁ జేరినతోడనే యాతఁడు కొనిపోయిన కానికల యనర్ఘతయే యాతని ప్రార్థన కనుజ్ఞ నిప్పించె నని తెల్పుట యిప్పటికిఁ జాలును.

మహోత్కృష్టమగు నామతాచార్యునిమఠమునందే యాపండితునకు విడిది యేర్పఱుపఁబడెను. గొప్పవిద్వాం

నుఁడగు నొక మతాచార్యుఁ డతనికి వలయు సాహాయ్యముఁ జేయుటకై నియమితుఁ డయ్యెను. దాదాపుగా నాఱునెల లాతఁ డక్కడనుండెను. బహు పురాతనములును మహోత్కృష్టములును నగుగ్రంథముల నెన్నింటినో యాతఁ డప్పుడు కనుఁగొనఁ గలిగెను. వానిలోఁ గొన్నింటనుండి ప్రశస్తములగు భాగములను గొన్నింటిని గ్రహించి వానినిబట్టి వానిని రచించినవారెవరో వారిదేశకాలములేవో యాతఁడు నిర్ధారణచేసెను. ఆనిర్ధారణములనుబట్టి యాతఁడు కుశాగ్రబుద్ధియనియు, గొప్పవివేచనశక్తి గలవాఁడనియుఁ, జాలఁగాఁ జదువుకొన్నవాఁడనియు నెఱుఁగ నగుచున్నది.

పూర్వపు జిమ్నొసొఫిస్టులయో, లేక బ్రామినులయో (బ్రాహ్మణులు) భాషలో రచితమై పెక్కుతరములనుండి యేమతాచార్యునకుఁ గూడ నెఱుకపడకున్న చిన్న నీతిశాస్త్రగ్రంథమొకటి యాతఁడు కనుఁగొన్నవానిలోనికెల్ల బహు పురాతనమయినది. కాని యాగ్రంథమునకు రచయిత యెవ్వఁడో యేనాఁటివాఁడో యాతఁడు నిర్ణయింపఁ జాలఁడయ్యెను. ఆగ్రంథము నాతఁడు సంపూర్ణముగాఁ జీనాభాషలోనికిఁ బరివర్తించెను. కాని యాపరివర్తనమునకు మాతృకకుఁగల భావసౌష్ఠవము, రచనా

సౌందర్యము, గొంత కొఱంతపడియే యుండునని యా తఁడే చెప్పుకొన్నాఁడు. బాంజీలును, మఱి యితరవిద్వాం సులును నీగ్రంథమును గూర్చి భిన్నాభిప్రాయములు గలవారైయున్నారు.

మిక్కిలిగా దీనిని మెచ్చుకొనుచున్నవారు తమ దేశపు మహావేదాంతియగు కాఙ్ఫ్యూషియస్ దీనికిఁ గర్తయని యత్యుత్సాహముతో ననుచున్నారు. కాఙ్ఫ్యూషియస్ గ్రంథకర్త యగునేని గ్రంథము చీనాభాష లో నుండవలెను, దానికి వారు కాఙ్ఫ్యూషియస్ రచి యించిన మూలగ్రంథమిప్పుడు నశించిపోయినదనియు, ప్రాచీనకాలపు బ్రామినుల (బ్రాహ్మణుల) భాషలోనికది పరివర్తిత మయ్యె" ననియుఁ జెప్పుదురు. టెయస్సీయను వర్ణమువారి నేర్పఱిచినవాఁడును, కాఙ్ఫ్యూషియస్‌కు సమకాలమువాఁడునునగు లాకియఙ్ అను వేఱొక చీనా దేశపు వేదాంతి దీనిని రచియించెనని మఱికొంద ఱందురు. కాని వీరుగూడ కాఙ్ఫ్యూషియస్ రచియించెనని యను వారివలెనే గ్రంథభాషావిషయమునఁ జిక్కులోఁ జిక్కు కొనుచున్నారు. గ్రంథమందుఁ గానగు ప్రధానవిషయ ములను గొన్నింటినిబట్టియు, భావములను గొన్నింటిని బట్టియు, నిది యైరోపియనులచేఁ బదిలపఱుపఁబడి

ప్రఖ్యాతిగాంచిన యుత్తరమును అలగ్జాండరు చక్రవర్తికి బహుకాలమునకుఁ బూర్వము వ్రాసియుండిన డాండమిజ్ అను బ్రామినుని (బ్రాహ్మణుని) చే రచితమయినదని మఱికొంద ఱనుచున్నారు. కెయాటుస్సకూడ నీకడపటి మతము నొప్పుకొనునట్లు కన్పట్టుచున్నాఁడు. అది ప్రాచీన కాలపు బ్రామినులలో నొక్కనిచే రచియింపఁబడెనని యు, రచనా సౌష్ఠవమును బట్టిచూచిన నదియనువాదముఁ గాదనియు నాతఁ డనుచున్నాఁడు. ప్రాగ్దేశవాసుల కాగ్రంథరచనావిధానము కేవలము క్రొత్తరీతిదిగాఁ గానవచ్చుచుండుటచేత గ్రంథకర్తనుగూర్చి వారెట్టి నిర్ణయమును జేయఁజాలకున్నారు. ప్రాగ్దేశవాసులవేయని చెప్పఁదగిన పలుకుబళ్లు కొన్ని లేకుండెనేనియును, ప్రాచీనమయిన బ్రామినులభాషలో లేకుండె నేనియును బలువురు దీని నొకపాశ్చాత్యుఁడు రచించియుండునని యూహించి యుందురు.

గ్రంథకర్త యెవ్వరయినను నీ పట్టణమందును నీ సామ్రాజ్యమందును బ్రజ లీగ్రంథమును బ్రశంసించుచుండుటచేతను, అన్ని జాతులవారును నాసక్తితోఁ జదువుచుండుటచేతను, అందును గొందఱు మిక్కిలి యెక్కువగా మెచ్చుచుండుటచేతను ఆంగ్లభాషలోనికిఁ బరివర్త

నముచేసి మీ కర్పించి మిమ్ము సంతోషపఱుపవలె నని నిశ్చయించుకొని కాలక్రమమున నట్లు చేయుటకుఁ బూనితిని. మాతృకకుఁగాని చీనాభాషలోని పరివర్తనమునకుఁగాని నారచన మెంత వెనుకఁబడియుండునో మీరు తెలిసికొనఁజాలరుగదా యని నేనిట్లుసాహసించితిని. పరివర్తనరీతికిని భాషాశైలికిని క్షమింపవలసినదిగా మిమ్ము నేను వేడుచున్నాఁడను. తొలుత నుపక్రమించినప్పు డీవిధముగా రచింపవలయునని నే నుద్దేశింపలేదు. కాని యుపోద్ఘాతమందుఁగల యాలోచనాపటిష్ఠత, భావప్రకటనశక్తి వాక్యములసంక్షిప్తత నన్నిట్టి శయ్యకుఁ దార్చినవి. మన జాబ్ పుస్తకము, ప్రార్థనగీతములు, సాలమనురచనలు, మతాచార్యులరచనలు, తత్తుల్యసౌభాగ్యము గల యీ గ్రంథము ననువదింప దొరకొన్న నాకుఁగొంతసౌకర్యమును గలిగించినవి.

ఇట్టి యీగ్రంథము మీకు ముదముగూర్పఁగల్గినచో నే నానందభరితుఁడ నగుదును. ఇంకొకతూరియిచ్చటి ప్రజలఁగూర్చియు సామ్రాజ్యమునుగూర్చియు మిగిలిన విషయములఁ దెలుపుకొందును.

ఇట్లు:

....

ప్రజాసామాన్యమునకై ప్రకటన

(ఆంగ్లముద్రణమున)

ఎవనిసంతోషముకొఱకయి యీగ్రంథ మాంగ్ల భాషలోనికిఁ బరివర్తితమై పంపఁబడినదో యాతఁ డిది సౌశీల్యమును సద్వర్తనమును స్పష్టీకరించుచు, పటిష్ఠములు, భావపూరితములు, సంక్షిప్తములునగువాక్యములు గలిగి పాఠకులకు మేలుగూర్పఁ జాలియున్న దని నమ్మి ప్రజాసామాన్యమునకై ప్రకటింప నుత్సహించెను.

ఈగ్రంథమును బ్రకటించునాతనినామధేయమును, వాఙ్మయవిషయమునఁ గ్రొత్తవిషయములను గనుఁగొనుటకుఁగాక యితరకార్యములకై నియమితుఁడై చీనాదేశమునఁ బెక్కువత్సరములనుండి నివసించుచుండిన యీ యాంగ్లానువాదకారుని నామధేయమును, నేఁడు గుప్తములుగా నుండుటయే యుక్తమనుటకుఁ దగ్గ కారణములు కొన్నియున్నవి. ఈకారణము లెక్కువ కాలము నిలిచియుండవు. ఇంగ్లండునకుఁ దిరిగివచ్చి కెయూట్సాప్రయాణచరిత్రమున కాంగ్లాభాషానువాదము సేయనువాదకారుఁడు ప్రకటింపనున్నట్లు తెలిపినాఁడు. అట్లు ప్రకటించినపుడు ప్రజలు తాము తెలిసికొనఁగోరు సర్వవిషయములను దెలిసికొనుటకు వీలుపడును.

నీతినిధి

ప్రథమభాగము

అవతరణిక

మానవులారా! పైనుండి వచ్చు దివ్యబోధములను
దలలు వంచి, చెవు లొగ్గి, యడఁకువతో
నాలకింపుఁడు.

సూర్యప్రకాశ మెక్కడ కలదో, వాయుప్రచార మెక్కడ
నున్నదో, వినుటకు వీనులును గ్రహించుటకు బుద్ధి
యును నెక్కడ పనిచేయునో, అక్కడ నెల్ల జీవిత ధర్మ
ములు తెలియఁబడునుగాక! సత్యోపదేశములు సమ్మా
నింపఁబడును గాక! ఆచరింపఁబడును గాక!

సర్వమును నీశ్వరునియొద్ద నుండి వచ్చుచున్నది. ఆయన
శక్తి యపరిమితము. ఆయన జ్ఞానము శాశ్వతము. ఆయన
వాత్సల్యము సార్వత్రికము.

ఆ సర్వేశ్వరుఁడు జగన్మధ్యమున సామ్రాజ్యాసనాసీనుఁడై
యున్నాఁడు. ఆయన యుచ్ఛ్వాసము ప్రపంచమునకుఁ
బ్రాణ మిచ్చుచున్నది. ఆయన నఖములు సోఁకి నక్షత్ర
ములు ప్రజ్వలించుచున్నవి; ప్రచలించుచున్నవి.

అవతరణిక

వాయువాహన మెక్కి యాయన యనంతమయిన విశ్వ మున వాహ్యాళి వెడలి తనసంకల్పములను సమకూర్చు కొనుచున్నాఁడు.

ఆజ్ఞ, అనుగ్రహము, అందము, ఆయన హస్తమునుండి యవతరించుచున్నవి.

ఆయన కార్యములందెల్ల విజ్ఞానము వెల్లివిరియుచున్నది. కాని మానవబుద్ధి దాని నవగతము చేసికొన లేకున్నది.

స్వప్నమువలె జ్ఞానచ్ఛాయ మానవుని మనసుమీఁద నుండి దాఁటిపోవుచున్నది. దానిని మానవుఁడు చీకటి చూపునఁ జూచుచున్నాఁడు; తర్కించి భ్రమయు చున్నాఁడు.

కాని యాభగవంతుని విజ్ఞానము దేవలోకప్రకాశ మనఁ దగినది. ఆయనకు సందేహవితర్కములు లేవు. ఆయన మనస్సు సత్యమున కాటపట్టు.

ధర్మము, దయ, ఆయన యాస్థానమున నదనువేచి యుం డును. ఔదార్యప్రేమ లాయన ముఖవిలాసములు.

కీర్తియందా ప్రభునకు నీ డెవ్వరు? శక్తియందా సర్వ శక్తునకు సాటి యేది? జ్ఞానమందా సర్వజ్ఞునకు సమాన మెక్కడ? సౌశీల్యమందాయనకు సరి కలదా?

అవతరణిక

నరుఁడా ! అట్టివాఁడుసుమా నిన్ను సృషించినవాఁడు ! ఈలోకమున నీ యునికిని నిర్ణయించినవాఁ డాయనయే సుమా! ఈ మనశ్శక్తులను నీ కనుగ్రహించినవాఁ డాయనయే సుమా ! నీ దేహపు సృష్టివైచిత్ర్య మాయన చేతిపనియే సుమా !

కాఁబట్టి యాయన యాజ్ఞాపనముల నాలకింపుము. అవి యపారకరుణాపూరితములు.

వాని ననువర్తించితివా నీవు నీయాత్మకు శాంతి సౌఖ్యములను సమకూర్చుకొందువు.

నీ తి ని ధి

ప్ర థ మా ధ్యా య ము

మానవుని ధర్మములు

౧. పర్యాలోచనము

మానవుఁడా! నీలో నీవే చర్చించుకొని యెందుకై సృష్టింపఁబడితివో. యెంచి చూచుకొమ్ము. నీ శక్తులనుగూర్చి యోజించుకొనుము. నీ కోరికలను, జేరికలను దలఁచుకొనుము. అట్లైని నీవు జీవితధర్మముల నెఱుఁగఁగలవు. బ్రదుకుఁదెరువు గనుఁగొనఁగలవు.

నీవు మాటాడు ప్రతిమాటయును నాఁచి యాఁచి,తూఁచి తూఁచి, చూచి, మఱి యాడుము. అట్లే నీవు చేయు ప్రతికార్యమును నరసి యరసి, యంతరముల నూహించి యూహించి, మఱి యాచరింపుము. అట్లు చేసితివా చెడుగు నీ చెంతకు రాదు. అవమానము నీ యింట నడుగు పెట్టదు. పశ్చాత్తాపము నిన్నుఁ బరికింపదు. చింత నీ చెక్కిళ్లపై కిఁ జేరదు.

ఆలోచన లేనివాఁడు తననాలుక నాఁచి యుంచుకొనఁ జాలఁడు. వాఁడు విచ్చలవిడిగా నోరికి వచ్చినట్లు మాటాడును. మాటాడి యాపైఁ దనమాటల యవ్యక్తతలోఁ జిక్కుకొని చీకాకుపడును.

తాను దలపెట్టు కార్యమువలని ఫలము నాలోచింపక తొందరపడి పనికి దూఁకువాఁడు, కంచె కావల నుండు గుంటను గుర్తింపక కంచెమీఁదుగా దుమికి యా గుంటలోఁ గూలువాని వంటివాఁ డగును.

కాన పర్యాలోచనపు టుపదేశములను బాగుగా వినుము. అవి యధిక జ్ఞాన పూరితములు. ని న్నవి సురక్షితమును సూనృతమును నగు చోటికిఁ జేర్పఁగలవు.

౨. అణఁకువ

నేనే తెలివిగలవాఁడ నని గర్వించుటకు, మనుజా! నీ వెవ్వఁడవు? నీ ప్రవీణతను గూర్చి నీవేల గర్వించెదవోయి?

జ్ఞానవంతుఁ డగుటకు మొదటిమెట్టు నాకేమియుఁ దెలియ దనుకొనుటేసుమా! ఇతరు లితఁడు తెలివిమాలినవాఁ డని యనుకొనకుండుటకు, నీవు ముందుగా నేనే జ్ఞానవంతుఁడ నను దుర్గర్వాపరాధమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము చేసికొనుము.

సుపరిశుభ్రమయిన వస్త్రము సుందరాంగిని శోభింపఁ జేయునట్లు సాధువర్తనము జ్ఞానము నలంకరించును.

వినీతునివాక్కులు సత్యమునకుఁ జక్కఁదన మిచ్చును. మితభాషిత్వ మతనిని దప్పిదములనుండి తప్పించును.

అతఁడు తన తెలివినే నమ్ముకొని యుండఁడు. మిత్రుల యుపదేశములనుగూడఁ జక్కఁగాఁ జర్చించి కైకొని తత్ఫలితములను బడయుచుండును.

తన పొగడ్త నాతఁడు వినఁడు; నమ్మఁడు; తన విజ్ఞతను గని పట్టుట కాతఁడు కడపటివాఁడు.

మేలిముసుఁగున సౌందర్యము సమధిక మయినట్లు, వినయాచ్ఛాదితములై యాతని గుణములు శోభించును.

కాని గర్విష్ఠుఁ డగువానిఁ గనుఁగొనుము. వాని పొగరుఁ బోతుఁదనమును బరికింపుము. వాఁడు పటాటోపము గలిగి వీథులందు వెడలును. నలుదెసలు కలయఁజూచును. నలువురుఁ దన్నుఁ జూతురు గాక యని కుతూహలపడును.

గర్వభరితుఁడై తల నెగురవేయుచు బీదలను బ్రేమింపక పయిచూపునఁ జూచును. అతఁడు తనకంటెఁ దక్కువవాని ననాదరమున నారయును. దీనికిఁ దగినట్టు లాతని

కంటె నెక్కువవా రాతని గర్వమును, దప్పిదమును, నీచ ముగాఁ జూతురు. అపహాసింతురు.

అతఁ డితరుల సిద్ధాంతములను దృణీకరించును. తన తలఁ పులనే నమ్మి కలఁకఁబడును.

దంభముబఁ దలఁచుకొనుచు నాతఁడు పొంగి పోవు చుండును. తన్నుఁ దాను బొగడుకొనుటలో, నితరులచేఁ బొగడించుకొనుటలోఁ బొద్దుపుచ్చుట కాతఁ డిచ్ఛగిం చును. పరుఁడు చేయు ముఖస్తుతి నాతఁడు పరమాదర మునఁ గబళించును. దీనికిఁ బ్రతిగా ముఖస్తుతి చేయు వాఁడు వానినే కబళించును.

3. పూనికి

కడచినదినములు గడచినవే కావునను, రానున్నదినములు నీకు రాకపోవచ్చును గావునను, మానవుఁడా! నీవు కడ చినదానికై కళవళపడక రానున్నదానికై యంతగా నాశ పడక, ప్రస్తుతమును గూర్చియే ప్రయత్నింపఁ దగుదువు.

ఈ క్షణమే నీది. ఉత్తరక్షణము భవిష్యత్కాలగర్భమం దున్నది. అది యెట్లగునో నీ కేమియెఱుక ?

నీ వేదేని చేయ నిశ్చయించుకొంటివా; దానిని శీఘ్ర ముగాఁ జేయుము. తొలిపూటనే ముగియఁ దగినపనిని మలుపూటకు నిలువయుంచకుము.

సోమరితనము బీదఱికమును, బాధను, బుట్టించును. సత్కార్యపరిశ్రమము సంతోషము నిచ్చును.

శ్రద్ధాబలము కొండంతల నోడఁగొట్టును. పరిశ్రమించు వాని పార్శ్వమున భాగ్యమును, జయమును, నుండును.

ధనము నార్జించువాఁడు, అర్హుఁడై యధికపదముల నందు వాఁడు, గౌరవమును గడించువాఁడు, పట్టణమునఁ బ్రఖ్యాతిఁ బడయువాఁడు, నెవ్వఁ డనుకొనెదవు? సోమరి తన మను శత్రువును దొలఁగఁ ద్రోచినవాఁడే సుమా!

అతఁడు వేకువనే మేలుకనును. ప్రొద్దుపుచ్చి నిద్దుర పోవును.

ఆలోచనచే బుద్ధికిని, పనిపాటులచే దేహమునకును, బరిశ్రమము కల్పించి యతఁడు తన యారోగ్యమును సంరక్షించుకొనును.

సోమరి, తనకుఁదానే భారముగానుండును. ఆతనికి జీవిత మొకబరువై తలపైఁ దగిలియుండును. ఆతఁడు తాను జేయవలసిన పని నెఱుఁగక యటు నిటుఁ దిరుగులాడును.

ఆతని దినములు మేఘచ్ఛాయవలె దాఁటిపోవుచుండును. ఆతఁడు తన జ్ఞాపకచిహ్నముగా దేనిని వెనుకనుంచుకొనకయే వెడలిపోవును.

వ్యాయామము లేక యాతని దేహము వ్యాధిగ్రస్తమగును. ఆతఁడు పరిశ్రమింపఁగోరును గాని బలములేమిచేఁ గదలఁ జాలఁడు. ఆతని మన స్సంధకారమందుండును. తలఁపులు కలగపులగములుగా నుండును. జ్ఞానము కలుగఁ గోరును గాని, మనసునకుఁ బని చెప్పఁ జాలఁడు.

బాదముపప్పు నాతఁడు తినఁగోరును గాని దానిపెంకును బగులఁగొట్టుటకుఁ బ్రాలుమాలును.

ఆతని యిల్లు చీకిరిబాకిరిగా నుండును. సేవకులు పనిలేక పొగరుమీఱి యుందురు. వినాశాభిముఖుఁడై యాతఁడు పరుగిడుచుండును. అది యాతఁడు కనును, వినును, తగదని తలఁచును, కాని పూనికయుండదు.

సుడిగాలివలె వినాశము తన్నుఁ జుట్టుకొనుదాఁక, పశ్చాత్తాపము, లజ్జ, తనతో శ్మశానమునకు సాగుదాఁక నట్లే యాతఁ డుండును.

౪. సద్గుణలిప్స

నీ యాత్మకు శ్రేయస్తృష్ణ కలదేని, నీవీనులు సమ్మాన స్వరము వినఁగోరునేని, నీవు పుట్టినమట్టినుండి పైకిలెమ్ము; నీ యుద్దేశముల నున్నతస్థానమున కుద్ధరించుము.

ఇప్పు డాకాశచుంబియై యావరించియున్న వృక్ష మొక ప్పుడు విత్తుగా నేలలో నడఁగి యున్నదే సుమా!

నీకృత్య మేది కలదో దాన నీవే మొదటివాఁడవుగా నుం డుటకు యత్నింపుము. సరిగాఁ జక్కఁగాఁ బనిచేయు టలో వేఱొకని మించనీయకుము. కాని వాని గుణవిశే షములను జూచి యసూయపడకుమా! ఉసూరు మన కుమా! నీ గుణములను బెంపొందించుకొందువుగాక!

గుణములచే ని న్నతిశయించువానిని, అన్యాయ్యము, ననుచితము నగు విధములచే నణఁగఁద్రొక్కఁ జూడకుము. ఆతనికంటె గుణాతిశయము గలవాఁడగుటకు యత్నింపు ము. అట్లైని జయముచేఁ గాకున్నను నుత్తమతచేనయిన నలంకృతుండ వగుదువు.

సన్మార్గమున నితరుల నతిశయింపఁ జూచువాని యాత్మ శక్తి తనలోనే పెం పొందును. ఆతఁడు విజయము నాశించి పరుగుపందెము సలిపినవాఁడు సంతోషముతోఁ

బరుగు నాఱునట్టు లుత్సాహముతోఁ గృత్యము సాగించును.

అట్టివాఁ డడ్డంకు లున్నను దాటిప్రూనువలె నెదిగి పోవును. ఆతఁడు పై కెగిరి యన్నింటికి మీఁద గరుత్మంతుఁ డాకసమునఁ దిరుగువాఱున ట్లుండి సూర్యకాంతి కయి తన కన్నులు నిలుపును.

మహాపురుషుల పోలికల నాతఁడు రాత్రులందుఁ గలవరించుచుండును. పగళ్లం దట్లు ప్రవర్తింపఁ జూచుచుండును.

ఆతఁడు గొప్ప పన్నుగడలఁ బన్నును. వానిని నెఱవేర్చుటకుఁ బరితోషముతోఁ బ్రయత్నించును. ఆతని పేరు ప్రపంచ మున్నంతదాఁక వ్యాపించును.

ఈర్ష్యాళుని హృదయము కఱకువారి చేఁదు గ్రక్కుచుండును. వాని నాలుక విషము నుమియుచుండును. ప్రక్కవాని ప్రాభవ మాతని స్వాస్థ్యమును జెఱుచును.

అట్టివాఁడు క్రుళ్లుచుఁ గుములుచుఁ దనయింటనే కూర్చుండి కంటఁ దడిపెట్టుచుండును. పరునిమంచి, యాతనిచెఱుపు. ద్వేషము, క్రౌర్యము, నాతని హృదయమును జెఱుచును. ఆతనికి విశ్రాంతి లేదు.

ఆతనికి మంచితనముపైఁ బ్రేమలేదు; కాన, తన పొరుగు వాఁడును దనవంటివాఁడే యని తలఁచును.

తన్ను మించినవారి నాతఁడు కుంచించుటకుఁ జింతించును. వారిచేఁతల కన్నిటికిఁ జెడ్డయర్థములు కల్పించును.

వాఁడు తుంటరితనము చూపుటకు మెలఁకువ గలిగి యుండును.

ఇతరుల కాతనిపై రోఁత జనించును. సాలీఁడు తన యల్లికచేతనే చంపఁబడునట్లాతఁడు తనకుతంత్రముల చేతనే కూల్పఁబడును.

౫. దూరాలోచన

దూరాలోచనము కావింపుము. దానియుపదేశముల నాలకించి హృదయమున నెలకొల్పుకొమ్ము. ఆయుపదేశములు సర్వసముచితములు. సద్గుణముల కవి సాధనములు. మానవజీవితమున కవి మార్గదర్శకములే కాక నియామకములును.

నీనాలుకకుఁ గళ్లెము కట్టియుంచుము. నీ పెదవులకు ముందు రక్ష యుంచుము. అట్లుచేయుదువేని నీనోటిమాటలు నీశాంతికి భంగకారులు కాకుండును.

కుంటివానిఁ జూచి వెక్కిరించువాఁడు తా నాఁగక నడచువాఁడుగ నుండఁదగును. ఇతరులతప్పును దాను వెదకునప్పుడు తనతప్పిదము నితరులు వెదకుటను గూడఁ జూడవలసివచ్చును.

వదరుఁబోతుతనము పశ్చాత్తాపమునకు హేతు వగును. మౌనము సర్వార్థసాధకము.

వదరుఁబోతు సంఘమునకు వ్యథ కల్గించును. ఆతని యతి ప్రలాప మితరులచెవులకుఁ బీడకల్గించును. అతనివదరుల వెల్లువ యెదిరివానిసల్లాపమును ముంచివేయును.

నిన్ను నీవే పొగడుకొనకుము. అది యెదిరివానికి నీపై రోఁత కల్గించును. ఇతరునిఁ దూలనాడకుము. అది నీ కపాయకరము.

ముదుకపరిహాసము మైత్రికి విషము. నాలుక నాఁచుకో లేనివానికిఁ గీడు మూడును.

నీస్థితికిఁ దగిన పరికరములను గూర్చుకొనుము. ఎంత వ్యయింపఁగలవో అంతను వ్యయింపకుము. బాల్యమున నీవు ముందుజాగ్రత్తకై చేసిన సేకరము వార్ధకమున నీకు సుఖ మీయఁగలదు.

లోభము చెడ్డపనులకు మూలము. మితవ్యయము సద్గుణములకు సంరక్షకము.

నీపనికొఱకే నీశ్రద్ధను వినియోగించుము. రాష్ట్రరక్షకు రాజులు గలరు లెమ్ము.

నీయాటపాట లధికవ్యయములను గూర్చునవిగా నుండరాదు. వానిని బడయుటకై నీవు పడు క్లేశము, తర్వాత వానివలనఁ గలుగుసౌఖ్యముకంటె మీఱి పోరాదు.

సంపదలపెంపు నీవెనుకముందు చూపును జెఱుపకుండను, కోరికలవెల్లు నీ మితవ్యయమును మ్రింగి వేయకుండను జూచుకొనుము.

ఆవశ్యకములుగాని సుఖవిశేషములను హద్దులేకుండ ననుభవించుచుండువాఁడు కొంతకాలమునకు జీవితావశ్యకములయినస్థితిగతులుకూడ లేక చీకాకుపడవలసినవాఁడగును.

ఇతరుల యనుభవములను జూచి నీవు జ్ఞానవంతుఁడవగుము. వారిభంగపాటులను గుర్తించి నీవు భంగముల నుండి తప్పించుకొనుము.

పరీక్షించి చూచిగాని పరుని నమ్మకుము. కాని కారణము లేకయే యపనమ్మకము చెందకుము. అది మిక్కిలి యధర్మము.

నీ వొకని న్యాయవర్తనుఁడని గుర్తించితివేని, వానినినీహృదయమున ధనభాండారమువలె దాఁచియుంచుకొనుము. అమూల్యమయిన యాభరణముగా వాని భావింపుము.

ధనముఁ గొని పనిచేయువానియుపకారాభిమానములపై నొల్లఁబాటు చెందుము. వాఁడు నీకు వలవంటివాఁడు. వానిపన్నుగడనుండి నీవు తప్పించుకొనఁజాలవు.

ఆపటికి వలయుదానిని, నేఁడే వెచ్చపెట్టకుము. ముందు మెలఁకువపడి సంపాదింపఁ దగినదానిని, జాగ్రత్తచే నాపఁ దగినదానిని, జెడఁగొట్టుకొనకుము.

అయినను ముందు మెలఁకువ దాల్చుటవలన నమోఘమైన జయము చేకూఱు నని విశ్వసింపఁజనదు. ఏలయన రాత్రి కొని తెచ్చుసంగతులను బగ లెఱుఁగదు.

తెలివిమాలినవాఁ డెప్పుడును భగ్నాశుఁడుగా నుండఁడు. తెలివిగలవాఁ డెప్పుడును కృతార్థుఁడును గాఁజాలఁడు. కాని, తెలివిమాలినవాఁ డెన్నఁడునుఁ బూర్తిగా సుఖమనుభవింపఁజాలఁడు. తెలివిగలవాఁడును బూర్తిగా దుఃఖమనుభవింపఁ జాలఁడు.

౬. స్థైర్యము

అపాయములు, దురదృష్టములు, లేబరములు, విచారములు, సంకటములు కొంచె మించుమించుగా మహిమీఁదఁ బుట్టినమానవమాత్రులకెల్ల సామాన్యములు.

కాఁబట్టి, యోయి విపన్నయుఁడా! నీ వంతు వచ్చెడు చెడుగులకుఁ దాళియుండుటకు నీమనస్సును ఓర్పుతోను ధైర్యముతోను బలపఱచుకొనుము. ఇది నీవుచేయవలసినపని.

ఒంటె కష్టమును, వేఁడిమిని, ఆకలిని, దాహమును, ఓర్చుకొని యిసుకయెడారులం దెట్లు బరువును మోసికొనిపోయి దరిఁజేర్చునో, అట్లే, స్థైర్యము సకలకష్టములను సహించి మానవుని గట్టెక్కించును.

ఉన్నతాత్ముఁడు దుర్దైవమునకు దుఃఖింపఁడు. ఆతని యాత్మోన్నత్య మణఁగఁ ద్రొక్కఁబడునది కాదు. ఆతఁడు విధివిలాసముల ప్రకారము సుఖమును జూచుకొనఁడు. అట్లే విధివికారముల ప్రకారము విహ్వాలతను జెందఁడు.

సముద్రపుదరి నుండు కొండగుట్టవలె నాతఁడు, చెదరక బెదరక నిలఁబడును. అలల దెబ్బ లాతనిఁ గలవరపఱుపఁజాలవు.

ఆతఁడు కొండకొప్పువలెఁ దనతల నెత్తికొనియుండును. విధిదుర్విధానము లాతని పాదములకడఁ బడును. అపాయసమయములం దాతని స్థైర్యమే యాతనిఁ గాపాడును.

జీవితక్లేశముల నాతఁడు యుద్ధవీరునివలె నెదుర్కొనును. వానినిఁ దొలఁగఁద్రొక్కిన జయముఁ జేకొన వచ్చును.

పయిఁ బడుచున్న కష్టముల యొత్తిడికి, అడుగున నాతని యోర్మి మెత్తవలె నుండి దుస్సహాతను దొలఁగించును. ఆతనినిశ్చలత యన్నింటిని సహింపఁగలదు.

పిఱికివాఁడు పిఱికితనముచే నవమానితుఁ డగును. బీదఱికమునకుఁ గ్రుంగియుండువాఁడు నీచకృత్యములఁ జొరఁబడును. ఆతఁడు తిట్లకు మొట్లకుఁ బరిచితుఁ డగుటచేత నపాయముల నాహ్వానించుకొనువాఁ డగును.

గాలితాఁకున జెల్లు గడగడలాడునట్లు కీడుసోఁకున వాఁడు గిజగిజలాడును.

కష్టముల కాతఁడు కటకటంపడును; దుఃఖములకుఁ దూలిపోవును; ప్రత్యాశలేక పడిపోవును.

౭. సంతుష్టి

నరుఁడా! భూమిపయి నీయునికి, నీహృదయము నెఱిఁగి, నీకోరికలతీరు నెఱిఁగి, దయచేతనే నీవాంఛితముల నప్పుడపుడు నిరాకరించుచుండు నాయఖిలనియంతచేతనే యను గ్రహింపఁబడినదని మఱవకుము.

అయినను సముచితములయినవాంఛితములకును, న్యాయములయిన ప్రయత్నములకును, ఫలప్రాప్తి సహజముగానే సంభావ్యమగున ట్లాయన దయాళుత్వము దయివాఱుచున్నది!

నీకుఁ గలిగెడికష్టములు, దుఃఖములు, నెందుండియేర్పడుచున్నవో యెఱుఁగుదువా? నీతప్పిదములనుండియే; నీగర్వమునునుండియే; నీకలఁతపాటుననుండియే!

కాఁబట్టి విధివిధానమును గూర్చి వెగటుచెందక నీహృదయమునే నిలువరించుకొని సరిచేసికొనుము. నాకు భాగ్యముండెనేని, అధికారముండెనేని, అవకాశముండెనేని, అధికసుఖముల ననుభవింపఁగల్గుదునుగదా యని తలంపకుము. అవియన్నియు వానికిఁ దగినసంకటములను గొని తేఁగలవు. ఇది యెఱుఁగుము.

బీదవాఁడు భాగ్యవంతునివిసుఁగులను, విచారములను, నెఱుఁగఁడు; అధికారమువలనియవస్థల నారయఁడు; విశ్రాంతివలనివెగడుపాటును విచారింపఁడు; తనకష్టమునే తలఁచుకొని వనరును.

పైకి సంతోషిగాఁ గన్పడువానిఁజూచి, నా కాసంతోషము లేకపోయెఁగదా యని విచారింపకుము. వానిలోని దుఃఖములు నీ వే మెఱుఁగుదువు?

కొంచెముతోఁ దృప్తి చెందుటే గొప్పజ్ఞానము. భాగ్యమును బెంపొందించుకొనువాఁడు బాధలనుగూడ బెంపొందించుకొనువాఁడగును. మనస్తృప్తి దాఁచినముల్లె. కష్టము దానిని గనుఁగొనలేదు.

న్యాయమును, మితభోగమును, దానమును,వినయమును, చెఱుపకుండునట్లు నీవు చేయఁగల్గుదువేని సంపద నీకు సంకటములను గూర్పఁజాలదు.

ఓయీ! అకలుష మయిన యానందామృతము, మనుష్యమాత్రునకు దొరకదని యెఱుఁగుము.

భగవంతుఁడు సౌశీల్యమను పరుగుపందెమును మానవులకుఁ బెట్టినాఁడు. శాశ్వతానంద మనుసాధము దానిగమ్య

స్థానము. ఆసౌశీల్యపుంబరుగులో నెగ్గినంగాని దానినిం బడయరాదు.

౮. మితభోగము

ఆరోగ్య మనంగా నేమో స్వర్గప్రాప్తియనగా నెట్టిదో తెలిసికొనుశక్తి గలవాఁడవై యుందువేని యిహలోకమున నీవు సౌఖ్యముచేరువకుఁ జేరఁగల్గుదువు.

భోజనముకొఱకు మధుమాంసభరితములయిన మాదక పదార్థములను ముందుంచి వాంఛాపిశాచి నిన్నారగింపుమని యెన్నఁడు కన్నుగొలుపునో యదియే సుమా నీకనర్థకాలము. అట్టివేళ నీవు నీవివేకమును గట్టిగాఁ గాపాడుకొనవలయును. వివేకదూరము లయిన తలఁపులవలపునఁ బడితివేని నీవు చెడితివే!

అవివేకము నీ కగపఱుచువినోదములు నిన్ను వెఱ్ఱివానింగాఁ జేయఁగలవు. మఱియు నవివేకపుభోగము నిన్ననారోగ్యమునకుఁ, గడకు మృత్యువునకుఁ, దార్పఁగలదు.

మధుమాంసమయములై దుర్వాంఛలను గొలుపు భోజనభాజనములవంక కొకతూరి తిరిగిచూడుము. అక్కడ బంతిగుడుచువారిని బరికింపుము; అక్కడియెక్కోలుపులఁ

జిక్కులుపడువారి నారయము. వారందఱును జిక్కు-చీకుతో నుత్సాహములేక యుసూరుమనుచుండలేదా ?

అట్టివారికి సుఖానుభవకోలాహల మల్పకాలముననే యస్తమించును. అగచాట్లకాల మంతలోనే యారంభించును.

అతిభోగము వారియాఁకలిదప్పులను దప్పఁద్రోవకుఁ ద్రిప్పి తగ్గించివైచినది. అది వారికిఁ దొలుత నలవడిచినరుచ్యపదార్థము లిప్పుడు నీరసములయినవి. తొలుత వానిని బ్రియముతో నాహారించినవా రిప్పుడు వానికే బలియైరి.

అది యసంగతము గాదు. దైవదత్తములగుశక్తులను దుర్వినియోగము చేయువారికొఱకా దైవమే విధించిన శిక్ష యది.

అంచనడలతో సంచరించుచున్న యాయించుఁబోఁడి యెవ్వరు?

చెక్కిళ్లపై గులాబిపూవన్నె చెలఁగఁగాఁ, బెదవులందు నుదయరాగ ముప్పతిల్లఁగాఁ, గన్నులం దణఁకువ యానందము వెలయఁగా నాడుచుఁబాడుచు నరుగుచున్నది?

ఆమె యారోగ్యాధిదేవత. మితభోగమునకుఁ బరిశ్రాంతికి నామె జనించినది. ఆమెసోదరులు ధైర్యము చుఱుకు దనము గలిగి యక్కకుఁ దగినయనుజులై యున్నారు.

వారినరములను జుఱుకుదనము చుట్టువాఱియున్నది. వారిమొముకలందు బలము నెలకొనియున్నది. పగలెల్ల వారు పరితోషముతోఁ బరిశ్రమింతురు.

తలిదండ్రులు విధించు పనిపాటులు వారి కాఁకలిదప్పులను గలిగించుచున్నవి. అఁ౹సట తీరుటకుఁ దగినయాహారమును వారియమ్మ వారి కిచ్చుచున్నది. కామక్రోధాదులను గండడఁగించుట వారికేఁగోరికి.

వారిసుఖానుభవములు పరిమితములు. కాఁబట్టి యవి యాటివచ్చును. వారికి విశ్రాంతియు నిద్రయుఁ గొంచెమే కాని యది కలఁకలేక గాఢమై యుండును.

వారిరక్తము నిర్మలమైనది. వారిమనసులు స్వచ్ఛమయినవి. వైద్యులు వారియిండ్లకు దారియే యెఱుఁగరు.

కాని, కాపురుషులవిషయము వినుము. వారిచెంతకు క్షేమము చేరరాదు. వారియిండ్లును సురక్షితములుగావు.

ద్రోహగుణ మొకఁడులోపలనుండిగుట్టును బట్టియిచ్చుటచే వారు బయటనుండివచ్చు బహు విధాపాయములకుఁ బాల గుచుందురు.

వారియారోగ్యము, బలము, అందము, చాకచక్యము కామాతురమైన మోహ దేవతహృదయమును గలవరప ఱిచినవి. ఆమె పొదరింటిచాటున నిలఁబడి తనవలపు చూపులచే వారియనుగ్రహమును వాంఛించుచున్నది. వారిపైఁ దనరాగవికారములను విరఁజల్లుచున్నది.

సుకుమారములయినయవయవములును, సుందరమయిన వేషమునుగలిగి యామె యితరులను బిలుచుచున్నట్లుం డును. ఆమెకన్నులందు స్వేచ్ఛ చెలఱేగుచున్నది.

ఆమెయెదపై రాగవికారముం గుదురుకొని యున్నది. వ్రేళ్లతో సన్న చేయుచున్నట్టును, కన్నులతోఁ బెండ్లి యాడుమని వేడుచున్నట్లును నాలుకతో మోసగించుచు న్నట్లును నామె యున్నది.

ఆమెవలపు పిలుపులకుఁగలఁకపడకుము. తీయపలుకులకుఁ జెవు లీయకుము. ఆమె తన చేతుల నీమీఁదికిఁ జేర్చినదా యినుపగొలుసులచేఁ గలకాలము నిన్నుఁ గట్టివైచినదే.

అవమానము, రోగము, కోపము, లోపము, విచారము, పశ్చాత్తాపము నిన్ను వెంబడించును.

సరసములచే సన్నగిల్లి, యమితభోగములచే నాముకలిసి, పాలుమాలికచేఁ బలుచఁబడి, బలము నీయంగములనుండి పాఱిపోవును. ఆరోగ్యము నీదేహముదరికిఁ జేరరాదు. భావిజీవితము నీకుఁ దక్కువై చిక్కులతోనుండును.



నీ తి ని ధి

ద్వి తీ యా ధ్యా య ము

మనోవికారములు

౧. ప్రత్యాశ–నిరాశ

ప్రత్యాశ కన్పఱచు భావిలాభములు అరవిరిమల్లెలవలె నంతలో ననుభవమునకు వచ్చునట్లుండును. నిరాశ తోఁపించునాపదలు హృదయము నదరఁగొట్టునవియై యుండును.

అయినను నీవు కర్తవ్యముఁ గావించుపట్టునఁ బ్రత్యాశకుఁ బాల్పడి బడల్పడకయు నిరాశకుఁ బాల్పడి నివ్వెఱఁగందకయు వర్తిల్లవలెను.

అన్నిసందర్భములందు నీరెండుదోషములకుఁ బాల్పడక సమచిత్తుఁడవై కార్యసన్నాహము గావింపఁదగుదువు.

సత్పురుషుఁడు చావునకుఁగూడ జంకఁడు. తప్పులేనివాఁడు దేనికిని భయపడఁ బనిలేదు.

నీవు సంకల్పించుకార్యములు కొనసాగుటనుగూర్చి తగినంతవఱకు ధైర్యము గల్గియుండుము. కడతేఱుట కష్టసాధ్యమని జంకితివా యపజయమందితివే.

నీచిత్తమును కిత్తభయములచేఁ దత్తఱిల్లనీయకుము. మూఢవిశ్వాసములచే బ్రుంగుడు వడనీయకుము.

భయమునుండి కార్యభంగము కలుగుచున్నది. కాఁగలదను ధైర్యముతోఁ గార్యమును నెఱవేర్చుకోవచ్చును.

నిప్పుకోడి భయముచేఁ బరుగెత్తి పరుగెత్తి తలనుమాత్ర మిసుకలో దాఁచుకొని మయిమాటమఱచి యపాయమున కగ్గమగును. పిఱికివాఁడుగూడనట్లే పిఱికిపనులచే నపాయముల కగ్గమగుచుండును.

నీవు దేనిఁగూడ దుస్సాధ్య మనుకొనకుము. అట్లనుకొంటివా యానిరాశయే దాని నట్టిదానిఁగాఁ జేయును.

పట్టుదలతోఁ బ్రయత్నించువాఁడు కష్టములఁ గడచి గట్టెక్కఁగలఁడు

మూఢవిశ్వాసము లవివేకిహృదయము నవకతవకలకుఁ బాల్పఱుచును. వానిని వివేకి విగర్హించును.

నీసంకల్పములందు ముందు వివేకమును వెలయింపుము. ఆసంకల్పములు ప్రాయికముగా నెఱవేఱఁగలవని యను కొనఁదగినవై యుండవలెను. అట్లున్న నే నీప్రారంభము లకు మంచిఫలిత మేర్పడును. నీహృదయముగూడ నాశాభంగములపాలయి యాయాసితము కాకుండును.

౨. సంతోషము—దుఃఖము

నీహృదయమును బరవశముగాఁ జేయునంత పరితోష మునకును, గుంగించి కుములఁ జేయునంత పరితాపమున కును బాల్పడనీయకుము.

అత్యుత్కృష్టమైన యానందము గాని, యతినికృష్టమైన దుఃఖము గాని యీలోకమునఁ జేకూరదు.

అదిగో! అక్కడ సంతోషకాంత యిల్లున్నది. అది వెలు పలకుఁ గలకలలాడుచుఁ గానవచ్చుచున్నది. ఎడతెగక యక్కడనుండి వినవచ్చుచున్న సంతోషసంభ్రమము లయు, విజయోత్సాహములయుఁ, గలకలములచే దానిని దెలిసికొనఁగలుగుదువు.

ఆగృహదేవత గుమ్మముముందు నిలఁబడి దారిఁబోవువా రినిఁ జేరఁబిలుచును; నిరంతరముగా నాడును; పాడును;

అఱచును; హాసించును. జీవితసౌఖ్యము రుచిచూచుటకు లోనికి రండని యామె వారిని బిలుచును. ఈసుఖము తనయింటఁదక్క మఱియెక్కడను జిక్కదని యామె చెప్పును.

కాని నీ వామెగృహద్వారముఁ జేరకుము. అక్కడికిఁ దఱచుగ రాకపోకలు చేయువారితో నైనఁ జేరకుము.

వారు తాము సంతోషమున జనించితిమని చెప్పుకొందురు; నవ్వుచు సంతోషముతో నున్నట్టు కాన్పింతురు; కాని, వారి చేఁతలందు వెంగలితనమును, దప్పిదమును, విస్తరించియున్నవి.

వారు చెట్టతనముతోఁ జేయిచేయిఁ గలపికొని యుందురు. వారియడుగులు చెడుగునకుఁద్రోవచూపును. సర్వవిధముల వారి కపాయము సంభవించును. వినాశగర్తము వారియడుగులక్రింద వివృతద్వారమై యున్నది.

అటు చూడుము! చెట్లనీడచేఁ జీకటిగొనియున్న యాలోయయందుఁగనులకుఁ గనుపడకుండ సంతాపకాంతయిల్లున్నది.

ఆమెహృదయము నిట్టూర్పులచేఁ దటతటలాడుచుండును. ఆమె మొగము దుఃఖములో మునిఁగియుండును. మానవ

దుర్దశలనుగూర్చి యామె యెడతెగక వగచుచుండును. మానవులకోపము, కొంటెతనము, నామెపెదవులపైఁ గుదురుకొనియుండును.

జగమెల్లఁ జెడుగుతో నిండియుండు నని యామెతలంపు. ఆమెచూచువస్తువులందెల్ల వ్యాకులత చిహ్నితమై యుండును.

సొదలు చెప్పకొనువారిరొదలచే నామెయిల్లు గొల్లు మను చుండును.

ఆమెయింటిదగ్గఱ కేఁగకుము. ఆమెయూపిరిగాలి యంటు వ్యాధి వంటిది. అది జీవితోద్యానమందలి పువ్వుఁదీగలను వాడఁగొట్టును. ఫలవృక్షములను బాడుచేయును.

సంతోషకాంతయిల్లు వదలివచ్చి నీ వీ సంతాపకాంత యింటిచాయలకుఁ జనెద వేమో సుమా! పయిరెండింటికి నడుమ నొకనడబాట యున్నది. అది శాంతికాంతానిల యమైన సోదరింటికి నిన్నుఁ గొంపోఁగలదు. నీ వాబా టను బట్టుము.

క్షేమము, సంతృప్తి, యాశాంతికాంత చెంత నున్నవి. ఆమె సంతోషశాలినియే; కాని, యట్టహాసము లామెదగ్గఱ నుండవు.

జీవితమందలిసుఖదుఃఖముల నామె సమదృష్టితోఁ జూచును.

ఉల్లాసకల్లోలములలో నూఁగుచుఁ గొందఱును, జింతాచిత్తాగ్నిలో సంతప్తులగుచుఁ గొందఱును గాలము గడపుచుందురు. నీ వక్కడి కరిగెద వేని యున్నతస్థలమున నుండి చూచినట్లు వారితప్పిదములను దుఃఖములను జూడఁగలవు.

3. కోపము

చెడరేఁగి చెట్లను జిందఱవందఱ చేయు సుడిగాలివలెను, చుట్టుముట్టి పట్టణములఁ బాడుపఱుచు భూకంపమువలెను, మానవునికోపము తనచుట్టుపట్టులఁ జెట్టుటికముచేఁ జెఱిచివైచును.

ఆలోచించుకొని నీ మనోదౌర్బల్యముల నీవు స్మృతియందుంచుకొనుము. అట్లేని నీ వితరులతప్పిదముల మన్నింపఁగల్గుదువు.

క్రోధోద్రేకమున మునిఁగియుండకుము. ఆమునిగియుండుట యెట్టిదనఁగా, నీయొమ్మునే పొడుచుకొనుటకుఁ గాని, లేక, నీచనవరిని జంపుటకుఁగాని కత్తిని బదనుపెట్టుట

వంటిది. కొలఁది కోపకారణములందు మెలఁకువతో నీ వోర్మి చూపఁగలిగి యుండుము. అట్లు చూపఁగల్గుట నీవివేకమునకు ఫలము. ఆకోపకారణములను జ్ఞాపకముననే లేకుండఁ జేసికొనఁ గల్గుదువేని నీయంతరాత్మ నిన్ను నవగణింపఁజాలదు.

కోపి వివేకమునుగోల్పోవుట చూడవా?వివేకమునందున్నపుడె యితరునికోపమును దార్ఢ్యాణగఁ జూచుకొనుచుండుము.

ఉద్రేకము కల్గినపుడు నీ వేపనియుఁ జేయక యూరకుండుము. తుపానుకొట్టుచున్నపుడు సముద్రప్రయాణ మేల చేసెదవు?

అణఁచుకోఁ జాల నంత కోపమున కవకాశ మియ్యకుము. అట్టికోపమును గల్గించువిషయములను విడనాడుము. లేక జాగరూకతతో నుండుము.

అప్రౌఢుఁ డవహేళనముల కాగ్రహించును. ప్రాజ్ఞుఁడు నవ్వుచు వానిని దృణీకరించును. ప్రత్యపకారబుద్ధిని నీహృదయమునఁ బ్రవేశింపనీయకుము. అది హృదయమును జిదిపివైచును. నొవ్వనాడుట మానుము. మన్నింపఁ

జూదము. ప్రత్యపకారముకై ప్రతీక్షించువాఁడు తనకే యపకారము కల్పించుకొనువాఁ డగును.

కుపితునికోపపు వేఁడిని శాంతుని మెల్లఁబలుకులు చల్లనార్చివైచును. శత్రు వప్పుడు మిత్రుఁ డగును.

కోపార్హ విషయములు కొలఁదిగనేయుండుట నెఱుఁగుము. అది యెఱిఁగితివేని తెలివిమాలినవాఁడు తక్క నితరుఁడు కోపింపఁ డని నీ వెఱుఁగగల్గుదువు.

కోపము తప్పిదమువలననో అజ్ఞానమువలననో యుప్పతిల్లును. పశ్చాత్తాపమునఁ గాక యది పరిసమాప్తము కాదు. ఇది యెఱిఁగియుండుము. తప్పిదము మడమల మీఁదఁ ద్రొక్కుచుఁ గోపము వెన్నంటి పశ్చాత్తాపము నిలిచియుండును.

౮. కనికరము

వసంతఋతువు భూమిపైఁ బుష్పములను జల్లినట్లు కరుణావిలాసము బీదలపై దీవనలఁ జల్లును. ఒకనిఁ గనికరించువాఁడు తా నొకని కనికరమునకుఁ బాత్రము కాఁగల్గును. కనికరము లేనివాఁడు కనికరింపఁబడఁదగఁడు. కటికవాఁడు మేఁకయఱపులు విని కనికరించునా? కష్టములందుఁ

గూడఁ గ్రూరాత్మునిమనసు కరగదు. కరుణాళుని కన్నీటి బిందులు గొజ్జఁగిపూవునుండి తొరుగు మంచుతుంపురుల కంటె మధురములు.

బీదల మొఱలు వినరాకుండఁ జెవులు మూసికొనకుము. బీదసాదలకష్టములఁ జూచుపట్టున నీహృదయము ఱాయి చేసికొనకుము.

తలిదండ్రులు లేక భర్తలు లేక బాములుపడువారు, బాలురు, విధవలు, మఱియు వృద్ధులు, కన్నీరునించుచు నీసహాయము కోరినపుడు చేదోడయి కూడినంత తోడుపా టొసఁగుము.

కట్ట గుడ్డ లేక, నిలువ నీడ లేక, యెండకుఁ గ్రాఁగుచుఁ, జలికి వణఁకుచు బాటలందుఁ దిరుగు బికారులఁ జూచినప్పుడు దాతృత్వముచే నీహృదయము విప్పుము. అది నీ కాత్మౌన్నత్యముగూడఁ జుమా! అట్టివారి నీ ధర్మపక్షముల క్రిందఁ జేర్చుకొని కాపాడుము.

బీదవాఁడు వ్యాధితుఁడై పడుకమీఁదఁ బడి బాధపడుచున్నప్పుడు, దుర్దైవోపహతులు కారాగారములఁ బడి కష్టపడుచున్నప్పుడు, తలనరసిన మూఁడుకాళ్ల ముదుసళ్లు

గుంటలం బడినకనులతో నిన్ను వేఁడుచున్నప్పుడు వారికిఁ దోడ్పడక వ్యర్థమైన సుఖకోలాహలమున నీవెట్టు కొట్టుకొనఁగలవు?

౨౬. కోరిక, ప్రేమ

చిన్నవాఁడా! విలాసముల వేడుకలందు జాగరూకుఁడవై యుండుము. ఆ వేడుక వెలవెలఁదివంటిది సుమా! వెఱ్ఱియాశ తన ప్రయత్నములఁ దానే చెడఁగొట్టును. ఆశాతీవ్రతవలనియంధతచే నీవు నాశముమీఁదికి దుముకుదువు. కాఁబట్టి విలాసినుల వలపుల మెలంపులకు నీహృదయము నందనీయకుము. మోహపు మోసగింపులకు నీయాత్మ నప్పగింపకుము.

అట్లు చేయవేని సంతోషవాహినిని సాగించునట్టి యారోగ్యపు టూటపట్టు శీఘ్రముగా వట్టిపోఁగలదు. పసితనముననే నిన్ను ముసలితనము ముట్టుకొనును. నీ జీవితభానుఁ డుదయముతోడనే యస్తమించును.

అయినను సౌశీల్యమును, అణఁకువను, వీడకుందువేని నీ వేడుక విశేషప్రకాశము గలదై వెలయఁగలదు.

అట్టివేషుక మల్లెపువ్వుకంటె మనోహరమైనది. తెల్లఁ దామరపూవుకంటె నుల్లాసము గూర్చునది. సత్యము సారళ్యము నట్టివేమకతోఁ గూడియుండును. దానిపొందు తేనెకంటెఁ దియ్యనైనది.

ప్రేమమార్దవము నీ హృదయమునఁ బ్రాకికొననిమ్ము. దానిపవిత్రత నీహృదయమున కౌదార్యముఁ గూర్చును. అనుభావములను గ్రహించుటకు హృదయమును మృదువుపఱుచుకొనుము.

నీ తి ని ధి

తృ తీ యా ధ్యా య ము

ఉపిద

అనురాగము ననుఁగుఁ గూఁతురా? వివేకబోధములను వినుము. సూనృతపు టుపదేశములను నీ హృదయమున సూటిగ నాఁటనిమ్ము. అటు లయిన నీ మనోవిలాసములు నీయాకారమునకు నంద మిచ్చును. పన్నీటిపూవువంటి నీ సౌందర్యము పరువముదప్పినను, తనమాధుర్యమును నిలుపుకొనియుండును.

నీవయోవసంతకాలమున, మఱి నీజీవితోదయకాలమున, పురుషు లెప్పుడు నిన్నుఁ గన్నుఁగొల్పి సంతోషముతోఁ గాంతురో, ప్రకృతి యెప్పుడు వారిచూపులయర్థమును నీ చెవులలోఁ దెలియఁజెప్పునో, అప్పుడు దుర్మార్గమునకు ద్రిప్పఁగలిగినవారిమాటలను జాగ్రత్తతో వినుము. నీహృదయమును భద్రపఱుచుకొనుము. వారిచాటూక్తులకుఁ జెవియొగ్గకుము.

పురుషునికి నీవు వివేకవతివైన విహితురాలవుగఁ గల్పింప బడితి వని జ్ఞాపకమునందుంచుకొమ్ము. పురుషుని కామము నకు నీవు దాసివి కావు. నీవీలోకమున మనుటకుఁ బ్రయో జనము, అధమమైన పురుషుని యాశను దీర్చుటయే కాదు. మఱి వానికి జీవితక్లేశములందెల్లఁ జేదోడగుటయు, సాహా ర్దముచే వానిని సంతోషపఱుచుటయుఁ బ్రియోపచార ములచే వాని సేద దేర్చుటయును గూడ; పురుషునిహృద యమును జూఱగొని, సాంగత్యసౌభాగ్యముచే వాని లోఁగగొని, వాని వక్షస్స్థలమున కేలికయై వెలయు నా యించుబోణి యెవ్వతె?

అల్లదో! భావమునఁ బవిత్రత గలిగి, చెక్కులందు మక్కువ గలిగి, పరువపుమురిపముతో నచ్చటఁ దిరుగు చున్నదే ఆమె!

ఆమెహస్తము పనిని గోరుచున్నది. పనిలేనిపర్యటనము నామె యిచ్ఛగింపదు.

శుభ్రవస్త్రము నామె ధరించును. మితముగ భుజించును. ఓఁణుకువ, నమ్రత, నెమ్మది, ఆమెతల నలంకరించును.

సంగీత మామె నాలుకమీఁద నాట్యమాడుచున్నది. ఆమె పెదవులపై తేనెతీపు తీపారుచున్నది.

ఆమెమాటలం దెల్ల నౌచిత్య మున్నది. ఆమె సంభాషణ మందు సత్యమును జల్లఁదనమును గలవు.

అణఁకువయును, నాజ్ఞానువర్తనమును నామె జీవితమందుఁ గాంచినయుపదేశములు. శాంతి సౌఖ్యము, నామె పడసిన బహుమానములు.

ఆమె యడుగులముందు వివేకము నడచును. సౌశీల్య మామె కుడిచేతిప్రక్కను గాచియుండును.

ఆమెకన్నులు, ప్రేమను బెద్దఱికమును దెలియఁజేయుచున్నవి. వివేక మామె కనుబొమలమీఁద విడిసియున్నది. చెడునడతగలవారికి నామె యెదురఁ జేయాడదు, వా యాడదు. ఆమె సౌశీల్యము భయభక్తులను గలిగించి వారిని బలుకకుండఁ జేయును.

దుష్టులు తనయెడల నకారణనిందను, తనపొరుగువారి యెడల నకారణస్తుతిని, బ్రకటించుచుండునప్పుడు, సౌశీల్యవతియు నౌదార్యవతియు నగు నాసతి దానిని సరకుగొనక శాంతమై మిన్నకుండును.

ఆమెహృదయము సౌమ్యతకు సదనము, కాన యితరుల యొద్దఁ జెడు గున్నదని యామె యెప్పుడును సందేహింపదు.

ఆమె నర్ధాంగినిగాఁబడయువాఁ డదృష్టవంతుఁడు. ఆమెను 'దల్లీ!' యని పిల్చు బిడ్డలుకూడ ధన్యులు.

ఆమె యింటిలో నాధిపత్యము వహించును. అక్కడ శాంతిసౌఖ్యములు కలవు. ఆమె వివేకముతో నాజ్ఞాపించును. అందఱు దానిని శిరసావహింతురు.

ఆమె తెల్లవాఱుజాముననే నిద్ర లేచును. గృహకృత్యములను జింతించును. వారివారిని దగినపనులందు వ్యాపారింపఁ జేయును.

కుటుంబమును జక్కపఱుచుకొనుటయందామెకుఁ గుతూహలము మెండు. తనవిద్యావివేకమును దానికై వినియోగించును. పొదుపు, పొందిక, యామెయింట నగపడును.

ఆమెకార్యకౌశలమామెభర్తకుఁ బ్రాభవమునుగూర్చును. ఆయన యామె గుణగౌరవమును నిశ్చలానందముతో వినును.

ఆమె తనబిడ్డలను జక్కఁదిద్దును. తనమంచితనము నుదాహరణముగఁ గొని వారిమనసులకు ఘనగుణములను మప్పును.

ఆమెనోటిమాట వారిప్రవర్తనకుఁ బ్రమాణము. ఆమె కనుసన్నను బట్టి వారు వర్తింతురు.

పనివాండ్రామెమాట వెంబడిఁ గార్యమునకు బరుగువాఱుదురు. ఆమె చెయిచూపినంతమాత్రముననే కార్యము చేయఁబడును. ఏలనఁగా ప్రేమధర్మము వారిహృదయములందుఁ జేరియున్నది. ఆమెప్రేమమే వారిపాదములకు ఱెక్కలఁ గూర్చును. సంపత్కాలమం దామె యుబ్బితబ్బిబ్బుగాదు. విపత్కాలమందు విధివికారములకు విహ్వలురాలును గాదు. శాంతముతో వానిని సహించును. సద్బోధనలచే నామె భర్తకష్టములను శమింపఁజేయుట యేకాక, ప్రేమోపచారములచే వానియం దాయనకు మాధుర్యమును జూపును. తనహృదయము నామెహృదయమం దిడి యత డూఱటఁ జెందును.

ఆమె నర్ధాంగినిగాఁ బడయువాఁ డదృష్టవంతుఁడు. ఆమెను “దల్లి” యని పిల్చుబిడ్డలు ధన్యులు.

— —

నీ తి ని ధి

చ తు ర్థా ధ్యా య ము

రక్తసంబంధము

౧. పెనిమిటి

దారపరిగ్రహముచేసి నీవు దైవాజ్ఞను శిరసావహింపుము. పెండ్లియాడి జనసంఘమునకు విశ్వాస్యుఁడవయిన స్వధర్మతత్పరుఁడవు కమ్ము. తొందరపడి పెండ్లిసంబంధమును గుదుర్చుకొనకుము. జాగ్రత్తతోఁ బరీక్షించిపరిణయమగుము. భావికాల సౌఖ్యానుభవము నీ విపుడు చేసిన భార్యాపరిగ్రహమునుబట్టి యుండును.

వస్త్రములను ఆభరణములను ధరించుటయందే కాలమును వ్యయపఱుచుచుండునేని, తనయందమునకుఁ దానే మురియుచుండునేని, ఆత్మస్తుతియం దాసక్తి గలిగియుండునేని, వెకలినవ్వు నవ్వుచుండునేని, వెడమాట లాడుచుం

డునేని,—పుట్టినింటన యుండక తన యడుగుల నిరుగు పొరుగుటిండ్లకుఁ దార్చుచుండునేని, పరపురుషులమీఁదికిఁ జూడ్కులఁ బరపుచుండునేని, యెంత యందగత్తెయైనను, అట్టియంగననుండి నీ కన్నుంగవను బెడద్రిప్పికొనుము. ఆమె త్రోవకు నీయడుగులఁ బోవనీయకుము. ఆమె వలపువలలోఁ జిక్కకుండ నీ యాత్మనుఁ దొలఁగఁ జూచుకొమ్ము.

చిత్తశుద్ధియు, సౌహార్దమును, సముచిత సమ్మానమును, నీకు నచ్చిన సుందరాకారమును గలిగిన సుదతిని బెండ్లియాడుము. ఆమెయే నీకు నాప్తురాలుగను, ఆజీవితము నిన్ననువర్తించు నర్ధాంగిగను నుండఁదగినది.

అట్టిస్త్రీని సురలోకమునుండి యనుగ్రహింపఁబడిన వరముగ నెన్నుకొమ్ము. ప్రియవర్తనచే నీ వామెహృదయమునఁ బ్రేమను బెంపొందింపుము.

ఆమె నీగృహమునకు యజమానురాలు. కావున నీపరిచారకు లామెకు లోపడియుండునట్లు నీ వామెను గౌరవించుము.

అకారణముగా నామెయభిరుచుల నడ్డగింపకుము. నీకష్టములందామెకుఁ బాలుగలదు, సుఖములందును బాలు పెట్టుము.

ఒప్పిదముతో నామె తప్పిదములను జెప్పి చక్కఁబఱచుము. క్రౌర్యముచే నామెను లోఁపఱుచుకొనఁ గడంగకుము.

నీరహస్యముల నామెహృదయమున నమ్మికతో దాఁచుకొనుము. ఆమె నీకొసఁగుహితము మనఃపూర్వకమయినది. దానిచే నీవు మోసగింపఁబడవు.

ఏకపత్నీవ్రతుఁడవై యుండుము. ఆమె కెప్పుడును విశ్వాసఘాతము చేయకుము. ఏలనఁగా నామె నీ బిడ్డలకుఁ దల్లి.

బాధయు వ్యాధియు నామెను బడల్పఱుచుచుండునప్పుడు జాలిచే దానిని శమింపఁజేయుము. ప్రేమను, కనికరమును జూపు నీచూపు ఆమెదుఃఖమును దగ్గించును. బాధను దొలఁగించును. పదుగురు వైద్యులకంటె నెక్కువ ప్రయోజనకారి యగును.

స్త్రీత్వపు మృదుత్వమును దలపోయుము. ఆమె సుకు మార దేహమును జూడుము. ఆమె లోపములను దారు ణముగా మందలింపకుము. అప్పుడు నీతప్పిదములను దలఁపునకుఁ దెచ్చుకొనుము.

౨. తండ్రి

తండ్రిగానుండు నీవు నీప్రాపున నున్నవారిఁగూర్చి నీబాధ్య తను గుర్తింపుము. నీవు పుట్టించినజీవిని నీవే పోషింప వలయునుజుమా?

నీబిడ్డఁడు నీకు మేలునో కీడునో చేయువాఁడగుట, సంఘ మునఁ బ్రయోజకుఁడుగనో యప్రయోజకుఁడుగనో యగుట, నీచేత నున్నది.

బాల్యముననే వానికి బుద్ధి గరపుము. వానిహృదయ మును సూక్తివర్షముచేఁ బదనుపఱుపుము.

వాని యభిరుచులతీరును గుర్తింపుము. పసితనముననే యొప్పైనత్రోవకు వానిని ద్రిప్పుము. చెడునడవడి వాని వయస్సుతో వర్ధిల్లకుండునట్లు చూడుము.

అట్లు చూచితివా వాఁడు కొండమీఁది దేవదారువృక్షము వలె గొప్ప పెంపు గాంచును.

ియుము. ఆమె సుకు
ం లోపములను దారు
ుడు నీతప్పిదములను

ు వారిఁగూర్చి నీబాధ్య
ునజీవిని నీవే పోషింప

యువాఁడగుట, సంఘ
ను ప్రయోజకుఁడుగనో

ము. వానిహృదయ
పుము.

ుము. పసితనముననే
ు. చెడునడవడి వాని
ాడుము.

ఁది దేవదారువృక్షము

కొఱగానికొడుకు తండ్రికిఁ గళంకము. సచ్చరిత్రుఁడు కుల వృద్ధులకు గౌరవముఁ గూర్చును.

పొలము నీదియే. దానిని బలపరుపక చెడగొట్టకుము. నీవు విత్తినదానినే పండించుకొనఁగలవు.

వానికి విధేయతను గరపుము; నిన్ను సుఖపఱుపఁగలఁడు. వానికి నణఁకువ నుపదేశింపుము; అవమానితుఁడు కాకుండఁగలఁడు.

వానికిఁ గృతజ్ఞతను బోధింపుము; లాభము పొందఁగలఁడు. వానికి ధర్మ ముపదేశింపుము; ప్రేమపాత్రము కాఁగలఁడు.

వానికి మితభోగ మలవఱుపుము; ఆరోగ్యవంతుఁడై యుండఁగలఁడు. వానికి వివేకము నెఱిఁగింపుము; అదృష్టశాలి కాఁగలడు.

వానికి న్యాయముఁ దెలుపుము; లోకములో నాదరముఁ బడయఁగలఁడు. వానికి నిష్కాపట్యము నేర్పుము; అంతరాత్మచే నవజ్ఞాతుఁడు గాకుండఁ గలఁడు.

వానికి శ్రద్ధను బోధింపుము; ధనవంతుఁడు కాఁగలఁడు. వానికిఁ బరోపకారచింత బలపఱుపుము; ఉదార హృదయుఁడు కాఁగలఁడు.

వానికి శాస్త్రజ్ఞానము సమకూర్పుము; జీవితఫలము చెందఁగలఁడు. వానికి నధ్యాత్మతత్త్వము నవగతము చేయుము; మరణదుఃఖమును మాయించుకొనఁగలఁడు.

3. పుత్త్రుఁడు

మనుష్యుఁడు దైవసృష్టము లగు ప్రాణికోట్లనుండి జ్ఞానమును సంపాదించుకొనఁదగును. దాని మనసున నెలకొల్పుకొనఁదగును.

కుమారా! ఎడారికిఁ బొమ్ము. పోయి యక్కడ గానవచ్చు కొంగను జూడుము. దానిని నీహృదయముతో మాటాడనిమ్ము. తన ఱెక్కలమీఁద నది ముదుసలితండ్రిని మోసికొనిపోయిసురక్షితమగుచోటికిఁ జేర్చి యాహారమునిడును.

తండ్రి నీకుఁ బ్రాణదాత. కాన యాయనకు గృతజ్ఞుఁడవై యుండుము. నిన్నుఁ గని పెంచినదిగాన తల్లియెడను గృతజ్ఞుఁడ వగుము.

తండ్రినోటిమాటలను వినుము. అవి నీమేలుకొఱకే చెప్పఁబడును. ఆయనచేయు సుబోధములకుఁ జెవియొగ్గుము. అవి యాయనకు నీయెడలఁ గలప్రేమనుండి వెడలుచున్నవి. నీమేలుకొఱ కాతఁడు మెలఁకువ గల్గియుండెను. నీసుఖముకయి పాటుపడెను. కావున నాయనవయసును సమ్మానింపుము. ఆయన వార్ధకమును వంచనములపాలు కానీయకుము.

శిశుత్వమునాఁటి చేతఁగానితనమును మఱవకుము. వెంకెతనముతోఁగూడిన నీపిన్నతనమును మఱవకుము. పెద్దలయి పేదపడిన నీతల్లిదండ్రులను జులుకనసేయక సత్కరించుము. జీవితావసాన సమయమున వారికి సేవచేయుము. అట్లుచేసితివా వారు, సుఖముగను, శాంతముగను మృతిఁ జెందుదురు. నీబిడ్డలు నిన్నుదాహరణముగాఁగొని నీయెడల భక్తినెఱపుదురు.

౪. అన్నదమ్ములు

మీ రొక్కతండ్రిబిడ్డలు. ఆయన మీకుఁ గావలసినదంతయు నిచ్చియున్నాఁడు. మీ రొకతల్లిపాలు త్రాగితిరి. అను రాగబంధము నిన్ను నీయన్నదమ్ములతోఁ గలయ

గూర్చుఁగాక! అప్పుడు నీపితృగృహమున శాంతిసౌఖ్యములు సంవసింపఁగలవు.

నీవు లోకమం దన్నదమ్ములతోఁ వేర్పడినపిదపఁగూడ, ప్రేమమును ఏకీభావమును గల్పించు గర్భసంబంధమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుము. నీరక్తసంబంధులను వదలి పరులను బరిగ్రహింపకుము.

నీ సోదరుఁడు సంకటమం దున్నప్పుడు సాహాయ్యము చేయుము. నీసోదరి కష్టమం దుండెనేని విడనాడకుము. అట్లు చేసితివేని నీతండ్రిసంపత్తి యాయనకుటుంబమున కంతకుఁ బరిపోషమును గూర్చును. ఆయనకు మీయం దుండెడిప్రేమ మీరు పరస్పరము ప్రేమించుకొనుటచేఁ గొనసాగుచుండును.

నీ తి ని ధి

పంచమాధ్యాయము

మనుష్యులలో దైవికము లయిన తారతమ్యములు

౧. జ్ఞానవంతులు-జ్ఞానహీనులు

జ్ఞానభాగ్యము దైవాయత్తము. దాని నెవరెవ రెంతెంత పొందఁదగుదురో దైవము వారివారి కంతంత యం దిచ్చును.

ఆయన నీకు జ్ఞానము నొసఁగినాఁడా? విజ్ఞాన మొసఁగి నీమన సునకు వెలుఁగును గలిగించినాఁడా? ఒసఁగెనేని యజ్ఞానులు జ్ఞానవంతు లగుటకు నీవు దానిని వినియోగించుము. మఱియు నీ వభివృద్ధిఁ గొనుటకే దానిని జ్ఞానవంతులకడఁగూడ వినియోగించుము.

మిడిమిడి జ్ఞానమున కున్న దడబిడలు, ఉత్తమజ్ఞానమున కుండవు. జ్ఞానవంతుఁడు పలుమారు సందేహించు చుం

డును; తన్ను సంస్కరించుకొను చుండును. మూర్ఖత్వముచే నజ్ఞాని తనకోడికి మూడుకాళ్లనును; సందేహింపఁడు. తన తెలివిలేమి నాతఁ డెఱుఁగఁజాలఁడుగాని తక్కిన విషయము లన్నియుఁ జక్కఁగా నెఱిఁగితి ననుకొనును.

దుర్వివేకులగర్వము దుర్వారమును దుస్సహమును. అతిప్రలాప మజ్ఞానమువలని యపచారము. అవివేకుల యతిప్రలాపమును సహించి కనికరించుట జ్ఞానమువలని సత్కృత్యము.

గర్వముచే నుబ్బిపోకుము. చాతుర్య మెక్కువని జంబము లాడకుము. అసలయిన మానవజ్ఞాన మంతయు నంధకారమందే యున్నది. తప్పులతోనే నిండియున్నది.

జ్ఞానవంతుఁడు తనతప్పిదములను దలఁచుకొని తలవంచుకొనుచున్నాఁడు. తనపనులు తనకుఁ దృప్తిగొల్పునవిగాఁ నుండుటకై యాతఁడు మిక్కిలి చిక్కులుపడును. బుద్ధిహీనుఁడు తన మన సను పడియను జూచుకొనుచు దానిలో నుండి రిత్తతలంపులను నత్తల నెత్తి ముత్తెము లని యెదిరివారికిఁ జూపును. చూపి, తనకుఁదగిన చెలికాండ్రు చేయుస్తుతులకుఁ బొంగిపోవుచుండును.

పనికిమాలిన పనులందుఁ దన ప్రవీణతను జూపుకొనుచుఁ బ్రగల్భము లాడుచుండును. అవివేక మెక్కడ నవమానముగూర్చునో అక్కడ నాతనిమతి మొక్కపోవును. అవమానము, ఆశాభంగము, వానికష్టము గడించు లాభములు.

జ్ఞానవంతుఁడు తనమనసును జ్ఞాన వ్యవసాయముచేఁ బద నుపఱచును.

విద్యలను వృద్ధిచేసికొనుట కాతఁడు వేడ్కపడును. పరులకుఁ దనవలనఁగలుగు ప్రయోజనము లాతనికిఁ బరువు మరియాదలను, బ్రాభవమును గూర్చును.

సౌశీల్యము సంపాదించుటందు వానికిఁ జాతుర్యము మెండు. తనజీవితమును బరిశోధించుకొనుటయే యాతని కానందకరమయిన శాస్త్రాభ్యాసము.

౨. భాగ్యవంతులు, దరిద్రులు.

ధనమును, దానిని జక్కఁగా వ్యయపఱచుటకుఁ దగిన మనసును, దైవ మెవనికి దయచేయునో వాఁడు భద్రముల బడసి ప్రఖ్యాతుఁడగును.

వాఁడు తనభాగ్యమును సంతోషముతోఁ జూచును.
ఏలనఁ బరులకు మేలుసేయుట కది పనికివచ్చును.

ఆర్తుల నరసి యాతఁడు రక్షించును. బలవంతులు బల
హీనులను బాధింపకుండున ట్లాతఁడు పరికింపఁగలఁడు.

దయనీయులను వెదకి వారికొఱతల నెఱిఁగి, వివేకముతో
నిరాడంబరముగ నాతఁడు వారికి సహాయపడును.

తెలివికి, యోగ్యతకు దోహదమొసఁగి యాతఁడు ప్రాజ్ఞుల
బహూకరించును. ప్రతిభాశాలుల నతఁడు తఱచుగాఁ
బ్రోత్సాహపఱచును.

లోకోపకారక మయిన ప్రతికార్యమును నాతఁడు పరిపో
షించును.

ఆతఁడు గొప్పకార్యములఁ జేయును. ఆతనిచే దేశము
భాగ్యవంత మగును. పలువు రాతనియొద్ద నియుక్తులై
పనులు చేయుచునేయుందురు. క్రొత్తమొత్తుల నాతఁ డెత్తు
చుండును. కళలు విద్యలు నాతనిప్రాపున వెలయుచుండును.

తనయనుభవమునకు దాఁటియున్న సంపద నాతఁడు
దరిద్రులసొమ్మని తలఁచును. అట్లే దాని వినియోగించును.

ఆతనియుపకారబుద్ధి నాతనియదృష్ట మడ్డగింపదు. కాన యాతఁడు తనభాగ్యముచేఁ బరితోషమునే పడయును. ఆతనియానంద మనిందితము.

సంపదను దనయింటిలోఁ గంపలతో నింపుకొని దానిచేఁ దానే సుఖపడఁజూచువాఁడు శోకముచేఁ జీకునుగాక.

బీదలు చెమటయోడ్చి చేసెడుసేవను గుర్తింపక వారి కడుపు గొట్టి గడింపఁ జూచువాఁడు దుఃఖముచేఁ ద్రుంగునుగాక!

లుబ్ధుఁడు ఆతిగుండెవాఁడై యితరుల నడఁగఁద్రొక్కుచుఁ దాను వర్ధిల్లును. సహోదరునికష్టముల కాతఁడు జాలిగొనఁడు. అనదలకన్నీరు వానికిఁ బన్నీరు. వితంతువులపరిదేవనము వానికి సంగీతకము.

డబ్బుపిచ్చిచే వానిహృదయము దిబ్బడగొని యుండును. కష్టముగాని దుఃఖముగాని వానిహృదయమును గరఁగింపఁజాలవు.

అయినను దురాశాదోషము వానిని బీడించుచునే యుండును. ఆసాసలకలవరములు, పలవరింతలు, నతఁ డితరు

లకుఁ గలిగించు నిక్కట్టులకుఁ దగినట్టు కసిదీర్చుకొను చునే యుండును.

వానిహృదయ పరితాపముముందఱ నిప్పచ్చరపువాని చప్పరింత లోకలెక్కలోనివి గావు.

ఇది యెఱిఁగి బీదవాఁడు తనకుఁదాను శాంతి సంతోష ములను సమకూర్చుకొనఁదగును. అట్లనుటకుఁ గారణము లింకను గలవు.

బీదవాఁడు తనగంజిమెదుకులను ద్రాగుటకు శాంతముతోఁ గూర్చుండును. ఆతనియాకుముందు ముఖస్తుతిపరులు, సర్వగ్రాహులు, చుట్టియుండరు.

తనప్రోపు నాసించి బాధపడువా రెవ్వరు నాతని కుండరు. కావున నాతఁడు కలవరము చెందఁడు. పలువురపరిదేవ నము లాతనిచెవుల బాధింపవు.

భాగ్యవంతులు తిను పంచభక్ష్యపరమాన్నాదులు లేవు గాన వ్యాధులుగూడ నాతని బాధింపఁజాలవు.

ఆతనియాహార మాతనికి రుచ్యముగాదా! ఆతని శీతలోదక మాతనికి దప్పి దీర్చి తృప్తిగొల్పునదిగాదా! ఆశీతలోద

కము ధనవంతులు త్రాగు పానీయములకంటెం బ్రశస్త
మయినది.

వాని కాయకష్టము వానియారోగ్యమును గాపాడు
చున్నది.

హంసతూలికాతల్పములందు శయనించు సోమరు లెన్నం
డును గని యెఱుంగనినిద్ర నాతండు సుఖముగా నిమిష
ములోం గనంగలండు.

ఆశల నాతండణంగంద్రొక్కును. తృప్తి, శాంతము, వాని
హృదయమునకు ధనము, ఘనత, కూర్పలేనిహాయి
నొడంగూర్చును.

భాగ్యవంతుండు తనభాగ్యమును జూచుకొని గర్వింప నక్క
ఱలేదు. దరిద్రుండు తనదారిద్ర్యమును దలంచుకొని వల
వింప నక్కఱలేదు. సహజముగనే దైవము వారికేదో
సౌఖ్యము నిచ్చును.

3. యజమానులు, సేవకులు

దాస్యమునుగూర్చి మానవుండా! క్లేశపడకుము. అది దైవ
విధి. దానివలనం జాలలాభము లున్నవి. జీవితక్లేశములు
చింతలు నీ కదిలేకుండం జేయును.

సేవకునకుఁ బ్రతిష్ఠగూర్చునది స్వామిభక్తి. విధేయతయు వినమ్రతయు దానిసుగుణములు.

కావున నీవు యజమానుని యాజ్ఞల కణఁగియుండుము. ఆతఁడు నిన్ను దూషించినపుడు దురుసుగా బదులు చెప్పకుము. మాటాడకుంటివా దాని నాతఁడు మఱవఁజాలఁడు.

ఆయనకు లాభముగూర్చుపనులను భద్రముగఁ జూచుచుండుము. ఆయన నీయెడ నమ్మకము గలిగియుండెనని విశ్వసించియుండుము.

నీకాలము కష్టము నాయనవి. నీకాయన వానికై సొమ్ము నిచ్చుచున్నాఁడు. కావున వానివిషయమున నీ వాయనను మోసగింపకుము.

యజమానుఁడా! సేవకుఁడు నమ్మినవాఁడుగా నుండవలెనని కోరుదువేని నీవు వానిని నమ్మి న్యాయముతో నుండుము. వాఁడు విధేయుఁడుగ నుండవలెనని కోరుదువేని నీవు వానికి నుచితమైనయాజ్ఞల నొసఁగుము.

సేవకునియందుఁగూడ మానవశక్తులన్నియు నున్నవి. కాఠిన్యముచే భయముకలిగింపవచ్చునుగాని వానిప్రేమను బడయరాదు.

నిందించునపుడు నిందతో దయను గలపుము. అధికా
రించునపు డధికారముతో న్యాయమును గలపుము.
అట్లుచేసితివేని నీయుపదేశములు వానికిహృద్యములగును.

కృతజ్ఞతవలన వాఁడు నీకు శ్రద్ధతో సేవచేయును.
ప్రేమవలన వాఁడు నీకు సంతోషముతో విధేయతను
జూపును. వానిశ్రద్ధకు, విధేయతకుఁ, దగినబహుమా
నము నీవు తప్పక చూపవలెను.

౪. రాజు, ప్రజలు

నీతో సమానులయినమనుజులే నీకు రాజాధికార మిచ్చిరి.
వారే నిన్ను రాజుగ నెన్నుకొనిరి. అట్టివాఁడా! స్వర్గ
మునకు సమ్మతుఁడయినట్టివాఁడా! ప్రజలు నీయెడ నమ్మ
కముపెట్టుటకుఁ గలభావములు నీకున్న మర్యాదకంటెను
నౌన్నత్యముకంటెను, నున్నతములైనవని నమ్ముము.

రాజపట్టధారివై నీ వొకసింహాసనమునఁ గూర్చున్నావు.
రాజతేజముఁ దెలుపుకిరీటము నీతలపై నెలకొనియున్నది.
అధికారదండము నీహస్తమం దున్నది. ఇవియెల్ల నీకొ
ఱకుఁ గాదు. నీప్రాభవముకొఱకుఁ గాదు. నీరాజ్యము
యొక్క ప్రాభవముకొఱ కీయఁబడినవి.

రాజునకుఁ గీర్తి యేమనఁగాఁ దన ప్రజల సౌహార్దమే. ఆయన యధికారము, రాజ్యము, ప్రజల హృదయములమీఁద నున్నది.

మహనీయుఁడగు నృపునిమనస్సు ఆతనియున్నతస్థితికిఁ దగినంత యున్నతముగా నుండును. గొప్పవిషయములఁ నాతఁడు తలపోయుచుండును.

తన రాజ్యమందుండు విద్వాంసుల నాతఁడు చేరఁబిలుచును. చనవుతో వారితో సంభాషించును. వారియభిప్రాయముల నాదరించును.

ఆతఁడు తన ప్రజల మెలఁకువతోఁ జూచి వారిశక్తులఁ గనిపట్టి వారియోగ్యతలకుఁ దగినట్టు పనిపెట్టును.

ఆతనిన్యాయాధికారులు న్యాయముగలిగి యుందురు. మంత్రులు ప్రాజ్ఞులై యుందురు. ఆయనహృదయమునకుఁ బ్రియమగువాఁ డాయనను మోసగింపఁడు.

విద్య లన్న నాతఁడు వేడుకపడును. వానిని వృద్ధిపఱచును. చదివినవా రన్నను జ్ఞానవంతు లన్నను నాతఁడు సంతోషించును. ఒకరి నొకరు మీఱవలె నన్నకోరిక నాయన

వారికిఁ గలుగునట్లు చేయును. ఆయన పరిపాలన ప్రఖ్యాతి వారిపరిశ్రమవలనఁ బెంపొందుచుండును.

వాణిజ్యము పెంపొందించు సాహులను, పైరుపంటలను జక్కఁగా సాగించుకర్షకులను, చిత్రసృష్టిని గావించు చిత్రకారులను, ప్రతిభావ్యాపారమును జూపు పండితులను నాతఁడు దయతో నాదరించును. బహుళముగా బహూకరించును.

ప్రజలసుఖ నివాసముకొఱకై యాతఁడు గ్రామములఁ గట్టించును. వ్యాపారముకొఱకు గొప్పయోడలను, నవి యుండుటకుఁ దగినరేవులను, కృషిసౌభాగ్యముకొఱకుఁ గాలువలను, నాతఁడు కల్పించును. ఆయనప్రజలు భాగ్యవంతు లగుదురు. దానిచే నాయనరాజ్యము ప్రబలమగును.

జ్ఞానముతోను న్యాయముతోను నాతఁడు శాసనముల జరుపును. ఆతనిప్రజలు తమశ్రమమునకుఁ దగినఫలమును సులభముగాఁ బడయుదురు. శాసనములప్రకారము నడచుకొనుటయందు వారికి సౌఖ్యమున్నది.

ఆయనతీర్పులందు ధర్మము, దయ, దయివాఱుచుం డును. దుష్టులను శిక్షించుటయం దాతఁడు పక్షపాతము లేక పట్టుదల గలిగియుండును.

ఆతఁడు ప్రజలమొఱ లాలకించును. వారిని గష్టపెట్టు వారిచేతుల నాతఁడు కట్టిపెట్టును. కాన యాతనిప్రజ లాతని భక్తితోను బ్రేమతోను జూతురు. తమసౌఖ్యాను భవమున కాతఁడే సంరక్షకుఁ డని వారు విశ్వసింతురు. ప్రజ లాతనియెడఁ జూపుప్రేమ ప్రజలయెడ నాతనికి గాఢానురాగము గలిగించునదిగా నుండును. ప్రజాసౌఖ్య ముకొఱ కాతఁడు జాగ్రత్తగలిగియుండును.

ఆయనకు విరోధమును బ్రజ లెప్పుడును దలంపరు. విరో ధుల కుతంత్రము లెప్పుడును నాతని కపకారము చేయఁ జాలవు. కంచుగోడవలెఁ బ్రజ లాతనిఁ గాపాడుచుందురు.

ప్రజారంజకుఁడుగాని రాజు సేనలు గాలికిఁ గొట్టుకొనిపోవు పొట్టువలెఁ బనిపట్టినప్పుడు పాఱిపోవుదురు.

శాంతిసౌఖ్యములు సత్ప్రభుని ప్రజలం దుండును. కీర్తి యు బలమును నాతనిసింహాసనముఁ జెందియుండును.

నీ తి ని ధి

ష ష్ఠా ధ్యా య ము

సాంఘిక ధర్మములు

౧. ఉపకారబుద్ధి

ఈప్సితములనుగూర్చి యెంచునపుడును, గొఱంతలను గూర్చి చింతించునపుడును, నరుఁడా! నీకు బుద్ధి నిచ్చి, భాష నేర్పి, మానవసంఘమునఁ బరస్పరము నిచ్చిపుచ్చుకొను సంబంధము గల్పించి, మంచుచున్న మహాత్ముని మంచితనమును మెచ్చుకొనుము.

ఆహారము, వస్త్రము, సుఖనివాసము, అపాయాపాకరణము, సంసారసంతోషము, ఇవియెల్ల నీ కితరులతోడ్పాటువల్లఁగలుగును. అవి సంఘమునఁదప్ప మఱి యితరత్ర నీకు జతపడవు.

కాఁబట్టి నీకు మనుష్యులందఱు మిత్రులుగా నుండుట మంచిది. కావున నీ వితరులతో మంచియు మైత్రియుఁ గలిగియుండుము.

గులాబిపూవు స్వాభావికముగనే సౌగంధ్యము గల్గియుం డునట్లు సత్పురుషునిహృదయ మెప్పుడును సత్కార్యతత్పరముగా నుండును.

ఆతఁడు, శాంతిని సౌఖ్యమును దా ననుభవింపఁగలఁడు. పొరుగువానియానందమును నభివృద్ధిని జూచి మెచ్చుకోఁగలఁడు.

దూషణముల కాతఁడు చెవియొగ్గఁడు. పరులతప్పిదములును దైన్యములును నాతనికి బాధగలిగించును.

మంచిచేయుట యాతనికి హితము. దానికై యాతఁడు కాలమును గారణమును వెదకుచుండును. ఇతరుని బాధను బాపుటచే నాతఁడు తనబాధను బాపికొనును.

తనమనసు పెద్దదగుటచే నాతఁడు తనకోరికలం దందఱ సౌఖ్యమును జూచును.

౨. న్యాయము.

సంఘశాంతి న్యాయముపై నాధారపడియున్నది. ఒక్కొకమనుష్యునికిని శాంతి, వానివాని వాంఛలఁబట్టియున్నది. కాఁబట్టి నీకోరికల మితిమీఱనీయకుము. పొరుగువాని

వస్తువులఁ గోరకుము. వానివస్తువుల నీవు తాఁకఁగూడ నంతపవిత్రముగ దర్శింపుము.

ఉద్రేకములకుఁ బొల్పడికాని, యొరులమాయలఁ బడికాని యితరుని హింసింపను జెయియెత్తకుము.

అన్యు నవమానింపకుము. చెడ్డసాక్ష్యము చెప్పకుము. వాని సేవకుఁడు వాని వంచించునట్లు గాని విడనాడునట్లుగాని చెప్పి చేయింపకుము. వానిప్రాణేశ్వరిని బాపకృత్యము లందుఁ బడఁద్రోవకుము.

నిష్పక్షపాతమును, న్యాయ్యమును, నగు నడవడి గలిగి యుండుము.

నీబాధ్యతను జక్కగా గుర్తించియుండుము. నమ్మిన వానిని మోసగింపకుము. దైవముముందర దొంగతనము ద్రోహముకంటెఁ దక్కువచెడుగుగా నగు నని యెఱుఁగుము.

బీదలను బాధింపకుము. కూలివానికూలి నియ్యక వేధింపకుము.

లాభముకొఱకు దేనినేని యమ్మునపుడు నీయంత రాత్మ నడిగి నీలాభమున కొకమితి తెలిసికొని తృప్తిచెం దుము. కొనువాఁడు తెలియనివాఁడైనచో నది సందుగాఁ జూచుకొని నీవు చాలలాభము పొందఁజూడకుము.

ఈయవలసినయప్పుల నిచ్చివేయుము. ఏలన ఋణదాత నీమర్యాదను విశ్వసించెను. అట్టివానికి న్యాయ్యముగా నియ్యవలసినది యియ్యకపోవుట తప్పు. తుచ్ఛము.

తుద కిది వినుము. ఓసంఘసంబంధీ! నీహృదయమును బరీక్షించుకొనుము. మఱపును దొలఁగఁద్రోలుము. జ్ఞప్తి ని జక్కఁబిలువుము. పయివిషయములందు బరాకుఁ జెందుదువేని నీ వవమానితుఁడ వగుదువు.

3. త్యాగము

హృదయమున నౌదార్యబీజముల వెదనెట్టినవాఁడు సుఖ మందును. ఆ బీజములు మొలకెత్తి త్యాగము ప్రేమ యను ఫలములను బండును.

ఆతని హృదయ మనెడి యూటపట్టునుండి సౌజన్యప్రవాహ మెప్పుడును బ్రజాక్షేమమునకై పాఱుచుండును.

బీదలకుఁ గష్టకాలమున నాతఁడు సాహాయ్యము సల్పును. సర్వక్షేమమున కాతఁడు సంతసించును.

పొరుగువాని నాతఁడు నిందింపఁడు. ఈర్ష్యాద్వేషముల నొదవించు వినికిళ్ల నాతఁడు విశ్వసింపఁడు.

మనుష్యులు చేయుకీళ్ల నాతఁడు మన్నించును. వానిని దనమనస్సున నిలుపుకొనఁడు. ప్రత్యపకారచింతయుఁ బగయు నుండుటకు వానిహృదయమునఁ దావుండదు.

అపకారి కాతఁడు ప్రత్యపకారము చేయఁడు. విరోధిని జూచి యాతఁడు రోఁతగొనఁడు. వాని యకృత్యములకు మైత్రితో మంచిగఱపును.

పరుల యిక్కట్టులకు జాలిగొని యాతఁడు వానిఁ బాపఁ బూనును. ఆతఁడు కోపిష్ఠులకోపమును దగ్గించును. వారి తగవులఁ దీర్చును. ఇరుగుపొరుగుల శాంతిని సౌజన్యమును వృద్ధిపఱచును. వానిపేరు ప్రఖ్యాతమై బహుమానముతో నుచ్చరింపఁబడుచుండును.

౭. కృతజ్ఞత

నది తొలుతఁ దనకు నీ రొసఁగిన సముద్రమునకే తన నీటివెల్లును బంపునట్లు కృతజ్ఞునిచిత్త ముపకారికిఁ బ్రత్యుప

కారము చేయుటకొఱకే ప్రయత్నము చేయుచుండును. ఉప
కారి నాతఁడు ప్రేమతోను గౌరవముతోను జూచును.

ప్రత్యుపకారము చేయుటకు శక్యము కాదేని యుపకా
రమును జ్ఞాపకముం దుంచుకొనును. మరణముదాఁక దాని
మఱవకుండును.

ధర్మాత్మునిచేయి భూమిపయిఁ బూవులను బండ్లను
బైరులను వెలయించు నీటిమబ్బువంటిది. కృతఘ్నుని
హృదయము వర్షోదకము నెల్ల దిగమ్రింగి తనలోనే
యడఁచుకొని నిష్ఫల మొనర్చు నిసుకయెడారివంటిది.

మేలును మఱవకుము. దానిని దాఁచిపెట్టకుము. గర్వి
తులవలన నుపకారము పొందకుము. స్వార్థపరాయ
ణులతోను నత్యాశాపరులతోను సంబంధము గలిగించు
కొనకుము.

౫. నిష్కాపట్యము

సత్యదేవత సౌందర్యమునకు వలచి యామెపై మనసు
నిలిపినమానవుఁడా! నీ వామెపై స్థిరబుద్ధి నుంచుము.
ఆమెను విడనాడకుము. నిశ్చలమయిన సౌశీల్యగౌరవముచే
నీ వలంకృతుఁడ వగుదువు.

కపటము లేనివానిపలుకులు భావము నంటి యుండును. వానికి హృదయమం దున్నదే నాలుకమీఁదను నుండును. మోసమునకు వానిమాటలందుఁ జో టుండదు.

అన్నృతమున కాతఁడు లజ్జించును. నిజమునం దాతనికన్ను నిలిచియుండును. మాయలమారితనమునకు నైచ్యమునకు నాతడు రోఁతపడును.

ఆతఁ డెప్పుడును గలవరము చెందఁడు. వాస్తవమాడుట కాతఁడు ధైర్యము గలిగియుండును. బొంకుటకు మాత్రము భయపడును.

ఆతఁడు నైచ్యమునకుఁ గాపట్యమునకు మిక్కిలి దూర మందున్నాఁడు. దూరదృష్టితోను జాగరూకతతోను నాతఁడు పెదవులఁ గదలించును. న్యాయమును బరిశీలించి వివేకముతో మాటాడును.

మైత్రితో మాటాడును. ఒద్దికతోఁ దప్పు దిద్దును. మాట యిచ్చెనేని మఱుమాటలేక దాని నెఱవేర్చును.

కాని కపటాత్మునిహృదయముచాటుచేయఁబడియుండును. వానిపల్కులకు సత్యపువన్నె చమురఁబడి యుండును. వంచనమే వానిపని.

వాఁడు దుఃఖమున నవ్వును. సంతోషమున నేడ్చును. వానిమాటల కర్థముండదు.

ఎలుకవలె నాతఁడుచీకటిలోఁ జెర్లాడుచు సురక్షితుఁడనని భ్రమించుచుండును. కాని యాతఁడు తన కెఱుకలేకుండఁ దనతప్పులచేత నే వెలికిఁ దేఁబడుచుండును.

అంతఁ దనదోషకాలుష్యము మొగానఁ దగిలియుండును గాన నలుగురు గుర్తింపఁగాఁ దల గ్రోఁకికొనును.

జీవితకాలమంతయు నాతఁడు నిత్యనిర్బంధమునఁ గడపును. ఆతనినాల్కకును హృదయమునకును సంబంధముండదు.

సచ్చరిత్రుని నడవడి నాతఁ డభినయించును. మోసగింపు టెత్తులచే నుప్పొంగుచుఁ దనలోఁ దాను గాఢాలింగన సౌఖ్యము ననుభవించుచుండును.

నేను క్షేమముగ నున్నానని నీవు తలఁచునపుడును, నీ కన్నుల్ల వెల్లడియై నీవు వెంగిలివైనప్పుడును, జ్ఞానవంతులు నిన్నుఁజూచి నవ్వుదురు.

నీతినిధి

షష్ఠాధ్యాయము

మతము

కారణకారణము, సర్వస్రష్ట, సర్వశక్తుఁడు, ఆద్యంతరహితుఁడు, అగోచరుఁడు, భగవానుఁ డొక్కఁడే కలఁడు.

సూర్యుఁడు దైవప్రతిబింబముగా నున్నాఁడు. ఆతఁడు తనప్రకాశముచే నీలోకమునకెల్ల వెలుఁగును గలిగించు చున్నాఁడు. ఆయనవేఁడిమి భూమిపైఁగల వస్తువులకెల్లఁ బ్రాణ మిచ్చును. సూర్యుఁడు భగవానునిపనివాఁ డని యెఱిఁగి ప్రశంసింపుము. ఆరాధింపకుము.

సర్వోత్కృష్టుఁడును సర్వజ్ఞుఁడును సర్వోపకారియు నగు నాయేకేశ్వరునకే యారాధనము తగును.

ఆయనయే తనచేతితో నాకాశము నలంకరించినాఁడు. తనవ్రేళ్లతో నక్షత్రమార్గముల నాయనయే యేర్పఱిచి నాఁడు.

లోక మెల్ల దద్దరిల్లునట్లు భూమిని వడఁకించువాఁడును బిడుగులఁ బడమోఁది దుర్మార్గుల నడఁకించువాఁడును నాయనయే. సముద్రమును బంధించినవాఁడు, గాలి నరికట్టినవాఁడును నాయనయే.

లోకము లెల్లఁ బుట్టించువాఁడును గిట్టించువాఁడును నాయనయే.

సర్వశక్తుఁడైన యాయీశ్వరుని భక్తితోఁ బ్రార్థింపుము. ఆయనకుఁ గోపమువచ్చునట్లు వర్తింపకుము. అట్లయిన నీ వడఁగారుదువు.

ఆయనకార్యము లన్నింటిమీఁద నాయనదూరదృష్టి కలదు. అనంతమయిన విజ్ఞానముతో నాయన లోకమును బ్రచలింపఁజేయుచుఁ బరిపాలించుచున్నాఁడు.

మన భవిష్యద్రహస్యము లాయనదృష్టికి బట్టబయలుగా నుండును. ఆయనదూరదృష్టికిఁ దెలియక తటాలన జరుగున దేదియు నుండదు.

ఆయన యుద్బోధము లతిగూఢములు. ఆయన విజ్ఞాన మిట్టి దని నీవు వివేకింపఁజాలవు.

కావున నీశ్వరవిజ్ఞానమునకు భయభక్తులుగలిగియుండుము. ఆయనయుపదేశములకు విధేయుఁడవైలొంగి వర్తింపుము. భగవానుఁడు దయాళువు. ఆయనలోకములను దయతో సృజించియున్నాఁడు.

ఆకాశముఁ జూడుము. ఆయనప్రకాశము గానవచ్చును. భూమివంకఁ జూడుము. ఆయనదయ దయివాఱుచుండును. కొండలును సెలయేళ్లును నాయనను బ్రశంసించుచున్నవి. పొలములు నదులు అడవులు నాయనకీర్తిని గీర్తించుచున్నవి.

మనుష్యుఁడా! ఆయన నిన్ను మాత్ర మితరజీవరాసుల నుండి వేఱుపఱిచి వానికంటె నధికదశయం దుంచినాఁడు.

నీశ్రేష్ఠతను గాపాడుకొనుటకు నీకు నాలోచనము నిచ్చియున్నాఁడు. సంఘమునందుఁ బెంపొందుటకు నీకు భాషాజ్ఞానము నిచ్చియున్నాఁడు. నీమనసునకు ధ్యానశక్తిని, వివేచనాశక్తిని, అనుకరింపరాని తన పవిత్రగుణములను బ్రేమించుశక్తిని, ఇచ్చియున్నాఁడు.

నీవు నెఱవేర్పవలసిన దైవవిధులు నీస్థితిగతులకుఁ దగినట్లుండున ట్లాయన కల్పించినాఁడు. కావున నీవు వానిని నెఱవేర్చెదవేని సౌఖ్య మందఁగలవు.

ఆయన కారుణ్యమును గీర్తింపుము. నిశ్చలముగా ధ్యానింపుము. నీహృదయమునఁ గృతజ్ఞతను సంతృప్తిని దయివార్చుకొనుము. నీ కార్యములవలన నాయన యాజ్ఞల మీఁద నీకున్న భక్తిని వెల్లడించుకొనుము.

భగవంతుఁడు న్యాయముతోను సత్యముతోను లోకమును రక్షించుచున్నాఁడు. ఆయన యాజ్ఞల నుల్లంఘించిన వారిని శిక్షింపఁడా?

మనుజా! శిక్షించుటకు జాగైనందుచే దైవశక్తి తగ్గిన దనుకొనకుము. నీ యకృత్యముల నాయన యంగీకరించు ననుకొనకుము. ప్రతిహృదయము నాయనకన్నుదూరి చూడఁగలదు.

అదియెల్ల నాయనస్మృతియం దుండును. మనుష్యులను గాని వారిపదవులను గాని యాయన మన్నింపఁడు.

ఈజీవితము ముగిసినపిదప గొప్పవారు కొద్దివారు, భాగ్యవంతులు నిర్భాగ్యులు, జ్ఞానవంతులు జ్ఞానహీనులు, వారు

వారొనర్చిన కార్యములకుఁ దగినట్లు న్యాయ్యమైన ప్రతిఫలమును దైవనిదేశమువలనఁ బడయఁగలరు.

అత్తఱి దుర్మార్గులు తత్తఱిల్లుదురు. సన్మార్గులు సంతోషింతురు.

కావున నీవు నీజీవితకాలమున భగవదాజ్ఞకు భయపడుచు నాయన నీ కేర్పఱిచిన సన్మార్గమున సంచరింపుము.

వివేకము నిన్ను వెఱపించునుగాక. నిబంధనము నిన్ను నియమించునుగాక. న్యాయము నిన్ను సన్మార్గమున నడపునుగాక. దయ నిన్నుఁ గరఁగించునుగాక. భగవంతునిపైఁ గృతజ్ఞత నిన్ను భక్తిపరుఁగాఁ జేయునుగాక!

ఇహమున నిన్నివి సుఖమునకుఁ దార్చి పరమున శాశ్వతానందమును బడయఁజేయును.

ఇదియే మానవజీవితవిధానము.

ప్రథమః భాగము ముగిసెను.

నీతినిధి

ద్వితీయభాగము

నీతి నిధి

ద్వితీయ భాగము

ప్రథమాధ్యాయము

మానవ సామాన్యవిషయములు

౧. మానవదేహము, దానినిర్మాణమును

అల్పబుద్ధివి, అల్పబలుఁడవు నగునరుఁడా! అడఁకువ గలిగి యుండుము. అనంతమయిన విజ్ఞానము నందఁగోరితివేని నీయెదుటఁ గానవచ్చు దివ్యశక్తులఁ దెలిసికొనఁదలఁచితి వేని ముందు నీదేహమునుగూర్చి యాలోచించుకొనుము. వెఱపును వింతను గొల్పునట్టు నీవు సృష్టింపఁబడితివి. ఇట్టు సృష్టించిన సృష్టికర్తను నీవు భయభక్తులతోఁ బ్రస్తుతింపుము. ఆయనయెదురఁ గృతజ్ఞతను సంతోష మును దెలుపుకొనుము.

జంతుకోటిలో నెల్ల నిట్టనిలుచువాఁడవుగా నీ వేల సృష్టింపఁబడితివో యెఱిఁగితివా? భగవంతుని పనులఁజూచు

టకుఁ జుమా! చూచు టెందు కందువా? అచ్చెరువు చెందుటకు; అది యెందు కందువా? ఆయన నారాధించుటకు.

ఎలుక నీలోమాత్రమే యేర్పడనేల? అది నీకెక్కడనుండి యొదవినది? ఆలోచనశక్తి మాంసమందు లేదు. వివేచన శక్తి యెముకలందు లేదు. పురుగులు తన్నుఁ బరిగొను నని సింహ మెఱుఁగదు. యజమానుఁడు తన్నుఁ జంపుటకు సాఁకు చున్నాఁ డని మేఁక యెఱుఁగదు.

నీవు చూడఁగల్గినవానికంటె నిం కేదో యొకటి నీలోఁ గలదు. నీయింద్రియములకు గోచరముగాని దిం కేదో నీలో నుండి నీభౌతికశరీరమునకుఁ బ్రజ్ఞను గల్పించు చున్నది. అది యేదో యెఱుఁగుము.

అది నిన్ను వదలినపిదప నీయొడలు వట్టిదిగా నట్టె యుండును. కాన యది నీమేనిలోనిభాగము గాదు. అది భౌతికము కాదు గాన శాశ్వత మయినది. వ్యాపారించుటయందు దానికి స్వాతంత్ర్య మున్నది. కావున నది తన చేయు పనుల కన్నిటికిని దానే యుత్తరవాది యగుచున్నది.

గాడిద తనపండ్లతోఁ బచ్చికను గొఱుకఁగలదు. కాని దానికి నాహారపు టుపయోగ మవగత మగునా?

వెన్నెముక నీకున్నట్లు మొసలికిని వంకర లేక యేయున్నను నది నీవలె నిలువఁబడి యుండఁగలదా?

వానివలె నిన్నుఁగూడ నీశ్వరుఁడే సృష్టించెను. కాని వాని నన్నింటిని సృష్టించిన వెనుకఁ జుమా నిన్ను సృష్టించెను!

వానికంటె నుత్కృష్టతయు, వానిపై నధికారమును, నాయీశ్వరుఁడు నీ కనుగ్రహించియున్నాఁడు. మఱియు స్వయముగా నెఱుఁగఁదగునట్టు నీకు జ్ఞానసముచ్చయము నిచ్చియున్నాఁడు.

ఆయీశ్వరుని సృష్టికంతకు శిరోభూషణమైన నిన్ను నీవ యెఱిఁగికొనుము.

దైవత్వమునకును జడత్వమునకును నడుమ నుండి నీవా రెంటిని గెడగూర్చువాఁడ వగుచున్నావు. దేవాంశము నీయందుఁ గొంతయుండుట తెలిసికొనుము.నీఘనతను నీవు జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుము. నైచ్యమందును దౌష్ట్యమం దును నడు గిడ సాహసింపకుము.

పాపతోఁకను భయముగొల్పిన వా రెవ్వరో, గుఱ్ఱము గొంతుకను హేషితముల నెనయించిన వా రెవ్వరో, యెఱుఁగుదువా? పామును గాల రాచి పరిమార్పఁగల తెలివి నీకు వెలయించినవాఁడును, నీయుపయోగము కొఱకే గుఱ్ఱమును మాలిమి చేయఁగల కుశలతను నీకుఁ గూర్చినవాఁడును, అయిన యాయీశ్వరుఁడే.

౨. యింద్రియముల యుపయోగములు

ఆదిసృష్టి యని దేహమునుగూర్చి నీ వభిమానింపకుము. జీవస్థాన మని హృదయమునుగూర్చియు నీ వెక్కువగా ముదంపడకుము. ఇంటిగోడలకంటె నింటికంటె నింటి యజమానుఁ డెక్కువవాఁడుసుమా!

వెద వెట్టుటకుముందు సేద్యగాఁడు భూమిని బదనుపఱుచుకొనవలయును. కంచుపోఁతకుముందు కంచరి కొలిమిని నెలకొలుపుకొనవలయును.

భగవంతుఁడు "మీతరఁగ లీవైపునకుఁ దరలవలయును. ఇంతకంటె నెత్తున కవి యెగిసిపడరాదు" అని సముద్రముల శాసించినట్లు నీయాత్మ నీశరీరవికారమును శాసించి, దారిఁ జూపి, దానిపొగరును దిగఁద్రొక్కునుగాక!

అవయవములకెల్ల నాత్మనియామకము. ఆయాత్మని దేశము లను నీయవయవము లనువర్తింపవలెను. ప్రభువుతోఁ బ్రజలు తిరుగఁబడఁగూడదుగదా!

నీమేను భూమివంటిది. నీ యెముక లాయుర్విని మోచి యుండు పర్వతములవంటివి.

సముద్రపునీరే భూమినిబడి చెలమల నూరి యేళ్లఁబాఱి మరల సముద్రము చేరినట్లు ప్రాణము నీహృదయమునుండి వెలికిఁ బ్రవహించి మరల హృదయమునకే యేఁగు చున్నది.

పయిరెండును వానిగమనము నెప్పుడును సాగించుకొను చునేయుండునుగదా! ఈరెంటిని సృష్టించినవాఁడు భగవానుఁడే.

నీముక్కు సుగంధగ్రహణమునకు ద్వారముగదా! నీనోరు రుచిగ్రహణమునకు ద్వారముగదా! అయినను సుగంధ ముల నెప్పుడును జూచుచుండిన వైరస్య మొదవును. రుచుల నెప్పుడును గొనుచునేయున్న నది కలిగించు నాఁకలి యాగిపోవును.

నీకన్నులు నీకుఁ గాపున్న కావలివాండ్రు గదా! అయినను నవి తప్పను నొప్పను గనుఁగొనుటలోఁ దఱచుగాఁ దప్పిపోవుచుండును.

నీయాత్మను నియమములందు నిలుపుకొనుము. నీ మనస్సును దాని మంచికొఱకుఁ గాచియుండుట నేర్పుము. అట్లుండిన నీమనస్సునకు మంత్రులగు నీకన్నులు నీకు సత్యమును నివేదించునవిగ నుండును.

ఈచేయి యొక్క చిత్రసృష్టికాదా? ప్రపంచమున దాని వంటి దే దైనఁగలదా? అది నీ కేల యీయఁబడినదో యెఱుఁగుదువా? నీసహోదరులకు సహాయముచేయుటకు.

సృజింపఁబడిన జీవకోటులలో నెల్ల సిగ్గులు స్వభావము నీకే యేల యనుగ్రహింపఁబడినది? ప్రపంచము నీయవ మానమును నీముఖమునఁ గనిపట్టును. కాన నీ వవమాన కరములగు కార్యములఁ జేయఁగూడదు.

భయము, నివ్వెఱ, నీముఖవికాసమును, భగ్నపఱు చును. అపరాధము నీయండఁ జేరనీయకుము. అప్పుడు భయము నీ కణఁగియుండును. నివ్వెఱ మగతనమునకుఁ దగినదిగాదు.

కలలయందు ఛాయాశరీరములు నీతోమాత్రమే యేల మాటాడును? వానిని మన్ననతోఁ జూడుము. ఏల యనఁగాఁ గలలుభగవత్ప్రసాదితములు.

మనుష్యుఁడా! నీవుమాత్రమే మాటాడఁగలవు. ఈశక్తికి నీవు వింతపడవలెను. దీని నీ కనుగ్రహించిన మహా నీయుని కర్హమైన యభినందనముల నర్పింపుము. నీబిడ్డలకు బుద్ధిగఱపి వారికి భక్తిమార్గము నెఱిఁగించు నామహా నీయు నారాధింపుము.

3.మనుజునియాత్మ, దానియారంభము,దానిచేష్టితములు

మనుజా ! నీబాహ్యశరీరమునకుఁ బ్రసాదింపఁబడిన వరములుసుమా, ఆరోగ్యము, బలము, అవయవముల యానురూప్యము, ననునవి! వీనిలో నారోగ్యము పేరెన్నఁ దగినది.

దేహమున కారోగ్యమెట్టిదో ఆత్మకు సౌశీల్య మట్టిది.

ఆత్మ యొకటి కలదనుట నీకుఁ దెలిసినవిషయములలో నెల్ల విస్పష్టముగాఁ దెలిసినవిషయము. కావున దానియెడ సాధుభావముగల్గి కృతజ్ఞుఁడవై యుండుము. పూర్తిగాఁ దానిని దెలిసికొనుటకై పోరాటములు పడకుము. దాని నట్లు మానవబుద్ధి తెలిసికొనఁజాలదు.

ఆలోచించుట, అర్థముచేసికొనుట, వివేకించుట, సంకల్పించుట, ఆత్మ యనుకొనకుము. అవియెల్ల దాని చేష్టితములు; కనుక నవి దాని ముఖ్యాంశములు కావు.

నీవు నిందితుఁడ వగుదువు. దాని నాకాశము నంటింపకుము. నీ వెగిరిపడువాఁడవు కారాదు. మఱియు దానిని బశువృత్తికిని దించి నీచపఱుపకుము. అర్థజ్ఞానములేని గాడిదవలె గుఱ్ఱమువలె నీవగుట తగదు.

దానిశక్తులచే దాని వెదకుము. దాని సద్గుణములచే దాని గుర్తింపుము. అవి నీతలవెండ్రుకలకంటె నెక్కువగా నున్నవి. ఆకసమునయుండు నక్షత్రములుగూడ లెక్కలో వీనికిఁ దక్కువే.

అరేబియా దేశీయులవలె నాత్మయొక్కటే మనుష్యులందఱయందును బంచి పెట్టఁబడియున్నదని యెంచకుము.

ఐజిప్టుదేశీయులవలె నొకమనుష్యునకే యనేకాత్మలున్నవనియు నెన్నకుము. నీకు హృదయ మెట్లొక్కటిగానున్నదో అట్లే యాత్మకూడ నొక్కటియేయని నమ్ముము.

సూర్యుఁడు బంకమట్టిని గట్టిపఱచును. మరల నాతఁడే మైనమును గరఁగఁజేయును. ఈ రెంటి నొక్కఁడే యెట్లు చేయుచున్నాఁడో అట్లే యాత్మయు విరుద్ధకృత్యములను జరుపుచున్నది.

చీకటి తనచుట్టుఁ గ్రమ్మినను జంద్రుఁడు తన స్వప్రకాశ మును సంరక్షించుకొనునట్లు బుద్ధిహీనుని హృదయ మందుఁగూడ నాత్మ వినిర్మలముగనే వెలుఁగుచుండును.

ఆత్మకుఁ జావులేదు; మార్పులేదు. ఎల్లయెడల నది యేకమై యుండును. ఆరోగ్యము తనయందముఁ జూపు టకు దానిని బిలుచును. జ్ఞానమనెడు తైలముతో దాని ముఖమును దత్పరత యభ్యంజనము చేయును.

అది నీవు పోయినపిమ్మటఁగూడ జీవించినను నీవు పుట్టు టకుఁబూర్వముకూడఁ గలదని యనుకొనకుము. నీదేహ ముతో నదియు సృష్టింపఁబడినది. నీప్రేగులతో నదియుఁ బెరిగినది.

న్యాయము, మంచిగుణములతో గొప్పఁజేసి దాని నీ కీయ లేదు. కరుణ, దానిని జెడుగులతో వికారపఱిచి నీ కీయ లేదు. అవి యన్నియు నీవి. వానికన్నింటికి నీవుత్తరవాదివి.

చావు నిన్నుఁ బరీక్షింపఁబడకుండఁ గాపఁగల దని యెంచకుము. దుర్వ్యర్తన నిన్నుఁ బరీక్షనుండి తొలఁగించు నని తలఁపకుము.

నీకుఁ దెలియనిదానినుండి నిన్నుఁగల్పించినవాఁడు మరల నీకుఁ దెలియనిదానిలోఁ నిన్ను గలపఁజాలఁడా?

కోడి నడికేయిని దెలిసికొనుచుండలేదా? తెలిసికొని నీకు వేకువను దెలుపుటకు గొం తెత్తి కూయుచుండలేదా? కుక్క తన యజమానుని యడుగులను దెలిసికొనుచుండలేదా? గాయపడినమేఁక యాగాయమును మాన్పఁగల యోషధికడకుఁ బరుగిడుచుండలేదా? కాని యవి కడతేఱినప్పుడు వానియాత్మకూడ వానితో మట్టిలోఁ గలియును. నీయాత్మమాత్రమే నిలిచియుండును.

ఆజంతువుల కిచ్చియుండు గ్రహణశక్తులఁజూచి నీగ్రహణశక్తులకన్నఁ గొన్ని మిన్నగాఁ జుఱుకుగా నున్నవని విన్నఁబోవకుము. అట్టిశక్తులు కలిగియుండుటలోఁ గాదు ఘనత; మఱి వాని నెఱిఁగియు నుపయోగించుకొనుటలో నున్నది. అది నీవు గ్రహింపుము.

నీకు దుప్పికిఁబోలె దూరధ్వనివిను వీను లున్నను, గ్రద్దకుఁ బోలె సర్వమును దూరిచూచు కన్ను లున్నను, జాగిల

మునకుఁబోలె మూఁచూఁచి పసిపట్టఁగలిగిన ముక్కున్న
ను, కొండముచ్చునకుఁబోలె మేలిరుచుల గుర్తింపఁగల
నాలుకయున్నను, తాఁబేటికిఁబోలె సూక్ష్మస్పర్శజ్ఞానము
గల తనువున్నను, వివేకించు తెలివిలేకుండెనేని వీనితో
నీ కేమిప్రయోజన ముండును? అవి యన్నియు నంతరిం
చునవే.

వానిలో వేని కైన మాటాడ శక్తిగలదా? వానిలో
నేదైన నీతో 'అందువలన నట్లుచేసితిని' అని చెప్పఁ
గలదా?

జ్ఞానవంతుల పెదవులు, స్వర్ణభాండారపుఁ దలుపులవంటివి.
అవి తెఱవఁబడినతోడనే యనర్ఘవస్తువులు ముం దగ
పడును.

వెండిపాదులలో బంగారుచెట్లమర్పఁబడినట్లు, జ్ఞానపూరి
తము లగువాక్కులు ఉచితకాలములం దుచ్చరింపఁ
బడును.

నీయాత్మనుగూర్చి తగినంతగా నీవు తలఁచుకొనఁగలవా?
దానిని మితిమీఱునంతగా నీవు మెచ్చుకొనఁగలవా? అది
నీ కెవరిచే నీయఁబడెనో వారి ప్రతిబింబము.

దానిఘనత నెప్పుడును జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుము. ఎంత గొప్ప తెలివి నీకు సొంతము చేయఁబడినదో యెఱింగి యుండుము.

మంచిని జేయునదే చెడుగునుగూడఁ జేయవచ్చును. కాన దానిని మంచిప్రక్కకే యుంచుటకై జాగ్రత్తగొని యుండుము.

గుంపులో నున్నచో దానినిఁ గోల్పోవుదునని యనుకొనకుము. అరలో దాని నణఁచి యుంచఁగల్గుదునని తలఁపకుము. పనిచేయుట దానికిఁ బరమానందము. పనినుండి దాని మానిపింపఁ గాదు.

దానిచలనము శాశ్వతము. దాని ప్రయత్నములు సర్వతోముఖములు. దానిచాకచకి యాఁక గొల్పరానిది. అంతరిక్షమున నున్నదానిఁగూడఁ దాని కన్ను కనుఁగొనఁ గలదు. విషయవిచారమున కది వేడుకవడును.

జలాపేక్షగలవాఁడు మండుచుండు నిసుకపట్టులందుఁగూడ విసువక నీటికై వెదకులాడునట్లు జ్ఞానతృష్ణగొన్న యాత్మయు జ్ఞానమునకై గజిబిజి పడుచుండును.

ప-చియుండునది గాన దానిఁ గాచియుండుము. విచ్చలవిడి గాఁ బోవునది గాన దాని బిగ్గఁబట్టియుండుము. దౌర్జ న్యము గలదిగాన దాని నార్జవమందఁజేయుము. అది యుదకముకంటె నోదిగియుండునది; మైనము కంటె మార్పఁదగినది; గాలికంటె వీలుపడునది. దాని కాన వెట్టున దేదియు లేదా?

వివేకహీనునిలోనియాత్మ పిచ్చివానిచేతిలోని కత్తివంటిది. అది సత్యముకొఱకు వెదకులాడును. ఆసత్యమును గనుఁ గొనుటకు దానికి సాధనములు తర్కము, అనుభవము ను; కాని యివి బలహీనములు, నిలుకడ లేనివి; నమ్మ కము చాలనివి; ఇఁక నది సత్యము నెట్టు లెఱుఁగఁ గల్గును?

జనసామాన్యమునకు సమ్మత మైనంతమాత్రాన నేదిగాని సత్యమైనది కాఁజాలదు. ఏలన, జనసామాన్యము చాలఁ గా మతిలేనిదై యుండును.

నీవు నిన్నుఁ దెలసికొనుట, నిన్ను సృజించినవానిఁ దెలిసికొనుట, ఆయనను బూజింపవలసియున్నావనియుఁ దెలిసికొనుట—ఇవి యన్నియు నావశ్యకము లయినవని

స్పష్టముగా నీకు గోచరించెనుగాదా? మనుష్యుఁ డింత కంటె నిశ్చయముగాఁ దెలిసికోఁదగినది మ ఱేమున్నది? చూడుము.

౭. మానవుని జీవితకాలము, దాని ప్రయోజనములు.

చక్రవాకమునకుఁ దెల్లవాఱుట యెట్టిదో గ్రుడ్లగూబకుఁ బ్రొద్దు గ్రుంకుట యెట్టిదో, తేనెటీఁగకుఁ దేనె యెట్టిదో మనుష్యహృదయమునకుఁ బ్రాణ మట్టిది.

ప్రకాశమానమైనను నది మిఱుమిట్లు గొల్పదు. అస్పష్టమైనను నది యసంతుష్టిని గొల్పదు. మధురమైనను నది వెక్కసము గాదు. కాని దానిసత్యమైన యుపయోగమును గుర్తించినవా రెవ్వరు?

జీవితము నెట్లు గౌరవింపవలెనో తెలిసికొని యట్లు గౌరవింపుము. అట్లుచేసితివా నీవు జ్ఞానశిఖరముదరి నుందువు. మతిమాలినవాండ్రువోలె జీవితముకంటె నెక్కువ విలువగల దింక నేదియుఁ లేదని తలంపకుము. పండితంమన్యులువోలె జీవితమును దృణీకరింపవలెననికూడఁ దలంపకుము. దానిని నీకొఱకుమాత్రమే ప్రేమింపకుము. ప్రధానముగా నితరులకుఁ జేయుహితముకొఱకు దానిఁ బ్రేమింపుము.

దాని నీవు బంగారమునకుఁ గొనఁజాలవు. మాణిక్యము లకు నది లేనిక్షణముల నీవు కొనఁజాలవు. వచ్చుచున్న క్షణముల నన్నింటిని నీవు సౌశీల్యముతో సాగఁజేయుము. 'పుట్టకుండినఁ జాల మేలయియుండెడిది' దని తలంపకుము. పుట్టిన నే నిఁక శీఘ్రముగఁ జచ్చుట మే లని తలపోయ కుము. సృష్టికర్తనుగూర్చి 'నేను లేకుండినఁ జెడు గను నది యుండునా' యని పనవకుము.

మంచి నీశక్తియందున్నది. దాని నీ వార్జించుకొన లేకుం డుటే చెడు గగును. నీవట్లు నిజముగాఁ బ్రశ్నింతువేని, అదిగో, ఆలోచించిచూడుము! అది నీయవ్యక్తత నెఱిఁగించు చున్నది.

ఎఱను మ్రింగునపు డందు గాలము గలదని తెలిసియున్న చోఁ జేప దానిఁ జేరఁబోవునా? వల తనయెదుట నుండు టెఱిఁగిన సింహ మందుఁ జిక్కునా? పాంచ భౌతిక మగు దేహముతో నాత్మకూడఁ బంచత్వము గాంచునేని మానవుఁడు మనఁగోరఁడు. కరుణానిధియగు నీశ్వరుఁడు మనుష్యుని సృజించికూడ నుండఁడు. కావున నీవు పిమ్మటఁగూడ బ్రదుకుదు వని తెలిసి కొనుము.

తాను జూచుటకుఁ బూర్వమే పంజరమున బంధింపఁ బడినపక్షి పంజరపుఁగంతలందుఁ దనమేని మాంసభాగ మును జొప్పించి తప్పించుకొనఁ గొట్టికొనుట యెంత వృథాయాసమో, నీవును నీ వుండుస్థితినుండి తప్పించు కొనఁజూచు టంతవృథాయాసమే యగును. నీకాస్థితి విధి కృతమని యెఱుఁగుము. దానితోఁ దని వందుము.

దానిమార్గము లొకవేళ వికృతము లయినను బాధక ములు గావు. అన్నిటిని నీవు తిన్నఁగా దిద్దుకొనుము. అణుమాత్ర మైనను జెడు గెప్పు డగపడెనో అప్పుడే గొప్పయపాయము రా నున్న దని యనుమానింపుము. గడ్డియే పడుక యయినచో నీవు కడు సుఖముగ నిద్రింతువు. గొజ్జఁగిపూవుల సెజ్జ యయ్యెనేని కంటకము లున్నవి. కడు జాగ్రత్తతో నుండవలెను జుమా !

మంచిచావు చెడ్డబ్రతుకుకంటె మేలు; కాస యెంత గాలము నీవు జీవింపవలెనో యంతగాలము బ్రదుకఁ బ్రయత్నించుము. కాని యెన్నాళ్లు బ్రదుకఁగలనని నీ వెన్నుకొనెదవో యన్నాళ్లును బ్రదుకవలయునని యాయాసపడకుము.

చావక నీవు జీవించియుండుట యితరుల కెక్కువప్రయో జనకరమైనచోఁ బ్రాణములను బరిరక్షించుకొనుట నీకుఁ బ్రధాన కర్తవ్యము.

బుద్ధిహీనులతోపాటు నాకు జీవితకాలము చాలదని గోలు పెట్టకుము; నీ కాకాలముతోపాటు కష్టములు గూడఁ దగ్గియే యున్నవని తలఁచిచూచుకొనుము.

నీజీవితకాలముననుండి పనికిమాలినపట్టులను దీసివేసి చూడుము. ఏమి మిగిలియున్నదో యెన్నుము. శైశవ మును దీసివేయుము. రెండవ శైశవ మనఁదగిన వార్ధక మును దీసివేయుము. నిద్ర వేళలను దీసివేయుము. ఆలో చనము లేకుండఁ గడపు తడవులను దీసివేయుము. వ్యాధులతో నుండునవస్థలఁ దీసివేయుము. పూర్ణాయుష్య వంతుఁడవే యగుదువనుకొనుము. అయినను నీవు నిజ ముగ నింక నక్కఱకువచ్చుఋతువుల నెన్నింటిని లెక్కింపఁ గలవు?

నీకుఁ బ్రాణమును వరముగ దానముచేసినదాత దాని నిం కను నెక్కువ వరముగఁ జేయుటకై జీవితకాలమును దక్కువ చేసియున్నాఁడు. ఎక్కువకాలము జీవించియుండ

వలయునని కోరెదవేని అది దేనికి? ఎక్కువ దుష్కార్యములఁ జేయుటకా? నీ యాయుఃప్రమాణమును దగ్గించి నవాఁడు నీ వాకొల్ఁదికాలమునఁ జేయు సత్కార్యముల ఫలమునుజూచి సంతృప్తిని జెందఁడా?

దుఃఖమయుఁడా? ఏకోర్కెతో నోయి, నీవు నీయాయుః పరిమాణమును మించి యధిక కాలము జీవింపఁ గోరునది? ఊపిరి విడుచుటకా? పాపాటు చేయుటకా? లేక ప్రపంచమును బరికించుటకా? ఇవి యన్నియు నీవు పలుమాఱు చేసినవే కావా? ఆడినయాటయె యాడుట, పాడినపాటయె పాడుట విసుగును గొల్పదా? చేసిన దానినే మరలఁ జేయుచుండుట రోఁతగాదా?

సౌశీల్యమందు జ్ఞానమందు నభివృద్ధి నందఁగోరుదువా? అయ్యో! నీ వేమి యందఁగలవు? అందించువా రెవరు? నీ కున్నకొంచెమునుగూడఁ గొఱకురాకుండఁ జేసికొను చుందువు. కాన భగవంతుఁ డింకను గొప్పగా జీవిత మీయలే దని గునియకుము.

జ్ఞానలోపమునకుఁ బరితపింపవలదు. అది నీతో శ్మశానమునఁ జల్లనాఱవలసినదే. ఇహమున సద్వర్తనము గల్గియుండుము. పరమున జ్ఞానాధిక్యమును బడయఁగల్గుదువు.

కాకిని జూచి "నాకంటె నేడురె లెక్కువకాలము నీ వేల జీవింపవలయు?" ననియుఁ లేడినిజూచి "బహుపురుషాంతరములదాఁక నీ వేల బ్రదుకవలయు ననియు నడుగకుము. జీవితమును దుర్వినియోగపఱుచుటలో నీతో వీనికిఁ బోలికి గలదా? అవి నీవలె దుండగములఁ జేయునా? క్రూరతగలవా? కృతఘ్నములా? ఇటు వినుము. అపరాధములేనిజీవిక, కాపట్యములేనినడవడి, చిరజీవితమునకుఁ దెరువు లని పయివానియొద్దనుండి నేర్చుకొనుము.

పయి జంతువులకంటె బాగుగా జీవితమును గడపఁగలవా? అట్లైన యల్పజీవితమే చాలును.

తననిరంకుశత్వము నిమిషమైనను నెగ్గదని యెఱిఁగియుండియు లోకము నెల్ల లోఁకువగాఁ జేసికొని మఱచి పట్టనుద్రేకించుచుండుమానవుఁడు చావే లేనియెడల నిఁక నేమి చేయ సాహసింపఁడు?

నీకుఁ గావలసినంత జీవితకాల మున్నది. కాని నీవు దాని గణింపవు. మానవుఁడా! నీకు జీవితకాలము తక్కువగా లేదు. నీవు దాని విచ్చలవిడిగా వెచ్చపెట్టుదువు. నీకావశ్యకమయినదానికంటె నధికముగా నున్న ట్లాకాలమును

దూరాలోచనలేక పారఁబోసికొందువు. చివర కదియెల్ల నేకరమై నాకు రాలేదని శోకింతువు.

భాగ్యవంతునిఁ జేయునది సక్రమమైన, మితమైన వ్యయముగాని, సంపదతిశయముగాదు.

జ్ఞానవంతుఁడు చిన్ననాఁడె జీవితవిశేషమున కుపక్రమించును. అజ్ఞానుఁ డెప్పుడు నారంభించుచునే యుండును.

అంతమున భాగ్య మనుభవింతు ననుకొని ప్రారంభముననే ధనముకొఱకు బాధపడకుము. ప్రస్తుతము ననుభవింపనివాఁడు తనకుఁ గలదాని నెల్లఁ దొలఁగఁద్రోసికొనువాఁడగును. సైనికునకు దానిరాక దెలియరాకమునుపే తూఁపుప్రహారమున దూరిపోవునట్లు జనునకుఁ దనబ్రదుకు తెలియరాకమునుపే మృత్యువు వచ్చి ముట్టికొనును.

మనుష్యుఁ డింకను జీవితము నేమని కోరవలెను? ఊపిరి పీల్చు టేమని కోరవలెను?

అది తప్పిదములస్థానము గాదా! దురుద్రేకముల పరంపర గాదా! అన్నిప్రక్కలను లంకెలుగొనియున్న చెడుగుల గుంపును వెంబడించుట కాదా! అది యారంభమున

నజ్ఞానాత్మకము. నడుమను గష్టఘటితము. తుదను దుఃఖ మయము.

ఒకయల మఱియొక యలను ద్రోసికొనుచు వచ్చి యందుఁజేరునట్లు మానవజీవితమున నొకచెడుగు మఱి యొకచెడుగును వెన్నడించి యెక్కువగుచుండును. మహా త్తైనవర్తమానము కించిత్తైన గతమును మ్రింగివేయును. మనదిగుల్లు తఱచుగా వాస్తవము లయిన చెడుగు లగును. మనయాసాసలు దఱచుగా నసంభావ్యము లగును.

నశ్వరు లట్లు ఏనిమిష మేమో యని దిగు లంది నొగు లుచు, శాశ్వతు లట్లు ఆసాసలఁబడి గాసిచెందుచు బుద్ధి హీను లుందురు.

జీవితమందు మనతో నేభాగ మెక్కువగా నుండఁ గోరఁ దగును? బాల్యమా? యౌవనమా? యౌవనమునుగోరి దుడుకుఁదనమును, జెడునడతను,దుస్సాహసమును బ్రేమిం తమా? లేక ముదుసలితనమా యధికముగాఁ గోరఁదగి నది? ముదుసలితనమును గోరి వ్యాధులఁ బ్రేమింతువా?

నరసిన వెండ్రుకలు మరియాదఁ దెచ్చునని, వార్ధకము గౌరవము నిచ్చునని, కొంద ఱందురు. అటుకాదు. సౌశీ ల్యమే వయస్సంపదకు వన్నెఁదెచ్చును. అదిలేనివయస్సు

ముఖమున కధికముగా నాత్మమీఁదఁగూడ ముడుతలను పెచ్చును.

దుండగముల నేవగించునని ముదుసలితన మాదరింపఁబడుచున్నదా?

దుష్కృత్యములను, భోగవాంఛలను వయ స్సేవగించుట కాక దుష్కృత్యములు భోగవాంఛయు వయస్సునే యేవగించుట యగునప్పు డీయూహ యెట్లు యుక్తమగును?

యౌవనమున సౌశీల్యము గలిగియుండుము. వార్ధకమున గౌరవింపఁబడుదువు.

నీ తి ని ధి

ద్వి తీ యా ధ్యా య ము

మనుష్యుని మనోవికారములు వానిదోషములు

౧. గర్వము

మానవునిహృదయమునఁ జాంచల్యము చాల హెచ్చుగా నున్నది. ఉచ్ఛృంఖలత దానిని దనవేడుకచొప్పున నాడించును. నిరాశ దానిని సుదూరము గొంపోవును. భయము "సర్వస్వతంత్రమనై యిక్కడ బలసియున్నా" నని యనును. కాని గర్వ మీయన్నింటికంటె ఘనమై యుండును.

మనుష్యస్థితికిఁ గలుగు కష్టములఁ జూచి దుఃఖింపకుము. అంతకంటె, దానితప్పిదములఁ జూచి నవ్వుటమంచిది. గర్వోద్రిక్తునిచేతులలో జీవిత మనునది స్వప్నచ్ఛాయ వలె సాగిపోవును.

మానవులలో నెంతెని మన్ననగన్నవాఁడు గానిమ్ము, వీరుఁడు గానిమ్ము, ఎవ్వఁ డయినను వాఁ డీగర్వపుబుద్ధ్యుదము గాక మ ఱెవ్వఁడు?

జనసామాన్యము చంచలప్రకృతిగలది; కృతజ్ఞతలేనిది, జ్ఞానవంతుఁ డజ్ఞానులకొఱకేల హానినందవలెను?

ఇప్పటిపనులయెడ జాగ్రత్తమాని గొప్పదన మందినప్పుడు చేయవలసిన పనులచొప్పును గూర్చి యోజించువాఁడు ఇతరులకుఁ దనయాహారము నిచ్చిముచ్చముడిఁగి యింట నుండు వానివంటివాఁ డగును.

ఇప్పటిదశలో నీకుఁ దగినచొప్పున నడచుకొనుము. గొప్పదశవచ్చినప్పుడు మెప్పఁబడయఁ గల్గుదువు.

గర్వమునుమించి కిన్నగప్పనదియు, డెందమును బొందలోఁ బడఁద్రోయునదియు వేఱొకటి లేదు. నీవు నిన్నుఁజూచుకొనకున్నపు డితరులు నిన్నుఁ బూర్తిగా గుర్తింతురు.

తావిలేని పూవులబూకరింపుతోఁ గొఱమాలినగొప్పఁదనమున బూరుగుచెట్టున్నట్లు, యోగ్యతలేనిభాగ్యముతోఁ జేర్మిలేని పెద్దఱికమునఁ గొంద ఱుందురు.

గర్వితునిహృదయము తృప్తినొందినట్లు కనుపడుచున్నను బాధనొందును. సంతోషముకంటె వానికి సంకటమే యెక్కువ.

వానిగజబిజిపాటు వానిచిత్తతోఁ జల్లారదు. తనయునికిని మించి యాతఁడూహలఁ బాఱించును. తనయనంతరము తన్నితరులుపొగడుటకుఁ దానప్పు డితరులఁ బొగడును. కాని తొలుత వాని కాసగొల్పినవాఁడు తుదకు మోసము చేయును.

తాను చనిపోయినపిమ్మటఁ దన్నుగూర్చి లోకులుచేయు పొగడ్తను విన గుతూహలపడువాఁడు, తనయాత్మకుఁ గలవరము కలుగకుండుటకై తనయనంతరము స్వచ్ఛమైన వైధవ్యధర్మమునే సాగింపుమని భార్యను బలవంతపఱుచువానివంటివాఁడు.

బ్రదికినంతకాలము నీవు ధర్మపథమును దప్పకుము. దానిఁగూర్చి యితరు లేమనుకొన్నను నీవు లక్ష్యపెట్టకుము. ప్రశంసాపాత్రము కాఁదగిన ప్రవర్తనతో నీవు పరితృప్తిఁ జెందుము. నీవెనుకవచ్చువా రాప్రశంసను విని పరితోషింతురు.

తాను సంతోషభరితుఁడుగ సాక్షాత్కరించి వారిని వీరిని దనస్థితినారయఁ గోరువాఁ డెట్టివాఁడనఁగా, తనరంగు దానెఱుంగని సీతాకోకచిలుకవంటివాఁడు. తనమంచి వాసనఁ దానెఱుంగని మల్లెపూవువంటివాఁడు.

అట్టివాఁడు కన్నెత్తి యెవ్వరును గనుఁగొనరేని, ప్రపంచమున కంతకును బ్రవ్యక్తము గావేని నాస్వర్ణవస్త్రాభరణములెందుకు? భాగ్యభరితములయిన నాభాండాగారములెందు కనుకొనును! ఇస్సీ! ఇదిసరికాదు. నీవు నీభాగ్యమును బడుగువాండ్ర కిడుము. నీయాహారము నాఁకలిగొన్నవాండ్ర కర్పింపుము. అట్లుచేసితివా నీవు పొగడ్తను బొందుదువు. దానికి నేను దగినవాఁడనని కూడఁ దెలిసికొందువు.

చెల్లఁదగని మాటలతో నెల్లవారిని ముఖస్తుతిచేయఁ బూనెదవేల? ఎదిరివాఁడు నిన్నిట్లే మరలఁ బ్రస్తుతించిన యెడల నేవపుట్టుట నీ వెఱుఁగుదువు. అస్మృత మాడుచున్నాఁడ నని యెఱిఁగియు వాఁడు నీ సంతోషమునకై యట్లు సాగించును. మనఃపూర్వకముగ నీవు మాటాడుము. అట్లైన నీవు హితోపదేశముల నందుకొందువు.

అవలిప్తుఁ డగువాఁ డాత్మస్తుతియం దానందము గలిగి యుండును. కాని యితరులు తన్నుఁ గూర్చి తాఁ జేసి కొను ప్రశంసల విననొల్ల రని యెఱుఁగఁడు.

ప్రశంస్య మయినది తా నేదైనఁ జేసియుండిన, శ్లాఘ్య మైనది తా నేదైనఁ గలిగియుండిన, నాతఁడు దాని వెల్లడించుకొనుటకు వేడుకపడుచుండును. దానిఁ దా నితరులు ప్రశంసించుచుండ విని గర్వించుచుండును. అట్టి వానికోరిక తన్నుఁ దానే యోడించుకొనును.

అదిగో వాఁ డాపనిఁ జేసినాఁడు! అదిగో వాని కాయాధిక్య మున్నది. అని యన్యులెవరు ననరు. కాని చూడు; వాఁడు దానిఁ గూర్చి యెంతగర్వమైయున్నాఁడో అని మాత్ర మనుకొందురు.

మానవునిహృదయము ఏకకాలమం దనేకవిషయములపై కేఁగఁజాలదు. దాంభికవిషయములం దెవఁడు తనయాత్మను నిలుపుకొనునో వాఁడు తాత్త్వికవిషయములను దలఁగఁద్రోసికొనును. దప్పిదీర్చు నూటబుగ్గలను దాఁటి యాతఁ డెండమావులకై యేఁగుచుండును.

౨. చాంచల్యము

మనుజుఁడా! ప్రకృతి నిన్నుఁ జంచలత్వమునఁ బడఁద్రోచుచున్నది. కాఁబట్టి నీ వట్లుపడిపోకుండ నిలువరించుకొనుచుండుము.

జననిగర్భముననుండియే నీకుఁ జపలత కల్గినది. జనకుని హృదయముననుండియే నీకుఁ జాంచల్య మలవడినది. ఇఁక నెట్లు నీవు నిశ్చలుఁడవుగా నిలువఁగల్గుదువు?

నీకుఁ దనువునిచ్చినవారే దౌర్బల్యముఁ గూడ నిచ్చిరి. కాని నీకాత్మనిచ్చినవాఁడు నిశ్చలసంకల్పమనునస్త్రమును గూడ నిచ్చినాఁడు. కాన దాని నీవుపయోగించుకొనుము. జ్ఞానవంతుఁడ వగుదువు. జ్ఞానివైతివా సౌఖ్యమందఁగలవు.

సమర్థుఁడు తన సామర్థ్యమును బ్రకటించుకొనుటలో జాగ్రత్త గలిగియుండవలెను. ఏలయన, నా సామర్థ్యమెల్లప్పుడు స్వప్రయత్నముచే సమకూఱునది గాదు.

సాధారణముగా నాసామర్థ్యమునకుఁ బ్రేరకమేదో వెలుపటనుండి వెలయుచుండునుగాదా! మఱియు నది యనిశ్చితములనుండి జనించును గాదా! హఠాత్సంభవములనుండి యావిర్భవించుచుండును గాదా! ఇంక నితరముల నాశ్ర

యించి యేర్పఱచుచుండును గాదా? కావున సామర్థ్య శ్లాఘ దైవికములగు పైవానికిఁ జెందఁదగినది.

కార్యములకు నీవు కడంగునప్పుడనిశ్చయమును నీయండ నుండనీయకుము. వానిని నిర్వహించుటలో నిశ్చలతను బూనుము. అప్పుడు స్వాభావములోని సంకటములు రెండు నీచే జయింపఁబడిన వగును.

పరస్పరవిరుద్ధము లయినపనులఁ బ్రవర్తించుటకంటె మన స్సునకు దూషిత మేమున్నది? దృఢమగు బుద్ధికంటె నిదోషము నణఁచున దేది?

చంచలుఁడు తనమాఱుపాట్లను గమనించును గాని దానికారణమును గనుఁగొనఁజాలఁడు. తననుండి తాను దలఁగిపోవుటను దెలిసికొనును గాని దానికారణమును గనుఁగొనఁజాలఁడు. న్యాయ్యములైన కార్యములందు నీవు నైశ్చల్యము గలిగియుండుము. అప్పుడు జనులు నిన్నుఁ దప్పక నమ్మెదురు.

నీలో నీవు కర్తవ్యములఁగూర్చిధర్మనిర్ణయము కావించుకొనుము. నిర్ణయించుకొన్న ప్రకారమా కార్యములనెఱవేర్పఁ బూనుము. సముచితములయిన వని నీవు ముందుగా

సంకల్పించుకొన్న కార్యములయెడ నించుకైనను జాంచ ల్యముఁ బూనకుము.

అట్లు చేసితివేని నీయింద్రియములు నీకు లోపడి యుండు ను. స్థిరచిత్తత నీలోని మంచిని స్థిరపఱుచును. అది దురదృష్టమును నీ యింటనుండి గెంటివైచును. కలవరము, కార్యభంగము నీగృహద్వారముఁ జేరవు.

అన్యునియెడ దోషమును నీ వనుమానింపకుము; చూచి నిశ్చయింపుము. నిశ్చయించిన దాని మరల మఱవకుము. శత్రుఁడయి యున్నవాఁడు మిత్రుఁడుగా మాఱుట యసా ధారణము. ఏలన, తనతప్పిదము నొప్పికొని త్రిప్పుకొను వాఁ డెక్కడనో ఒక్కఁ డుండును.

జీవితవిధానమునఁ గొన్నిసిద్ధాంతముల నేర్పఱుచుకొనని వాని కార్యములు చక్కఁగా గట్టెక్కుట యెట్లు? సహే తుకము కాని దేదియు సముచితముగ నుండదు.

చంచలుని యాత్మకు శాంతిలేదు. వానితోఁగూడియుండు వాఁడుగూడ సుఖి కాఁబోఁడు.

వానిబ్రదుకుఁబెరు వోడుదుడుకై యుండును. వాని సంకల్పములు కొంకిరి బింకిరిగా నుండును. వాని హృద యము గాలివోలె నిటునటు మాఱుచుండును.

నిన్ను వాఁడు నేఁడు ప్రేమించును; ఱేపు ద్వేషించును. అదేమో? నేఁ డేల ప్రేమించెనో ఱే పేల ద్వేషించునో వాఁడే యెఱుఁగఁడు. నేఁడు నీమీఁద నిరంకుశాధికారము నెఱపును. ఱేపు నీకు దాసానుదాసుఁడుగ నుండును. అదియేమో? నిర్వాహశక్తి లేకున్నను గర్వమున నుండు వాఁడు తనకు లోఁపడనివానికి దాసుఁ డగుచుండును.

నేఁడు, సమృద్ధితో నుండును. ఱేపు కడుపునిండఁ దినుటకే కష్టపడును. మితిదప్పి వర్తించువానిగతి యిట్టిదియే కదా!

పైక్షణమున రంగుమాఱి పచ్చికరంగు రానుండఁగా, నూసరవిల్లి నల్లని దని యెవ రనఁగలరు?

ఉత్తరక్షణమున నునికిమాఱి దుఃఖమంద నుండఁగాఁ జపలుఁ డిప్పుడు సంతోషియని యెవ రనఁగలరు?

అట్టివాని జీవితము స్వప్నచ్ఛాయవంటిదే కదా! వాఁడు ప్రొద్దుట సుఖముగా నిద్దురలేచును. మధ్యాహ్నమున బాధతో మఱుగును. ఈగడియలో నాతఁ డొకదైవము. మఱుగడియలోఁ బురుగుకంటెను దక్కువవాఁడు. వాఁ డొకక్షణము నవ్వును; మఱుక్షణమే యేడ్చును. ఇపుడు

ప్రీతిచెందును. ఇంచుకసేపటికే రోఁతచెందును. మఱి కొంతసేపటికిఁ బ్రీతియగునో రోఁతయగునో యెఱుఁగఁడు.

సౌఖ్యముగాని దుఃఖముగాని వానియందు స్థానము గలిగి యుండదు.ఉత్కృష్టతకుఁగాని నికృష్టతకుఁగాని వానియం దర్హత లేదు. నవ్వునకుఁగాని, దుఃఖమునకుఁగాని వాని కడఁ గారణము లేదు. కాన యవి యేవియు నాతని యెడ నిలుకడ గలిగియుండవు.

చపలమనస్కులసౌఖ్య మిసుకనేల పైమట్టముమీఁదఁ గట్టిన సౌధమువంటిది. గట్టిగా గాలివీచినచో దాని పునా దులు కొట్టుకొనిపోవును. ఇఁక నది యొడిసిపోవు ననుటలో నేమివింత !

తెకతెంపులేక తిన్ననైయున్న యాదారిలో నెదురై యేతెంచు గొప్పయాకార మదియేమి ? తలతో నాకస మును బాదములతో భూమిని బట్టియున్న యారూప మెవ్వనిది ?

ఆతని కనుబొమలమీఁద రాజప్రాభవ మున్నది. ఆతని తీవియందు నైశ్చల్య మున్నది. ఆతనిహృదయమున శాంత మున్నది.

దారిలో నాటంకము లున్నను నాతఁడు వానివంకనైనఁ జూడఁడు. భూమ్యాకాశము లేకమై యాతని నడ్డగించినను నాతఁడు నడచును.

కొండలుగూడ నాతని త్రొక్కుడికిఁ గ్రుంగిపోవును. కడలి నీరుగూడ నాతని యడుగుల క్రింద నాఱిపోవును.

పెద్దపులి యాతనిమార్గమునడ్డగించినను నది వ్యర్థమగును. చిఱుతపులిమచ్చలు వానిని వెఱపింపఁజాలవు.

ఆయుధపాణు లయిన సైనికుల నడుమనుండి యాతఁడు నిబ్బరముతో నేఁగును. అపాయభయముల నాతఁడు పాయఁద్రోచును.

తుపానులు వానిబుజములఁదాఁకి హోరు మనును. కాని వానిఁ గదలింపఁజాలవు. ఉఱుము లాతని తలచెంత నూరకమ్రోఁగును. మెఱుము లాతనిముఖకాంతిని గనుపఱుచుటకే యుపయోగపడును.

వానిపే రేమి ? స్థితప్రజ్ఞుఁడు.
ఆతఁడు భూమిపై నెంతదూరము నుండియేని యేతెంచును. తనయెదుట సుదూరముననున్న సుఖమును జూచును. ఆతనికన్నులోకాతీతమైన తనస్థిరస్థానమును దిలకించును.

అక్కడి కాతఁడు చక్కఁగా నడచును. ధీరతతో దానిఁ జేరుకొనును. నిత్యముగా నచ్చట నెలకొనును.

మనుజుఁడా ! న్యాయ్యములైన విషయములందు నీహృదయమును నాఁటుకొనఁజేయుము. పిమ్మట మార్పు లేకుండుటే మానవునకు మహనీయమయిన పొగడ్తయని తెలిసికొనుము

3. దౌర్బల్యము

కొలంతలకుఁ బుట్టిన కుఱ్ఱఁడా! నరుఁడా ! గర్వివి, చంచలుఁడవు నయిన నీవు దుర్బలుఁడవుగాక మఱెట్లుండఁ గలవు. చాంచల్యము దౌర్బల్యముతో సంబంధము గలది కాదా ? దౌర్బల్యములేక గర్వ ముండఁగలదా ? ఒకదానివలని యపాయములను దప్పించుకొంటివేని తక్కిన వానివలని యపాయములను దప్పించుకొనఁగలవు.

నీవు దేనిలో మిక్కిలి దుర్బలుఁడవైయుంటివో యెఱుఁగుదువా? దేనిలో నేను మిక్కిలి బలిష్ఠుఁడను, మొనగాఁడను, ననుకొనుచు మురియుచున్నాఁడవో దానిలో; మఱియు, నీకున్న వస్తువుల నుంచుకొనుటలో, నీచెంతనున్న మంచిని జెల్లించుకొనుటలో.—

నీయాశలుకూడ దుర్బలములేకావా ? నీవు కోరునదేదో అదియేని నీవెఱుఁగుదువా ? నీవు మిక్కిలి చిక్కులుపడి దేనికై దేవులాడెదవో అది చేకూఱినపై నీకుఁ దృష్టి యుండదు చూడు !

నీయెదుటనుండు సంతోషము దానిరుచి నేల కోలుపోవు దు ? ఉన్నసుఖముకన్న రానున్నసుఖ మెక్కువరుచి గలదిగా నేల తోఁపవలెనో యెఱుఁగుము. ఉన్నసుఖము లోని మేలు నీకు విసుగు గలిగించినది గావునను, రానున్నసుఖములోని కీడు నీకుఁ దెలియరాలేదు గావునను న ట్లగుచున్నది.

సంతృప్తి నందియుండుటే గొప్ప సౌఖ్యమని తెలిసి కొనుము.

నీయంత నీవు నీకు వలసినది చేకూర్చుకోఁ గల్గినను సృష్టి కర్త నీ వడుగఁగల్గినదాని నంతను ననుగ్రహించినను సౌఖ్యము నీసన్నిధిని నిలుచునా?

అయ్యో ! నీదౌర్బల్యము దాని కడ్డుదగులుచున్నది. నీ చాంచల్యము దాని నిషేధించుచున్నది.

పరివర్తనమే నీకు సౌఖ్యస్థానీయముగా నున్నది కాని స్థిరముగా నుండునదే స్థిరసౌఖ్యమును గూర్పఁగల్గును.

పోయిన తర్వాతఁ బాగులుదువు. ఉన్నప్పుడు వానినిఁ దిన్నఁగాఁ జూడవు.

పోయినదానికంటె నిప్పుడు వచ్చినది హెచ్చుసౌఖ్యము నీయదు. ఎందుకు దీనిఁ గోరితినా యని నీలో నీవే కుందుదువు. నీవు తప్పుచేయని చోటెప్పుడో దానిని జూడుము.

కోరికలఁ గోరుటలోఁ గాక నీకడ మఱియొక్కరైన లోపము చూపట్టుచున్నదా ? చూపట్టుచున్నది. ఇంకను ప్రాప్య ములయిన విషయములు కలిగియుండుటలోను, ప్రాప్తము లయినచో వాని ననుభవించుటలోను, —మన మనుభవించుటవలన వస్తువులు వాని మంచిని గోల్పోవును.

ప్రపంచమున స్వాభావికముగా మధురములై యుండు వస్తువులు మన యనుభవమునఁ జేదుగా మాఱుచుండును. మన యానందముననుండి బాధపుట్టును. మన సుఖముననుండి దుఃఖము పుట్టును.

సుఖానుభవమున మితిగలిగియుండుము. అది నీయొద్దఁ గుదురుకొని యుండును. నీసంతోషము సద్ధేతుకముగా నుండనిమ్ము. అట్లున్నయెడల దానియంతమునకుఁ జింత కానరాదు.

మోహోల్లాసములలో నిట్టూర్పులును గలసియుండును. కడపటి కాయుల్లాసములు నిన్ను సంతాపమునకు దుఃఖమునకుఁ బాల్పఱిచి చల్లారును.

ఎక్కువ మక్కువపడి నీ వేవస్తువును సంపాదించితివో అదియే కొంతకు వెక్కసమై వికారముఁ బుట్టించును. అది నీకొదవినపిదప విసుగు జనించును.

నీమెప్పులో గౌరవముగూడఁ జొప్పింపుము. నీస్నేహములో మోహమునుగూడఁ గలుపుము. అట్లు చేసితివేని యంతమున నత్యాశ్చర్యకరమైన తృప్తినందెదవు.

భగవంతుఁడు చెడుగులేని మంచిని నీ కీయలేదు. కాని యాచెడుగును దొలఁగించుటకుఁ దగుపరికరములఁగూడఁ బ్రసాదించియున్నాఁడు.

సంతోషము సంతాపరహితముగా లేనట్టే సంతాపముగూడ సంతోషరహితముగా లేదు.

సంతోషసంతాపములు విరుద్ధధర్మము లయినను కలసియే యున్నవి.

దుఃఖమే మనకుఁ బలుమాఱు పరితోషము నిచ్చును. అపరిమితానందము తఱచుగాఁ గన్నీటితోఁ గలసియుండును.



బుద్ధిహీనుని చేతిలోనుండు సద్వస్తువులు వాని చెఱుపునకే తిరుగవచ్చును. జ్ఞానవంతులు చెడుగులోనుండి మంచికి మార్గములఁ గనుఁగొందురు. మనుష్యుఁడా! నీ స్వభావము మిక్కిలి పసిలేనిదై దుర్బలమైయున్నది. కావున నీవు సంపూర్ణముగా మంచితనముతోఁగాని సంపూర్ణముగాఁ జెడ్డతనముతోఁగాని యుండఁజాలకున్నాఁడవు. సంపూర్ణముగాఁ జెడ్డవాఁడవు కాలేనందుకు సంతోషింపుము. సంప్రాప్తమయిన మంచికి సంతోషింపుము.

మంచి గుణములు వేర్వేఱు సమయములందు వేర్వేఱుగా సందర్భించుచుండును.

అసాధ్యములను సాధించుటకై యత్నింపకుము. అవి యెల్ల నే నందలేనయితినని వందుఱకుము.

ఏకకాలమందే ధనవంతుని దాతృత్వమును దరిద్రుని తృప్తిని నీవందగల్గుదువా?

వైధవ్యపు విశుద్ధిని జూపలేదని నీ ధర్మపత్నిని రోయఁ జూతువా?

సత్యము ఒక్కటే. సంశయములు నీవు కలిగించుకొన్నవి. మంచి గుణములను గల్పించినవాఁడు వాని యుత్కృష్ట

తను గూర్చి యెఱుకనుగూడ నీలోఁ బాదుకొల్పినాఁడు, నీయంతరాత్మ యాజ్ఞాపించినట్లు నీవు చేసెదవేని సర్వావసాన మెప్పుడును బాగై యుండును.

౪. జ్ఞానము చాలమి

అందమైనది, అపేక్షింపఁదగినది, మనుష్యుఁడు పొందఁదగినవానిలోఁ బొగడఁదగినది యేది? అది జ్ఞానమే కదా! అయినను, అజ్ఞానమును బొందువా రెవ్వరు?

రాజనీతి నిపుణుఁడు తన కది కలదనును. రాజు తద్విషయమునఁ బొగడ్త తనకుఁ జెల్లుననును. కాని వాని యేలుబడిలోనున్నవాఁడు తనయేలిక కది కలదని యనుకొనుచున్నాఁడా ?

మానవునకుఁ జెడు గావశ్యకము గాదు. ఉండెనేని దానినుపేక్షించుటయు మంచిదిగాదు. కాని న్యాయము చూచిచూడన ట్టుండుటవలన నెన్ని చెడుగులు నడచుచుండుట లేదు? రాజసభ శాసించుటచేఁ జెడుగు లెన్నో చేయఁబడు చున్నవి గదా!

పాలకుఁడా! నీవు జనసంఘము నాజ్ఞాపింపవలసినవాఁడవు. బుద్ధిగలిగి యుండుము. నీ యనుజ్ఞపై జరిగిన యకృత్య

మొకటి, దండ్యులు పదుగురు నీచే దండితులుకాక తప్పించు కొనుటకంటె, చెడ్డదని యెఱుఁగుము.

నీప్రజలు బహుసంఖ్యాకు లయినప్పుడు, నీసంతాన మభివృద్ధి చెందినప్పుడు, వారి నపకార మెఱుఁగని యన్యప్రజలను జంపుటకుఁ బంపుచున్నావు కావా!

నీకోరికకు గుఱియైనవస్తువు నీవేవురుబిడ్డలజీవితముల నపేక్షించున దైనను నర్పించి దాని నందుకొందువు కావా! నిన్ను సృష్టించినవాఁడే వారినిగూడ సృష్టించె నన్నవిషయమును నీవు విస్మరించుచున్నాఁడవు. నీరక్త మెంతవిలువ గలదో వారిరక్తము నంతవిలువగలదే యని నీ వారయకున్నాఁడవు.

అప్రమాదమగు ధర్మాచరణ మసాధ్య మందువా?

అట్లంటివేని నీమాటయే నిజముగా నిన్ను ఖండించుచున్నది.

ద్రోషి యగువాఁడు తన తప్పు నొప్పుకొనుటకుఁగాను నీవు మాయమాటలతో వానిపై మచ్చుచల్లుచున్నాఁడవు. ఆతనియెడ నీ వపరాధివికావా ? నిన్ను వాఁడు శిక్షింపఁజాలఁడు గాన నీతప్పిదము గొప్పది కాకపోవునా?

అనుమానముచే నొకనిపై దోష మారోపించి శిక్షించు
చున్ననీవు తప్పులేనివారిఁగూడ దండించుచుండవచ్చు
నన్న నెఱుకను మదిలో నిలుపుకొన సాహసించెదవా?

వానిదండనవలన నీకోరిక తీఱినదా? నాఁ డపరాధము
నంగీకరించుటచే నీయాత్మ యానంద మందినదా?

నీపఱుచుబాధ, చేసినతప్పు నొప్పుకొనునంత తేలికగాఁ,
జేయనితప్పునుగూడఁ నొప్పుకొనునట్లు వానిని వ్యథపఱు
చును! నీవు పఱుచుబాధ నిర్దోషులను దమనిర్దోషిత్వ
మునుగూర్చి చింతించువారినిగాఁ జేయుచున్నది.

కారణములేకుండ శిక్షింపరాదని నీవు కారణముకొఱకై
శిక్షకంటె హెచ్చుగా వానిని హింసించుచున్నాఁడవు. దో
షము నొప్పించుటకుఁ జేయుప్రయత్నములో నిర్దోషిని
నీవు నాశ మందించు చున్నాఁడవు.

సత్యము నేర్పఱుపఁజాలని గ్రుడ్డిమొగమా! భగవంతుఁడు
నిన్ను నీరాచనడవడికి బదులు పలుకుమన్నప్పుడు నిర్దో
షినొకని బాధించుటకంటె దోషులఁ బదివేవురను వదలి
పుచ్చుట మేలని యెఱుఁగఁగల్గుదువు.

నీవు న్యాయమును నిలువరింప నేరనివాఁడవై యుందు వేని సత్యజ్ఞానము నెట్లు సంపాదింపఁగల్గుదువు?

సూర్యరశ్మి గ్రుడ్లగూబను గ్రుడ్డిదానిఁగాఁ జేయునట్లు సత్యదేవత తేజము నీ వామెసన్నిధి కేఁగునప్పుడు నీకన్నులకు మిఱుమిట్లుగొల్పును.

ఆమెసింహాసనము నధిష్ఠింపఁగోరుదువేని తొల్త నామె పాదపీఠమునకుఁ బ్రణమిల్లుము. ఆమెను దెలిసికొనఁ గోరితి వేని తొలుత నీయజ్ఞానమును దెలిసికొనుము.

ఆణిముత్తెములు, నాణెములు, వజ్రములు, రవ్వలు నామె సింహాసనముచెంతనుండు చెత్తచెదారములు. నిబ్బరముతో నామెకొలువు గోరుము.

ఆమె కొలువుకూటము నెంతో పరిశ్రమించి నడచినఁగాని పడయరాదు. తత్పరతయను మార్గదర్శకుఁడు నీకామె దర్శనముఁ గూర్పఁగలఁడు.

బడల్పడి నీవాబాటను నడుమ విడనాడకుము. కడచన్న పిదప నీకష్టమెల్ల నుల్లాసకరమేయగును.

సత్యము ద్వేషమునుబుట్టించునుగాన దాని నేను విడుతును గాకయని నీలో నీవనుకొనకుము. మిథ్య మిత్త్రులను సమ

కూర్చుచు గాన దాని నే నాదరింతును గాకయని కూడ ననుకొనకుము.

సత్యముచే నేర్పడ్డవిరోధులు మోసముచే నేర్పడ్డ స్నేహితులకంటె నెక్కువవారు కారా?

స్వాభావికముగా మనుష్యుఁడు సత్యమును గోరును. కాని యది తన యెదుటనున్నప్పుడు గుర్తింపఁజాలఁడు. బలాత్కారమున నది యెదుర్కొన్నప్పుడు దానిపైఁ గినుకఁబూనును. అది సత్యము దోషముగాదు. మానవుని దౌర్బల్యము దాని తేజమును నిబ్బరింపఁ జాలదు.

నీయసమర్థత నింతకంటె స్పష్టముగాఁ జూచెదవా? నీ విశ్వాసముల విషయమున నిన్ను నీవ చూచుకొనుము. మతనియమము లెందుకొఱ కేర్పడినవి? నీలోపములఁ జూపుటకు; భగవంతునివలన నీకు మేలు కలుగఁగలదని తెలుపుటకు. అంతేకాదా?

నీవు మృత్యుల్యుఁడవని నీకది తెలుపుటలేదా? పశ్చాత్తాపము నరయుము. అది దౌర్బల్యముపై నాధారపడినదికాదా?

నీవు ఒట్టుపెట్టుకొన్నప్పుడు, మోసగింపనని శపథముచేసి నప్పుడు, చూడుము; అది నీముఖముపై నవమానము నావరింపఁ జేయుచున్నది. వానిఁ గొన్నవానిముఖమును గూడ నవమాన పఱచుచున్నది. న్యాయ్యావర్తన మలవ ఱచుకొనుము. అప్పుడు పశ్చాత్తాపమునకుఁ బాల్పడవు.

సత్యవర్తనము సాగింపుము. అప్పుడు ఒట్లనావశ్యకము లగును. పొరఁబాటు లెవ్వరికిని గలుగకతప్పవు. కొలఁది పొరఁబాట్లకు నేనేల పాల్పడవలెనని గొప్పతప్పిదము గూలకుము.

తనతప్పుల నోపికతో వినువాఁ డితరులను ధైర్యముతో మందలించును.

సహేతుకముగా నడ్డుపలుకువాఁ డోటమికల్గునేని దాని నిబ్బరముతో నొందఁగలఁడు.

ని న్నెవరయినను సంశయముతోఁ జూతురేని నిర్భయముగా వారికి బదులుపలుకుము.

తప్పుచేసినవానిఁగాక సంశయము మఱెవ్వరిని జంకించును?

మృదుహృదయుఁడు ప్రార్థనములచే మెత్తఁబడును; శఠహృదయుఁడు ప్రార్థనములచే మఱింతహఠముఁబూనును;

నీయందుఁగల యజ్ఞానము నిన్నితరులు చెప్ప దానివినిపిం చును. అట్లుకాకున్నను, న్యాయము జరుగుటకు నిపిత రులు చెప్పదాని నోర్మితో వినవలయును.

౫. దౌర్భాగ్యము

మంచియందుఁ జాలనితనముతో, ఔలుఁదనముతో, సౌ ఖ్యమందుఁ జాంచల్యముతో, దౌర్బల్యముతో, వర్తించు మానవుఁడా! నీవొక విషయమున మాత్రము, సమర్థుఁ డవు, స్థిరుఁడవునై యున్నాఁడవు. అదేదియనఁగా దౌర్భా గ్యము.

అది నీజీవితము లక్షణము. అది నీస్వభావపు విశేషధ ర్మము. నీవు లేక యదియుండదు. చూడుము దానికి నీకా మక్రోధ మదమాత్సర్యాదులే జనన కారణము.

వీని నీకిచ్చినవాఁడు వీనిని లోఁగొనుటకు నీకు బుద్ధిని గూడ నిచ్చియున్నాఁడు.

బుద్ధి నుపయోగింపుము. వాని నణఁగఁ ద్రొక్కివేయఁ గల్గుదువు.

నీ కీ ప్రపంచమునందుఁ బ్రవేశ మవమానముతోఁ గూడి నది కాదా? నీకు వినాశనము మాననీయము కాదా?

మానవులు మరణసాధనములను, బంగారుతోను, మణుల తోను, అలంకరించి, నగలకంటె నెక్కువగా నుదుపుల పైధరింతురు.

మనుష్యునిఁ బుట్టించువాని కెట్టి గౌరవమును లేదు. పదుగురఁ జంపువానికిఁ బ్రఖ్యాతికలదు.

అయినను నిది తప్పిదమని నీవెఱుఁగవలయును. పరిపాటి సత్యగౌరవమును జంపఁజాలదు. న్యాయము నొకమనుజుని యభిప్రాయము నాశపఱుపఁజాలదు. గౌరవము, అవమానము, సరియగు స్థానములందు స్థాపితములు గాకున్నవి.

మనుష్యుఁడు కలుగుట కొకటే మార్గము గలదు. కాని వాని వినాశనమున కనేకమార్గము లున్నవి.

మనుష్యునకుఁ బుట్టుక నిచ్చినవానికిఁ బాగడ్త, గౌరవము, కలుగదుగాని, పలువుర మనుష్యులఁ జంపినవానికి జయములు, రాజ్యములు, పారితోషికములుగాఁ బ్రాప్తములగును.

నిజమునకు, ఎందఱు బిడ్డలుందురో అన్ని సుఖములున్నవి. ఒకని ప్రాణములఁ దీసినవాఁడు తన ప్రాణములవల్ల సుఖింపఁజాలఁడు.

కొడుకు పుట్టినందుకుఁ గోపించి తండ్రి చచ్చినందుకుఁ దనియునట్టివాఁడు రక్కసిగాఁడని పించుకోఁడా?

మనుష్యునకుఁ జెడుగు కావలసినంతగలదు. దానిఁగూర్చి దుఃఖించువాఁ డింకను దానిఁ ద్రవ్వితండము గావించు కొనుచున్నాఁడు.

మానవునకుఁగల దోషములలోని కెల్ల దుఃఖము గొప్ప దోషము. నీవు చాలదుఃఖ మనుభవించుటకుఁ బుట్టియు న్నాఁడవు. ఆదుఃఖమును దుర్బుద్ధిచే నీవు పెంపొందించు కొనకుము.

దుఃఖము నీకు నిత్యము. అది నిన్నెప్పుడు నంటియుండును సంతోషము నీకునైమిత్తికము. అది నీయొద్ది కఫుడప్పుడు వచ్చును. వివేచనశక్తిని బాగుగా నీవు వినియోగించితి వేని దుఃఖము తొలఁగిపోవును. బుద్ధిగలవాఁడవై యుందు వేని సంతోషము నిన్ను దర్శించి చాలఁగాలము నీసన్నిధి నుండును.

నీ మేనిలోని ప్రతిభాగమును దుఃఖమునకుఁ ద్రోవలై యు న్నవి. కాని యానందమార్గములు మాత్రమల్పములై యిరుకై యున్నవి.

సౌఖ్యములపు డప్పుడొక్కటొక్కటిగానే సంపాదింపఁదగినవగును. దుఃఖము లొకప్పుడే దొంతరలు దొంతరలుగాఁ ద్రోసికొనివచ్చును.

తాటియాకుమంటతగులఁబడఁగానే పోయినట్లు సంతోషప్రకాశముగూడఁ జక్కఁగాఁజూడకమునుపే చల్లారును.

దుఃఖము పలుమాఱువచ్చును. సంతోషము సకృత్తుగా వచ్చును. కష్టము తనంతటఁ దానేవచ్చును. ఆనందము కొనితెచ్చుకోవలసినది. దుఃఖము తోడులేనిది. ఆనందము దుఃఖముతో డంటినది.

మంచి యారోగ్యము కొంచెపుజబ్బంత స్పష్టముగా మనకు గోచరముగా నట్లు గొప్పసంతోషము కొద్ది దుఃఖముకంటెఁ దక్కువగా మనలఁ దాకును.

మనము బాధను ప్రేమింతుము. సంతోషమును దఱుచుగా జాఱ విడుతుము. ప్రయత్నించి దానిని బడయుదుమేని ప్రయిత్నించునప్పటి శ్రమము, పడసినతర్వాతి సౌఖ్యమునుమించి యుండును.

వివేచన మనుజునిపని. తనస్థితినిగూర్చి తెలిసికొనుట మనుజునకుఁ బ్రధానధర్మము. కాని సంతోష కోలాహ

లమున మనుజుఁడు దననుదాను దలఁచుకొనఁ జాలకుండును. ఈశ్వరుఁడు మనకుకరుణతోనే దుఃఖమును గల్పించియున్నాఁడు.

రానున్న చెడుగును మానవుఁడు ముందుగానే తలపోయును. కడచిపోయినతర్వాత దానిని జ్ఞప్తియందుంచుకొనును. దుఃఖమును గూర్చి యాలోచన దుఃఖముకంటె నెక్కువ బాధగలిగించునని యాతఁ డాలోచింపఁడు.

కలిగిన పిమ్మటనే కష్టమునుగూర్చి చింతింపుము. అంతకు ముందు దానిఁగూర్చి యాలోచింపకుము. అట్లుచేసితివేని బాధాధిక్యముననుండి నీవు బయల్పడుదువు.

ఎడరు రాకముందే యేడ్చువాఁడు, ఏడ్వఁదగి నంతకంటె నెక్కువగా నేడ్చును. ఏమనఁగా వాఁడేడ్చున కష్టపడువాఁడు.

కత్తిని దనమీఁది కెత్తినఁగాని దుప్పి దుఃఖింపదు.

చావువచ్చునన్న భయముచే మనుష్యుఁడు దానిని సమీపించుచున్నాఁడు. చావుకంటె జావుభయమే యెక్కువ బాధకము.

నీవు చేయు కార్యముల కెల్లప్పుడును ప్రత్యుత్తర మిచ్చు టకు సంసిద్ధుఁడవై యుండుము. ముందుగా విచారమున ముంపకుండ వచ్చెడు చావు మంచిచావు.

౬. వివేకము

వివేకమును, జ్ఞానికిని, మహౌదార్యముతో భగవం తుఁడు మనుష్యున కిచ్చినాఁడు. వానిని దుర్వినియోగము పాలు చేయనివాఁడు సుఖపడును.

పర్వతము పయినుండి దొరలివచ్చు ప్రవాహము తనతోఁ గొట్టుకొనివచ్చుదాని నంతను నాశముచేయునట్లు ప్రజానా మాన్యపు టభిప్రాయము విచారణములేకుండఁ దనకు లొంగియుండువాని వివేకమును ముంచివైచును.

నీవు నిర్మలహృదయముతో సత్యమని గ్రహించునది సత్యాభాసము కాకుండునట్లు జాగ్రత్తతో నుండుము.

కంటికి నచ్చినంతమాత్రముననే నీవు తలుచుగా దేనినేని మెచ్చుకొనుచుందువు. జాగ్రత్తతో నుండుము. కను వేదులు గొనకుము. నీలో నీవే యోజించుకొని నిశ్చ యించు కొనుము. నీతప్పునకే నీవు బదులు చెప్పవలసిన వాఁడవు.

కార్యఫలము దాని యుక్తాయుక్తతలను వ్యక్తపఱుచు నని యనకుము. మానవుఁడు దైవికములకు లోనై యున్నాఁడు.

ఇతరుని యభిప్రాయము నీయభిప్రాయమునకు భిన్నమై యున్నచో దానిని ద్వేషింపకుము. ఇరువురును బొరఁబడి యుండఁగూడదా?

బిరుదుబింకము లున్నంతమాత్రాన నొకనిఁ బొగడి అవి లేనంతమాత్రాన వేఱొకనిఁ దెగడుదువా? ఎవ్వఁడో యట కొమ్మునుబట్టి నీటిలో నున్నగొడ్డు తీరును గుర్తించెనట! మఱియు ముకుఁద్రాటినిబట్టి లొట్టిపిట్ట గుణమును గుర్తించెనట!

విరోధిని జంపినప్పుడు కసితీర్చుకొంటి నని తలంపకుము. వానిని దూరమునకుఁ ద్రోచితివి. వానికి శాంతిఁ జేకూర్చితివి, అపాయముచేయు విధానముల నన్నింటిని నీవలన నుండి నీవ తీసి వైచుకొంటివి.

నీకుఁ గలదానిని తృణీకరించుకొని యితరునికిఁ గలదానిని ఘనముగాఁ గౌరవించుట సరికాదు. గుణవంతునియొద్ద నున్నవస్తు వెక్కువ విలువ గల దగును.

నీకు లోఁపడియున్న దన్నకారణమున నీభార్యను నీచముగాఁ జూడకుము. తక్కువగా నెవతెను ప్రేమింతువో దానిని బెండ్లాడు మనువానిమాటను దృఢీకరింపుము. నీసౌశీల్యమునెడఁ గల్గు నమ్మకముచేతనే యాఁపె నీకు లోఁపడెను. ఎక్కువగా నిన్నామె యెంచినందుకుఁ దక్కువగా నీ వామెను దలఁతువా?

పెండ్లివేళ నీవు న్యాయ్యమైన ప్రేమముతోఁ జూచి వరించి యుందువేని, యటుపై నీవామె నొకప్పు డనాదరముతోఁ జూచినను నామెనుగోల్పోవుట నీకు శోకమునుగూర్చును. తనకు భార్యగా నున్నంతమాత్రముననే కాంతను గుణవంతురాలని తలఁచువాఁడు నీకంటె హెచ్చుగా జ్ఞానము గలవాఁడు గాకున్నను సౌఖ్యముగలవాఁ డగును.

నీమిత్రుఁడు పొందిననష్టమును వాఁడు కార్చుకన్నీటిని బట్టి లెక్కింపకుము. గొప్పదుఃఖములను గన్నీరు మొదలగునవి కన్పఱుపఁ జాలవు.

ఆడంబరముతోను మ్రోఁతతోను ఆచరింపఁబడు కార్యమును హెచ్చుగా నెన్నకుము. గొప్పవాఁడు గొప్పపనులను జేయుచుండునుగాని యాచేఁతలలో మ్రోఁతలు మొరపములు నుండవు.

కీర్తి వినువానికి వింతగొల్పును. కాని యది కలవానికిఁ గడు ముదము గూర్చును.

మంచికార్య మొకఁడు చేయునప్పుడు దానికిఁ జెడ్డకారణముల నారయకుము. వానిహృదయమెట్టిదో నీవెఱుఁగఁ జాలవు. దీనిచే నీ హృదయ మసూయాపూరిత మని లోకమునకు వెల్లడియగును.

కాపట్యమునఁ దప్పిదమే కాని యెక్కువ దౌర్మార్గ్యము గానరాదు. సత్యవంతుఁడుగా నటించు టెంతసులువో సత్యవంతుఁడుగా నుండు టంతసులువు.

అపకారికిఁ బ్రత్యపకారము చేయుటకుఁగాక యుపకారికిఁ బ్రత్యుపకారము చేయుటకే నీ వెక్కువగా సంసిద్ధుఁడవై యుండుము. అట్లుంటివేని కీళ్లుగాక నీకు మేళ్లే మిక్కిలిగాఁ గల్గును.

ద్వేషించుటకుఁగాక ప్రేమించుటకే నీవుసిద్ధపడియుండుము. అట్లుంటివేని శత్రులుగాక నీకు మిత్రులే మిక్కిలిగాఁ గల్గుదురు. శ్లాఘించుటకు నీవు సంసిద్ధుఁడవై యుండుము. ఆక్షేపించుటలో నాఁగి యాఁగి మెలఁగుము. అట్లు మెలఁగితివేని నీసౌశీల్యము శ్లాఘ్య మగును. నీచెడ్డతనమును గుర్తించుటలో శత్రువులు గ్రుడ్డివాండ్రగుదురు.

నీ వేదైన సత్కార్యము సల్పుదువేని దానిని వారును వీరును మెత్తురన్న కారణముచేఁ గాక సత్కార్య మన్న కారణముచేతనే సల్పుము.

నీ వేదైన దోషమువనుండి తొలఁగిపోఁ జూతువేని దాన నుండి వారును వీరును దూరుదురన్న కారణముచేఁ గాక దోషమన్న కారణముచేతనే తొలఁగిపొమ్ము.

సత్యము మీఁదిప్రేమముచేతనే సత్యవంతుఁడవుగా నుం డుము. అట్లేని నీ వెల్లప్పుడు నట్లే యుండఁగలవు. ఇతర కారణములచే సత్యమును పాటించువాఁ డిటు నటుఁ జలించుచుండును.

జ్ఞానహీనుని మెప్పుకంటె జ్ఞానవంతుని దెప్పు నీకు గోరఁ దగినది. జ్ఞానవంతుఁడు నీవు త్రిప్పుకొందు వనియే నీత ప్పును దెప్పును. జ్ఞానహీనుఁడు తన్నుఁ బోలినవాఁడ వని నిన్ను మెచ్చుకొనును.

అర్హతలేనిపనిలో నడు గిడకుము. ఏలనఁగా నం దధిక నైపుణ్యముగలవాఁడు ని న్నవమానించును.

ఎఱుకచాలనిదాని నొకనికిఁ గఱపఁ బోవకుము. అది యెఱిఁగి నిన్ను వాఁ డవహేళనము చేయును.

నిన్ను బాధించినవానితో నెయ్యము చేయకుము. బాధ పడినవాఁడు దానిని బాటింపకుండిననేమి? బాధపఱిచిన వాఁ డెప్పుడును బాడుబుద్ధితోనే యుండును.

నీ వెవని నైన మిత్రునిఁగాఁ గూరుచుకొనఁ గోరెదవేని వానిమీఁద నెక్కువభారము మోపకుము. భారము వానిని నీయొద్దనుండి దూరీకరించును.

కొంచెము లాభముఁ గోరితివా చెలిమి చెడవచ్చును. చాలఁగా లాభముఁ గోరితివా శాత్రవమే రావచ్చును.

అయినను గృతఘ్నత మనుష్యస్వభావమున లేదు. కోప ముగూడ మనుష్యస్వభావమున మాపరానిదిగానుండదు. కాని మానవుఁడు తాను దీర్పఁజాలనంత ప్రత్యుపకార స్థితిని స్మరింపనొల్లఁడు. తనవలన బాధపొందినవారియె దుటఁ దాను నిల్వ నొల్లఁడు. సిగ్గిలును.

పరునిమేలును జూచి పరితాపపడకుము. అహితునియాప దను జూచి యానందింపకుము. అట్లైన నీవలె నితరు లును బ్రవర్తించిన నీ కెట్లుండునో చూచుకొమ్ము.

అందఱి దయను నీవు పొందఁగోరెదవా?అందఱికు నీయౌ దార్య ముందు న ట్లుండనిమ్ము. అందఱిదయను నీవు పొం

దుట కింతకంటె వేఱుపుంత లేదు. ఒకవేళ నందఱది యను నీ వందఁజాలకపోయినను నందుట కర్హుఁడ నను సంతోషమున నుందువు.

౭. అహంకారము

అహంకారము, నైచ్యము, విరుద్ధధర్మముల ట్లగపడు చున్నవి. అయినను మనుజుఁడు ప్రతికూలముల ననుకూలపఱుపఁగలఁడు. జీవకోట్లలోనెల్ల మానవుఁడే యహంకారి. అభవ్యుఁడు.

అహంకారము వివేకమునకు విరోధి. అది తప్పిదమునకు దాది వంటిది. దానికి మనుజునిలోని వివేచనాశక్తి యానుకూల్యముతో నుండును.

తన్నుఁగూర్చి యెక్కువగాఁగాని యితరునిఁగూర్చి తక్కువగాఁగాని తలఁపనివాఁడెవ్వఁడు?

సృష్టికర్తగూడ మన యహంకారమునుండి తప్పి చనఁజాలఁడు. ఇఁక మనలో నొకరి కొకర మెట్లు తప్పించుకొని యుండఁగలము.

మూఢభక్తి యెందులనుండి పుట్టుచున్నది? అసత్యమైన యారాధన మెందులనుండి యేర్పడుచున్నది? మనకుఁ

దెలిసికో నలవిగానిదానిఁగూర్చి చర్చించుట, అర్థముగాని దానిఁగూర్చి యర్థముచేసికో యత్నించుట, యనువాని యందునుండి;మనోబలము మనకుఁ దక్కువగా నున్నది. ఆయున్నదానినిగూడ మనము సక్కఁగా సక్రమముగా నుపయోగించుకొనము.

ఈశ్వరునిమహనీయతను గనుఁగొనుటకు మన మెగురవలసి నంత యెత్తుగా నెగురుట లేదు. మనము భగవద్విలాస ములందు భయ భక్తి ప్రేమ నిమగ్నులమై యుండునప్పుడు మనభావములకుఁ దగినంతబలము నిచ్చుటలేదు. అవి చక్కఁగా నెగురుటకుఁ దగిన ఱెక్కలఁ గట్టుటలేదు.

పాలకునిపనులకు విరుద్ధముగా గుసగుసలాడుటకుఁ గూడ భయపడువాఁడు పరమేశ్వరుని విధానములపై నేరమి మోపుటకు భయపడఁడు.ఆమహామహిముని మహనీయత మఱపునఁ దగులుటచే నాయన తీర్పులనే తాను మా ర్పఁజూచును.

తనరాజుపేరును దీరు దప్పి చెప్పుటకు ధైర్యము చాలని వాఁడు అఖిలలోకనాయకుని నొక యబద్ధమునకు సాక్షివై రమ్మని పిలుచుటకుఁ దలఁకఁడు.

న్యాయాధికారి యాజ్ఞకుఁ గిక్కురు మనకుండ లోఁగు వాఁడు సర్వేశ్వరుని యాజ్ఞతోఁ స్పర్ధించును. ఆసర్వేశ్వరుని సభ్యర్థనములచే లోఁబఱుచుకొన యత్నించును. వాగ్దానములచే వశపఱుచుకొనఁ జూచును. అంతే కాదు. మఱి తనమాట వినకపోయినచో మటమట లాడుటకుఁ గూడఁ బ్రయత్నించును.

మనుష్యుఁడా! నీ వెన్నో పాపములఁ జేయుచుంటివే! ఎల శిక్షింపఁబడ కున్నాఁడవో యెఱుఁగుదువా? ఈకర్మ ఫలము గుడుచుట కిది కాదు సమయము.

ఊఱుములు గలిగించువానిని జక్కఁదిద్దుటకై, యుఱుములతోఁ బోరాటము సల్పువాని పోలిక నుండకుము. బాధించునుగదా యని యీభగవంతుని బ్రార్థనములందుఁ దూఱకుము. ఈవిషయమున నీపిచ్చితనము నీతలమీఁదనే యున్నది. నీపాపము నిన్నే కాని మఱెవ్వరిని బాధింపదు.

భగవంతునకుఁ బాసిష్టుఁడనని భావించుమనుష్యుఁడు కృతజ్ఞతాబుద్ధిని జూపుట కేల ప్రాల్మాలవలెను. అట్టిభావన గలవాని కకృతజ్ఞత యె ట్లన్వితమగును.

అఖండమైన యీవిశ్వమున మనుష్యుఁ డొకయణుమాత్రము. అట్టివాఁడు తనకోసమె సృష్టియెల్ల నేర్పడినదను

కొనును. ప్రపంచమంతయును దనబాగుకోసమే ప్రవర్తి ల్లుచున్న దనుకొనును.

నీటిలోని ప్రతిబింబములు వృక్షములు పట్టణములు నభోమండలము ఇత్యాదులెల్లఁ దనసంతోషార్థము సంచరించుచున్నవని బుద్ధిహీనుఁడు తలఁచును. స్వాభావికముగా బ్రపంచము సాగుచుండగాఁ నదియెల్లఁ దన ముదమునకే యని మూర్ఖుఁ డనుకొనును.

వెచ్చనకై సూర్యకిరణముల వేఁడుచు వాఁడు సూర్యుఁడు తనకై సృష్టింపఁబడె ననుకొనును. చల్లఁగా రాత్రి వేళ చంద్రమండలమును దిలకించుచుఁ దనసంతోషము నకై చంద్రుఁడు సృష్టింపఁ బడెనని వాఁ డనుకొనును.

పొగరుచే మతిఁబోఁగొట్టుకొన్న వాఁడా! పగలఁబడకుము. అడఁకువ గలిగియుండుము. ప్రపంచ ప్రవర్తనమునకు నీవేకాదు ప్రయోజనము. ఇది యెఱుఁగుము. ఋతువుల గతి నీకోసమే నెగడలేదు;

మనుష్యజాతియే లేకపోయినఁ బ్రపంచమున నేమార్పును గలుగదు. సరియేకాని, నీవు ప్రపంచమునఁ బ్రసాదింపఁబడిన వారిలోఁ గోటానకోట్లలో నొక్కఁడవు!

నిన్ను నీవ మిన్ను ముట్టించుకొనకుము. అదిగో నీకు మీఁద దేవతలున్నారు. నీతోడభూమిమీఁద నివసించు నితర జీవులు నీకంటెఁ దక్కువవని తృణీకరింపకుము.

ఆజీవులును నీవలెనే దేవునిచే సృజింపఁబడెను.

దైవానుగ్రహముచే సౌఖ్యమందుచున్న నీవు, కావలెనని దైవముచేతనే సృజింపఁబడిన జీవులను గష్టపెట్టుటకుఁగ డంకవహించెదవా? ఆకష్టములు నీకుఁ గలుగకుండ జాగ్రత్తతో నుండుము.

నీవలెనే యవియు దైవమును గొలుచుచున్నవి. వానికి వానికిఁదగిన వర్తనముల నాయీశ్వరుఁ డేర్పఱిచి యున్నాడు. వానిని రక్షించుభార మా యీశ్వరునిపై నున్నది. దానిని నీవు దప్పింతువా?

నీవివేకమును లోకవివేకముపై నెక్కింపకుము. నీయుద్దేశముతోఁ నేకీభవింపనివానినిఁ దప్పుతలఁపు వానినిగాఁ దలంపకుము.

ఇతరులకు నిదమిత్థమని యేదియేని యేర్పరింప నీ కెవ్వ రధికారమిచ్చిరి? ప్రపంచమునుండి ప్రశస్తముల నెత్తుకొన్నవా రెవ్వరు?

ఇప్పుడు ప్రశస్తములుగా నెన్నఁబడుచున్న వెన్నో పూర్వము పనికిమాలినవిగాఁ బరిత్యజింపఁబడెను. నేఁడు మానితములగుచున్నవి ఱే పవమానితములుగావచ్చును. దేనిని గూర్చిమనుజుడు స్థిరుఁడుగా నుండఁగలఁడు?

నీకుఁ దెలిసినంత వఱకు మంచిని జేయుము. సుఖపడుదువు. సౌశీల్యమే యీలోకమున నీకు సంపాదింపఁ దగినది.

మన కెఱుఁగరానిదానిలో యుక్తాయుక్తత లోకవిధము గానే యుండును.

ఇది యుక్త మిది యయుక్తమని యేర్పరించు నది మన యహంకారమే తక్క నన్య మేది?

మన గ్రహణ శక్తిని మీఱియున్నదానిని దేలికగా నమ్ముదుము. మన మెఱుఁగుదు మని యితరు లెన్నుటకయి యెఱుఁగనిదానియందుఁగూడ నమ్మక మున్నట్లు నటింతుము. ఇదిపొరఁబాటును, బొంగరునుగాదా?

ఇదమిత్థమని గ్రుద్దిచెప్పఁబూను వాఁడెవ్వఁడో, ముక్కపట్టుతోఁ దన యభిప్రాయమునే చిక్కఁబట్టుకొనియుండువాఁడెవ్వఁడో యెఱుఁగుదువా? మతిమాలినవాఁడు. వాఁడహంకారముగూడఁ గలిగియుండును.

ప్రతిమనుష్యుఁడును దనయభిప్రాయ మును బాలిం చుకొనుట కిష్టపడుచుండును. అహంకార భరితుఁడు మఱియు నందులకై కష్టపడును. వాఁడు తనయభినివేశ మున ఁదనయాత్మను వంచించుకొనుటతోఁ దనివి నందక యితరులనుగూడఁ దనత్రోవకుఁ దెచ్చుకొనుటకు నిర్బం ధించును.

సత్యము స్థాపితమగుట కేండ్లును బూండ్లును బట్టును. దేని నేని నమ్మువారు పలువురు తమనమ్మకములందు స్థిరతలేని వారై యుందురు.

తర్కము, తారతమ్యము తేర్పఱుపఁ జాలనప్పుడు వేర్వే ఱు మానవాభిప్రాయములు సమబలముగలవి గానే యుం డును.

నీ తి ని ధి

తృ తీ యా ధ్యా య ము

స్వపరానర్థకము లగు వ్యామోహములు

౧. దురాశ

భాగ్యము మిక్కిలిగా బాధపడి ప్రయత్నించి పడయ వలసినంతయావశ్యకత గలదిగాదు కాన దానికై మన స్సునఁ గలవరపాటు తగదు.

మనుష్యునకు మంచియనుదానిని బొందఁగోరుటయు, దానిని బొందుటవలని సౌఖ్యమును నతని మనసులోనే యున్నవి. వానిని నీచజనులను జూచి నేర్చుకొనఁదగదు. ప్రతివిషయమునుపయోగమును దానేపరీక్షించి చూచు కొనఁదగును. అప్పు డాతనిని దురాశయంటదు.

మితిమీఱిన ధనాపేక్షహృదయగతమైన విషమువంటిది. అదియంతర్గతమైన మంచి నంతను జెఱిచివైచును. ఆవిష

ములోఁ జేరినతోడనే సౌశీల్యము, న్యాయచింత, ప్రేమ, చచ్చిపోవును.

దురాశావిష్టుఁడు బంగారమునకుఁ దనబిడ్డల నమ్మును. తనతలిదండ్రులు చచ్చుచున్ననుగూడ వాఁడు ధనపుఁబెట్టె తలుపు తెఱవవెనుకాడును. ఆత్మసౌఖ్యమునుగూడనాతఁ డాసింపఁడు. సౌఖ్యమును బడయఁగోరియు నాతఁ డసౌఖ్యము నందును.

ధనము సంపాదించి దానిచే నిఁకముందు సౌఖ్య మందుదు నని తలఁచి ధనార్జనార్థమై శాంతిసౌఖ్యములను గోల్పోవువాఁడు గృహము నలంకరింపవలెనని యలంకార సామగ్రిని గొనుటకుగా నింటి నమ్ముకొనువాని వంటివాఁడగును.

దురాశావిష్టుని హృదయము నీరసించియుండును. భాగ్యమే మనుష్యునకుఁ బ్రధానముగా నపేక్షింపఁ దగినదియని తలంపనివాఁడు భాగ్యము కొఱకయి యితర ప్రయోజనముల నుజ్జగింపఁడు.

దారిద్ర్యము తనకు మహానర్థ మని తలంపనివాఁడు దానిని దొలఁగించుకొనుటకయియనర్థాంతరములనన్వేషింపఁడు. మతిమాలినవాఁడా! సౌశీల్యము భాగ్యముకంటెఁ జాల

మేలయినదికాదా! దారిద్ర్యముకంటెఁ బాపము నీచమయి నదికాదా! ఆవశ్యకముల నార్జించుకొనుశక్తి ప్రతిమనుష్యునియందు నున్నది. ఇది యెఱిఁగి యింతతోఁ దృప్తి చెందియుండుము. ఆవశ్యకములకంటె నెక్కువ యపేక్షించువాఁడు, దుఃఖము లందుచుండఁగా నీవు నవ్వుచుండవచ్చును.

చూడరాని దని స్వాభావికముగా బంగార మెక్కడనో భూమిలోఁ బూడిచి పెట్టఁబడియున్నది. వెండిమాత్రము పాదములకుఁ దగులునట్లు భూమి పయితట్టుననే పెట్టఁబడియున్నది. ఇట్లుండుట నీకు బంగారమునుగూర్చి పర్యాలోచించుటయుఁ దగదని తెల్పుచున్నదిగదా!

దురాశ వేలకొలఁది దరిద్రులను భూమిలో బ్రుంగించును. వాండ్రు కఱకుగుండెగల యజమానుని కొఱకని భూమిని ద్రవ్వుదురు. అట్లు భూమిద్రవ్వి బంగారుఁగొని తెచ్చుట, వాండ్రను మఱింత బాధితులనుగాఁ జేయును. వాండ్రనది యాజీవితము దాస్యమందే యణఁగఁ ద్రొక్కును.

బంగారు గనులుగల భూభాగము గొడ్డుపోయి యుండును. భూమిలో నెచట బంగారమున్నదో అచ్చటి పైతట్టునఁ బచ్చికయు మొలవదు.

ఆస్థలమునఁ బచ్చిక మొలవనట్లే, పైరుపచ్చలు కానరానట్లే, ఫలవృక్షములు లతలు వెలయనట్లే, భాగ్యమునే నిండించుకొనుచు దానినే పరికించుకొనుచు నుండువాని హృదయమునఁగూడ మంచితనము పుట్టదు. పెఱుగదు.

జ్ఞానవంతులకు ధనము సేవకుని వంటిది. మఱియు నది బుద్ధిహీనునికిఁ గ్రూరప్రభువు వంటిది.

దురాశావిష్టుఁడు భాగ్యమునకు సేవకుఁడు. అంతేకాని భాగ్యము వానిసేవ కుపయోగింపదు. వ్యాధితునికి జ్వరమువలె నాతనికి భాగ్యముండును. వానినది కాల్చి ప్రేల్చి బాధించుచుండును. చచ్చువఱకు నట్లే సంకట పఱచును. భాగ్య మెందఱ సౌశీల్యమును బాడుచేయుచుండుట లేదు! మంచి కది యెందయినఁ దోడ్పడుచున్నదా?

అది మనుష్యాధముల దగ్గఱ నెక్కువగా నెలకొని యున్నది. ఎందుకోయీ! దానిని జెంది ఘనతగాంతునను కొందువు?

విజ్ఞాన సంపన్నులు పలువు రల్ప భాగ్యులేయగుట నీ వారయవా? భాగ్యముకంటె జ్ఞానము సౌఖ్యదాయకముగాదా! పలువురు నీచులు మిక్కిలి భాగ్యవంతులుగా నుండుట

నెఱుఁగవా? వారియవసానదశ యసందర్భముగా నుండుటలేదా?

బీదఱికము తన కనేకవస్తువులు కావలయుననును. దురాశ తన కేదియు వల దనును.

దురాశావిష్టుఁ డెవరికిని నుపయోగపడఁడు. కాని వాఁడు తనకుఁ దానున్నంత క్రూరముగా నితరుల కుండఁడు.

భాగ్యము గల్గియుండుటకుఁ బాటుపడుము. ఔదార్యముతో దానిని వ్యయపఱుపుము.

ఇతరులకుఁ దాను సౌఖ్యము కలుగఁజేయునప్పుడు కాంచునంతసౌఖ్యమును మనుష్యుఁ డిఁకనెప్పుడును గాంచఁజాలఁడు.

౨. మితిమీఱుట

ధనమును గూడఁబెట్టుటకంటె నెక్కువ తప్పిద మేమనఁగా దానిని బనికిమాలినపనులకు వెచ్చపెట్టుట.

తన యావశ్యకములకుఁబైగా విచ్చలవిడిగా ధనమును వెచ్చపెట్టువాఁడు బీదవాని కర్హమయిన యధికారము నపహరించినవాఁ డగును.

దుర్వ్యయముచేయువాఁడు సత్కార్యములఁ బ్రతిషేధిం చును, సుగుణార్జనము నాతఁడు కావింపఁడు. సుగుణ ములవలని బహుమానము మానవుని సౌఖ్యమే.

ధనియై మంచిగా నుండుట, దరిద్రుఁడై మంచిగానుండుట కంటెఁ జాలఁ గష్టసాధ్యము. ఐశ్వర్య మున్నప్పటికంటె దారిద్ర్య మున్నప్పుడే మనుష్యుఁడు తన్నుఁదాను జక్కఁ గా నియమించుకోఁ గలఁడు.

దరిద్రుఁడు మంచితనముఁబొందుట కొక సుగుణ మావశ్య కము. అది యోరిమి. ఔదార్యము, పరిమితత్వము, వివేకము మొదలయిన సుగుణములు లేకుండుధనికుఁడు పాపిష్ఠుఁడు.

బీదవాఁడు తన భద్రమునే చూచికొనవలసియున్నాఁడు. వేనవేలు ప్రజలభద్రమును భాగ్యవంతుఁడు చూడవలసి యున్నాఁడు.

వివేకముతో ధనము నిచ్చివేయువాఁడు తన బాధలఁ గూడ నిచ్చివేయును. ధనమును దాఁచుకొని వృద్ధిచేయు వాఁడు బాధలనుగూడ వృద్ధిచేసికొనును.

అతిథి దేనినేని కోరిన నది లే దనకుము. నీకుఁ గావలసి నదే యగుఁగాక! నీ సోదరులవంటివారు కోరుదు రేని యీయ నఁగూడదు.

అప్రయోజనముగా లక్షలకొలఁది ధనము నింటిలో నణఁచియుంచుకొనుటకంటె దానిని సత్పాత్రదానమున వినియోగించుటయం దెక్కువ యానంద మున్న దని యెఱుఁగుము.

3. ప్రత్యపకార చింత

ప్రత్యపకారచింత మనోదౌర్బల్యమున వేరూని యున్న ది. నీచవృత్తిగలవాండ్రు పిఱికివాండ్రు దీనికిఁ జాల నలవాటు పడియుందురు.

గర్హింపఁదగినవారిని గష్టపెట్టు వాండ్రు పిఱికివాండ్రు గాక మఱెవ్వరు? దొంగతిక్తము చేయువాండ్రను జంపువారు స్త్రీలుగాక మఱెవ్వరు?

ప్రత్యపకారము చేయుటకుఁ బూర్వ మేదైననపకారబాధ నందియుండవలయునుగదా! ఉన్న తులగువారి కపకారము దమ్ము బాధించుచున్న దని యెన్నుటే యసహ్యమగును. అపకారబాధను నీ వలక్ష్యము చేయఁజాలక పోవుటవలన

నాబాధను నీకుఁ గలిగించినవాఁడు తనకుఁ దానపకారబాధను గలిగించుకొన్నవాఁ డగును. నీచునితో నీవును సమానముగాఁ గ్రుద్ధులాడఁ జూచెదవా?

నీకుఁ జెడుగుచేయ నెంచినవానిని దృణీకరింపుము. నీకుఁ జీకాకుగలిగింపఁ జూచువానిని సరకుగొనకుము.

ఇట్లు చేయుటవలన నీ శాంతిని నీవు కాపాడుకొనుటయే కాక ప్రత్యపకారనైచ్యమునకుఁ బాల్పడకయే యా యపకారిని బ్రత్యపకారశిక్షకుఁ బాల్పఱుపఁ గల్గుదువు.

తుపానులు, పిడుగులు, మేలితావుననున్న సూర్యుని, నక్షత్రములను నేమియుఁ జేయఁజాలక కీళ్పట్టుననున్న చెట్టులను గుట్టలనుగూల్చునట్టుగా నపకారము లున్నతాత్ముల నందఁజాలక యవి గలిగించు నీచులనే నవయించును. అధీరత ప్రత్యపకారచింతను బ్రేరేచును. ఉదారహృదయత యపకారమును దృణీకరించుటే కాక యది చేసిన వాని యాత్మకు మేలునుగూడఁ గూర్చును.

మనుష్యుఁడా! ప్రత్యపకారముచేయ నేలకోరెదవు? దానిచే నీ విరోధిని గష్టపఱుపఁదలఁచెదవా? నీవే కష్టపడుదువని యెఱుఁగుమోయి?

౧౮౬:

ప్రత్యపకారచింత యదికలవాని హృదయమును దునుక లు దునుకలుగాఁ గొఱికివైచును. ప్రత్యపకార మెవనికిఁ జేయఁబడునో వాఁ డందుచే సుఖమందును.

తాను గలిగించుబాధ యాతని కధికమై యన్యాయ్యము గా నున్నది. కాఁబట్టి ప్రత్యపకారము తాను జేయవలసి నది గాదు. మొదటనే గాయము తగిలినవాని కింకొక బాధ యెక్కువయెందుకు? అదియుఁగాక మఱియొకఁడు తనకుఁ గలిగించినబాధ యుండఁగా దానింకను దానికా ధిక్యము గల్పించుకొనవలెనా?

ప్రత్యపకారము చేయువాఁడు తనకుఁ గలిగిన యపకార బాధతో నడఁగియుండక యింకను నాతఁ డితరుని శిక్షను గూడఁ బై వైచుకొనును.

ఎవనికిఁదాను బాధగలిగింపఁగోరునో వాఁడు నవ్వుచుఁబో వును. ఆన వ్వెందుకనఁగా నాబాధ గలిగింపఁగోరినవాఁడు తన దుర్దశను బలపఱచుకొన్నాఁడు గదాయని.

ప్రత్యపకారచింత మిక్కిలి పాపిష్ఠమైనది. అది మిక్కిలి యపాయకరము. సాధారణముగా నెక్కుడవేయ నుద్దేశిం

చునో యక్కడ గొడ్డలి వ్రేటు పడదు. ఒకవేళ నది యెదురుదిరిగి తనమీఁదికే రావచ్చును.

అపకారికిఁ బ్రత్యపకారమొనర్చి బాధ గలిగింపవలయు ననుకొనువాఁడు తెలుచుగాఁ దనకే నాశము తెచ్చుకొ నును. పగవాని కన్నొకటి పోఁగొట్టఁ జూచువాఁడు తన రెండుగన్నులను బోఁగొట్టుకొనువాఁ డగును.

తాను జేయఁబూనిన ప్రత్యపకారము జరుగకపోయినచో దుఃఖము కలుగును. జరిగినచో దానికి బదులు కలిగి పశ్చా త్తాప మేర్పడును.

న్యాయమువలని భయము వాని యాత్మశాంతిని జెఱుచును. అన్యాయము నగపడనీయక వానిని న్యాయమున నిలువరింప వలయు ననెడి కలవరము వాని స్నేహితుని న్యాయమును జెఱుచును.

నీవిరోధి చావు నీకోపమును జల్లార్చునా? ఆతనికి జావు గలిగించి శాంతి గలిగించితివి. అది నీకు శాంతిని గలిగింపఁ గలదా?

దుష్కార్యము చేసినవానికి సంతాపము గలిగించువిధ మే దనఁగా వానిని జయించి చంపకుండ విడుచుట. చంపితి వా నీయుత్కృష్టత నాతఁ డూహింపఁజాలఁడు. ఆహా యనఁజాలఁడు. మఱియు నీకోపముబలమును గనుఁగొన జాలఁడు.

ప్రత్యపకారమువలనఁ బ్రత్యపకారికి జయముండవలయును గదా! ఆతని కపకారమొనర్చిన వాఁడు తన యకృత్యపు బరువు నెఱుఁగవలయును. ఎఱేఁగి యట్లొనర్చినందులకు గ్రుళ్లి కుమిలి పశ్చాత్తాపపడవలయును. ప్రత్యపకార చింత కోపముననుండి పుట్టుచున్నది. దానిని దృణీకరించుటవలననే జయముకల్గును.

తప్పు చేసినందులకై యొకనిని జంపవలయుననెడి బుద్ధి పిఱికితనమువలనఁ బుట్టును. బ్రదికియున్నచోఁ దన్ను బాధింపఁ గలఁడని భయముఁజెంది శత్రువు నాతఁడు చంపును.

చావు తగవును జల్లార్చును గాని కీర్తిలతను మరల మొలవకుండఁ ద్రుంచివైచును. చంపుట ధైర్యస్థైర్యములు

గలవాని పనికాదు. దానివలన న్యాయము నాశ
మగును.

అపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకారము చేయు టంత లఘువయి
నదేదియు లేదు. కాని దాని మన్నించుటంత ఘనమయి
నదియు వేఱొకటి లేదు.

మనుజునకు గొప్పజయ మేదనఁ దనను దాను జయిం
చుటే. తనకుజరిగిన యపకారము నపకారముగా నెంచక
తృణీకరించువాఁ డాయపకారమును జరిపినవానికే మరలఁ
ద్రిప్పిపుచ్చినవాఁ డగును.

ప్రత్యుపకారము చేయుటకయి యాలోచించు నపు డా
యపకారము నీమనస్సునకు వ్యథకల్గించిన దనుటలో
నీకు నీవే సాక్షివయ్యెదవు. దానిఁగూర్చి పలవించి నాకు
బాధకలిగిన దని నీకు నీవే యొప్పఁజెప్పుకొనెదవు. నీ
విరోధిగర్వమున కిట్టు విజయోత్సాహమునుగూడఁ గూర్చ
నెంచెదవా ?

మనసు నొవ్వకున్నచో నది యపకారముగాదు. అపకార
మును దృణీకరించువాఁడు ప్రత్యుపకార మేలచేయవలెను!
నిందమోచుట నీ కవమానము గూర్చు ననుకొనెదవేని

నీశక్తి యంత కింక నధికముగా నున్నదిసుమా! కాన దానిని నీవు జయింపఁగలవు.

మంచి తలంపులుగలిగి పరులకు మంచిపనిఁజేయఁ జూచుచుందువేని నీ కెవ్వరును విరోధము చేయరు. అట్లు చేయుట యవమానకరముగాఁ దలఁతురు. నీ యాత్మోన్నత్యము వారి నపకారము చేయకుండఁ జేయును.

త ప్పెంత గొప్పదగునో దాని మన్నించుటయు నంత గొప్పదగును. ప్రత్యపకార మొనర్చుటయం దెంత న్యాయమున్నదో క్షమించుటయం దంతఘనత యున్నది.

నీవిషయమున న్యాయనిర్ణాయకుఁడుగా నుండుటకు నీ కధికారము గలదా? వివాదమం దభినివిష్టుఁడగువాఁడు తానెట్లు ధర్మనిర్ణేత కాఁగలఁడు?

ప్రత్యపకార బుద్ధిగలవానిని జూచి యందఱును భయపడుదురు. అందువలన నాతఁ డందఱకు నసహ్యుఁడగును. అపకారసహనము గలవానిఁ జూచి యందఱు నానందింతురు. అందువలన నాతఁ డందఱకుఁ బ్రేమపాత్ర మగును. ఆతని కీర్తి శాశ్వతముగ నుండును. ప్రపంచప్రేమ మాతని వెంబడించును.

౮. క్రూరత్వము, పవగింపు, అసూయ

ప్రత్యపకారచింత యసహ్యమయినది యని యెఱింగితిమి. ఇఁకఁ గ్రౌర్యమనునది యెట్టిదనఁగా నది ప్రత్యపకారచింత కుండు చెట్టతికములెల్లఁ జెందియుండుటే కాక పరునికిఁ గోపము గలిగించు తీరుగూడఁ గూడియున్నది.

మనుష్యులు తమ స్వభావమున నది లేదందురు. అది తమహృదయములకొక క్రొత్తదైనట్టు గూడ దానిఁ గూర్చి సిగ్గిలుదురు. మనుష్యుల కది తగినగుణము కాదని కూడ వా రందురు.

ఇఁక నది యెందుండి యేర్పడుచున్నది? మనుష్యసంబంధ ముగలది యేది దానికి జననకారణము? భయము దాని తండ్రి; నివ్వెఱ దానితల్లి.

వీరుఁడు తన్నెదిరించు విరోధిపయిఁ గత్తియెత్తును. కాని యావిరోధి లోపడెనేని తృప్తిచెందును.

భయపడువాని నణఁగఁద్రొక్కుట బాగుకాదు. తనకుఁ దక్కువగ నుండువానిని నిందించుట సౌశీల్యము గాదు. గర్వితులై నిన్నుఁ దృణీకరించువారిని లాఁగఁదీసి

కొనుము. యోగ్యులు విధేయులు నగువారిని మన్నింపుము. అట్లుచేసితివా అతిశయితమైన జయము నందుదువు. ఇట్లు జయమందఁదగిన శక్తి లేనివాఁడు, సౌశీల్యముతో దాని సాధింపఁజాలనివాఁడు, ఎదిరి వానిని లొంగఁదీసికొని యేలుటకు బదులు వానిని జంపును.

పరులనుజూచి భయపడువాఁడు పరులను గొట్టఁబ్రయత్నించును. భయమునఁ గొట్టుకొనుచుందురు గావుననే క్రూర ప్రభువులు చండశాసనులయి దండనీతితో నుందురు.

బ్రదికియున్నప్పుడు జంతువు ముఖమునుగూడఁ బరికింపజాలదుగాని యూరఁగుక్క, ప్రాణము పోయినపిదప దాని బడుగుదేహమును వచ్చి పైచును. బ్రదికియున్నంతదాఁక జంతువుఁ బైపడి తఱిమి వేఁటాడును గాని వేఁటకుక్క, ప్రాణముపోయినపిదప దానిని మూచూడనేని చూడదు.

దేశమున జరుగు ప్రజాయుద్ధములు మిక్కిలి బీభత్సమయినవి. ఏలనఁగా నందు యుద్ధముచేయువారు దురాలోచనపరులగు పిఱికిపందలు. వారు తమచేయుహింసవలనఁ దమ దౌష్ట్యము బయలుపడకుండునని తలఁతురు. మారణము వలనఁ దప్పిదము మాసిపోవునని వారితలఁపు.

క్రౌర్యముతో నుండకుండుటకు నిన్ను నీవ నిర్లక్ష్యముపై నెలకొల్పుకొమ్ము. ఈర్ష్యను నీదరికిఁ జేరనీయకుము.

ఇతరుని నీ విరుదెఱఁగులఁ జూడవచ్చును. ఆతఁడు నా కధికోపద్రవకారియని చూచుట యొకతెఱఁగు. అల్పో పద్రవకారియే యని చూచుట వేఱొకతెఱఁగు. అన్యుఁడు నా కల్పోపద్రవకారియే కాఁగేఁ డన్నతెఱఁ గున నీవు సూచితివేని వేనికిని నీవు చెఱుపుసేయవు.

మానవుఁడు తనశ్రేయమునకు మార్చుకొనఁజాలని దే మున్నది ? తన్ను బాధించువానిని గర్హించుటకంటెఁ దన బాధనుగూర్చి వానికి విన్నవించుటలో మేలున్నది. తా నెవరి నభ్యర్థించునో వారు దానితో సమాధానపడుదురు. తా నెవనిఁగూర్చి యేవగింపుచెందునో వాఁడు వాని ప్రాణమును దీయును.

నీలాభము నెవఁడేని చెడఁగొట్టినచో నీవు వానిపైఁ గోప గింపకుము. అట్లుకోపగించి మనశ్శాంతినిగోల్పోవుట యీ లాభపుఁగోల్పోకకంటె నెక్కువగా శోచనీయమయినది.

ఉత్తరీయ మెత్తుకొని పోఁబడె నని యంతరీయమునుగూడ నవతలఁ బాఱవైతువా ?

సమ్మానములు, బిరుదులు, పెండెములు సంపాదించుకొన్న వాని జూచి నీ వీర్ష్యచెందినపుడు, వానిగౌరవనామధేయములును ఘనతయును నీకుఁ గోపము కలిగించినపుడు అవి యాతని కెక్కడనుండి వచ్చెనో యెఱుఁగికొనుము. ఏయేమార్గముల వాని నాతఁ డార్జించెనో యెఱుఁగికొనుము. అప్పుడు నీకుఁ గలిగినయీర్ష్యయుఁ గోపమును గనికరముగ మాఱఁగలవు.

ఆ ధరకే నీ కా భాగ్యము లభింప నుండినప్పుడు నీవు తెలివిగలిగినవాఁడ వగుదువేని దానిని నిరసింతువు.

బిరుదుపెండెరములకు సాధకమయినది ముఖస్తుతియే. అధికారము నిచ్చువానికి దాసుఁడుగా నుండనివాఁ డధికారమును గొనఁజాలఁడు.

ఇతరుల స్వాతంత్ర్యమును జేత నుంచుకొనుటకయి నీ స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవుదువా? అట్లైవఁ జేని చేయునేని వానినిజూచి నీ వసూయచెందవచ్చునా? ఎవఁడు గాని వెల యీయకుండఁ బయివారిదగ్గఱనుండి దేనినేని విలునఁజాలఁడు. ఆ యిచ్చెడువెల వాఁడు కొనఁదలఁచిన వస్తువు చేయు విలువకంటె హెచ్చుగావచ్చునా? లోకా

చారమును నీవు మార్పఁజాలవు. విలుచుట నీకు దక్కు-
-చో వెలకూడ నీకు దక్కఁజాలదుగదా!

ఈప్సితము గానివిషయమునుగూర్చి నీ వీర్ష్య చెందఁ
జాలవు. కావున నీ కీర్ష్యనుగలిగించునది యీప్సితత్వము.
ఈర్ష్యాకారణమగు నీయీప్సితత్వమును దృఢీకరింపుము.
నీకు గౌరవముండినచో గౌరవహాని గలిగించువస్తువును
నీవు చెంద నెంచెదవా? సౌశీల్యపువిలువ నీకుఁ దెలిసిన
చో నీచముగా నాసౌశీల్యమును విక్రయించినవానినిజూచి
నీవు కనికరమును జెందవా?

పరులక్షేమాభాసమును నీవు పరితపింపకుండ విని
యోర్వఁగల్గియుందువేని వారివాస్తవక్షేమమును సంతో
షముతోఁ బ్రస్తుతింపఁగల్గుదువు.

కలుగవలసినవారికి మేలు కలిగెనేని నీవు సంతోషింపు
ము. సుశీలుఁ డెప్పుడును సుశీలతగలవానిమేలును జూచి
సుఖమందును.

ఇతరులకుఁ గలుగుసుఖమును జూచి సంతోషించువారు
తమసుఖమును వృద్ధిపఱుచుకొనువా రగుచున్నారు.

౫. హృదయోద్వేగము

ఉల్లాసముతో నుండువాని హృదయము దుఃఖముఖమునఁ జిఱునగవును దొంగలింపఁజేయును. ఉసూరుమనుచుండు వాని నిరాశయు నధైర్యమును సుఖముఖమున నుండు శోభను శూన్యపఱుచును.

ఆత్మదౌర్బల్యమే దుఃఖమునకు మూలము. నిరుత్సాహమే దుఃఖమునకు బలము నిచ్చునది. గంభీరతనమునకు నీవు కడంగుము. అట్లు కడంగుట కింకను ముందే హృదయోద్వేగము నిన్ను వదలిపోఁగలదు.

ఆహృదయోద్వేగము నీజాతికంతకుఁ జెడుపు దెచ్చును. కావున దాని నీ హృదయమునఁ జేరనీయకుము. అది యుండెనా నీజీవితమం దమృతమధురము లగువిషయము లెల్ల విషదిగ్ధములై చేదువాఱును.

అది కానుపోయినంత నష్టమునుగూడ నీభాగ్యమెల్లఁ బాడయినంత నష్టమునుగా నీకుఁ జూపును. అక్కఱ లేని యల్పవిషయములం దది నీ కత్యంతవిచారముఁ గలిగించి ఆవశ్యకము లయిన యధికవిషయములం దాలోచనమే పోకుండఁ జేయును.

నీమంచిగుణములకది మైకముఁ గ్రమ్మించును. ఇతరులు చూచి గౌరవింతు రని వాని నది మఱుగుపఱుచును. సద్గుణములను నీవు ప్రకటింపవలసినసమయములందు వానిని జిక్కుపఱిచి యణఁగఁద్రొక్కును.

ఇట్లది మంచిగుణములను మాటుపఱిచి చెడుగుణముల ను జేకూర్చి మనుజుని బాధించును. తనపైనుండి భార మును దొలఁగఁద్రోసికొనవలసినసమయమున నది వాని రెండుచేతులను గట్టివైచును.

నీచత్వమును, పిఱికితనమును, అధర్మమును, నీవుతొలఁగఁ ద్రోసికొనఁ గోరుదువేని హృదయోద్వేగము నిన్ను ముట్టకుండఁ జూచుకొమ్ము.

దానిని భక్తివేషము వేయనీయకుము. మఱియుఁ దత్త్వ జ్ఞానమురీతిగాఁ దోఁచి నిన్ను మోసపుచ్చకుండఁ గూడఁ జూడుము. తత్త్వజ్ఞానము భగవంతుని గౌరవించును. ఈశ్వరచింతనమును హృదయోద్వేగముచే మఱుఁగుపడ నీయకుము. ఈశ్వరచింతనము నీకు సుఖమును గూర్చు ను. దానికి దుఃఖ మనునది యపరిచితము.

ఆపదవలనఁ గాక మానవుఁడు మఱి దేనివలన దుఃఖి యగును? సంతోషకారణములు తనదగ్గఱ నుండి నప్పుడుగూడ మానవునిహృదయ మేల సంతోషమును గోల్పోవలెను? దౌర్భాగ్యముకోసమా యాకోల్పోవుట!

వాస్తవముగా వ్యథనుగలిగించుకారణమునఁగాక, మనసు చిన్నఁబోయిన మాత్రమున నుద్వేగము నందువాఁడు, కన్నీరుగార్చుటకై ధనముగొని శవము వెంటఁ జనుచు దుఃఖించువానివంటివాఁడు.

దుఃఖమును బుట్టించునది సమయము గాదు; సందర్భము గాదు. ఏలనఁగా నొకసమయమే యొకసందర్భమే యొకనికి దుఃఖమును వేఱొకనికి వేడుకను గూర్పఁగల్గును.

జరుగనున్న కార్యములను సంతాపవిచారములచే నెక్కువగాఁ జక్కపఱుపఁగల్గుచుంటిరా యని యితరుల నెవ్వరినైన నడిగిచూడుము. లేదు. అట్లెన్నటికిని సాధ్యము కాదని వారందురు.

సహనముతోఁ గష్టముల ననుభవించి ధైర్యముతో దురదృష్టము నెదుర్కొనువానిని బ్రజలు శ్లాఘింతురు.

ప్రకృతిసంవిధానములను వ్యాకులత చీకాకుపాలు సేయు
చును. కావున వ్యాకులత ప్రకృతికి విరుద్ధ మయినది.
ప్రకృతి ప్రియముగా నుండునట్లు కల్పించిన విషయముల
నెల్ల వ్యాకులత నీరసములనుగాను రుచిలేని వానిఁగాను
జేయును.

ఓకుమ్రాఁకులు తుపానుతాఁకున నేలకు వ్రాలి మఱల లేవ
జాలనట్లు మానవహృదయములు సంతాపోద్వేగముల
సోఁకునఁ జదియఁబడి మఱలఁ బూర్వోన్నత్యమును
బొందఁజాలవు.

పర్వతముపయి వాన గురిసినప్పుడు సెలయేళ్లు క్రిందికి
జాఱుచు నక్కడి మంచుసంచునెల్లఁ గ్రిందికిఁ గొట్టుకొని
పోఁగొట్టునట్టు మనుష్యుఁడు సంతాపోద్వేగములపాలయి
నప్పుడు కన్నీళ్లజాళ్లు చెంపలనుండి కాఱుచు ముఖవికాస
మును దుడిచిపెట్టి తొలఁగఁ గొట్టును. పర్వతమున
కామంచుగాని ముఖమున కావికాసముగాని మఱలమును
పటివలె నలుదు.

బాహిరపుఁబట్టులందుల సంతాపచింతలను జూడుము. పలు
వురు గుమిగూడుపట్టులఁ జూపట్టు నుద్వేగములఁజూడుము.

ఎవ్వరైన నందుఁ దవ్వుల్గొనువా రుందురా? వారి నందఱను వప్పించుకొని యాసంతాపచింతలు సాగుచుండుట లేదా? సంతాపచింతావశుల సమీపింపక యందఱును నావలీవలగా నరుగుచుండుట లేదా?

సంతాపచింతావశులు తోడిమ త్రెంచిన పుష్పములవలెఁ దలలు వాల్చి వాడువాఱి యుందురు. చూడుము. మొగ మెత్తక వారు నేలవంకనే చూచుచుందురు. ఏడ్పునకుఁ దప్ప వారి కన్నులింకెందుకుఁ బనికిరావు.

అట్టివారికి నోట మాట యుండదు. హృదయమున నలువురతోఁ గలిసిమెలిసి యుండుటకుఁ జెలికారము మొలకెత్తదు. బుద్ధియందు వివేకము పొడమదు. వారిని గారణ మడుగుము. కారణమేమో వారికిఁ దెలియదు. సందర్భము తెలుపుఁ డనుము. ఆరయఁగా వారికి సందర్భ మేమియు నగపడదు.

అయినను వారి దేహమనోబలములు వారిని వీడిపోవుచున్నవి. కడకు వా రడఁగాఱుచున్నారు. అడఁగాఱినపిదప నెవ్వరుగాని "వా రే మై"రని వారిఁగూర్చి విచారింపరు.

వివేకముగలిగియు నీవు దీనిని దెలిసికొనవా? ప్రపన్నుఁడవయియు నీవు నీప్రమాదమును గనుఁగొనవా?

భగవంతుఁడు నిన్నుఁ గరుణతో సృష్టించెను. నీవు సుఖపడవలయునని తలఁపఁడేని భగవంతుఁడు నిన్ను సృష్టించఁడే యుండఁడు. కరుణామయుఁడైన యా భగవంతుఁడు నిన్నుఁ గటాక్షించుచుండఁగనే నీవు కడముట్టఁజూతువా?

ఉద్వేగము నొందక శాంతముతో సంతోషముతో జీవితము సాగించుటచే నీ ఈశ్వరుని సత్కరించినవాఁడ వగుదువు. నీ వసంతుష్టుఁడవై యుండు టనఁగా మహనీయుఁడయిన భగవంతునిపై మటమట లాడుటగాక మఱేమి?

ప్రతిపదార్థమును బరిణామముఁ బొందునట్లుగదా భగవంతుఁడు సృష్టించెను! పదార్థములు పరిణామ మందుచుండ నీవేల పరితాప మందవలెను!

ప్రకృతి ధర్మము నెఱుఁగుదుమేని మన మాపరిణామమును గూర్చి పరితాపపడరాదు. దాని మన మెఱుఁగకపోవుదుమేని ప్రతిక్షణమును బ్రవ్యక్త మగుచుండు మన గ్రుడ్డితనమును గూర్చియే కదా మనము కోపించుకొనవలసినది.

లోకమున కెల్ల న్యాయనిర్ణయముచేయుట నీపనిగా దని యెఱుంగుము. నిర్ణీతములైన న్యాయములకు లోఁగియుండుటే నీపని. ఇదియెఱుంగుము. అది నీకుఁ గష్టముగఁ గలిగించినప్పుడు నీవు గర్వించితివా కలిగెడి కష్టము పెక్కు మడుంగు లెక్కువగును.

కపటులగువారి కెప్పుడును మోసపోకుము. దుఃఖము దగ్గరను దొలఁగించునని తలంపకుము. అది విషసర్పమువలె నగపడు విషము. నీ యాత్మపై నాటిన యమ్ముల దొలఁగించునదివలెఁ దోఁచునుగాని వాస్తవమున కాయమ్ముల పిడుఁగులలోనికి గ్రుచ్చును.

చింతాసంతాపములు చలికాంత్రలోనుండి నిన్ను విడఁగొట్టినప్పుడు నీవు సల్లాపార్హుఁడవు గావని చాటుట కాలేదా? మనఃక్షోభము నిన్ను మాఱుమూలల దాఁచి యుంచునప్పుడది తానుచేయునని తనకే యవమానకరమని తెలియఁజేయుట కాలేదా?

దురదృష్టము లనెడు శరపాతములకుఁ దొలఁగి మెలఁగుట నీశక్యము కాదు. వివేకము నిన్నట్టుచేయఁ గోరదు. ధీరతతో దురదృష్టపు దెబ్బలకు నిబ్బరించి నిలు

చుటే పురుషధర్మము. ధీరతతోనే తొలుత దానిని దెలిసికొని యెదుర్కొనవలెను.

నీహృదయమున సౌమనస్యము సాగుచున్ననుగూడ నీకన్నులనుండి నీరు గాఱవచ్చును. కాని యట్లు గన్నీరు గాఱుటకుఁ దగ్గ కారణ ముండుటమాత్రము చూచుకొనుము. ఆయశ్రుపాతమునుగూడ నధికము గానీకుము.

ఆపదలయాధిక్యము వానికై నీవు నించు కన్నీటిసంచుచే గణింపఁబడదు. గొప్పసంతోషములను ముఖవికాసములు గోచరింపఁజేయఁజాలనట్లే గొప్పదుఃఖములను గన్నీటిబొట్లు కన్పఱుపఁజాలవు.

దుఃఖమునకంటె నాత్మను దుర్బలపఱుచునది మఱియేమున్నది? సంతాపమువలె హృదయమును జదియఁగొట్టునది మఱియేమున్నది? క్షుభితహృదయుఁడు గణనీయములయిన ఘనకార్యమును జేయఁగడంగఁగలఁడా? సౌమనస్యమును సంరక్షించుకొనుటకు శక్తుఁడు కాఁగలఁడా ?

సత్ప్రతిఫలము లేదేని సంకటమునకుఁ బాలుపడకుము. మేలునకు సాధనములగువానిని జెడుగునకై యుపయోగించి చెఱుచుకొనకుము.

నీతినిధి

చతుర్థాధ్యాయము

మనుజుఁడు తోడివారి మెప్పు పొందఁదగిన దొడ్డగుణములు

౧. ఘనత, గౌరవము

ఘనతయు గౌరవమును నాత్మ నంటియుండునుగాని యాకారభాషాదుల నంటియుండవు. సత్స్వభావమందే సత్యమైన గౌరవము గాననగును.

చెడ్డపనులుచేసి ప్రభు సమ్మానముఁ బడయవచ్చును. బిరుదు పెండెములను బదవులను ధన మిచ్చి కొనవచ్చును. కాని వీనిచే యథార్థమయిన గౌరవ మేర్పడదు. దుష్కార్యములు దుష్కార్యములుచేయువాని నున్నతునిగాఁ జేయఁజాలవు. బంగారము మానవులకు గౌరవముఁ గల్పింపఁజాలదు.

బిరుదులు సాఫల్యమునకుఁ జేయు సత్కారములయి నప్పుడును దేశసేవకు లున్నతస్థితికిఁ దేఁబడునప్పుడును, బిరుదుపెండెముల నొసఁగువాఁడు వానిని గొనువానివలె వార్త కెక్కఁగలఁడు. తన్మూలమున లోకమునకు మేలు చేకూడఁగలదు. "ఈతని కిది యేతీరున వచ్చిన" దని యెవ్వరును విచారింప నక్కఱలేనివిధమును ఘనులఁ గాంచఁజూతువా? లేక "యీతని కిది యెట్లు వచ్చిన" దని యందఱు నడుగవలసినట్లు ఘనత గడింపఁజూతువా?

వీరపురుషులగుణములు వారిసంతానమునకుఁ గూడ నను కూడ నేని వారు తమతండ్రులు గడించిన గౌరవసత్కారములు గాంచఁదగుదురు. అట్టిగుణవిశేషములు నను కూడనివా రాపేరుపెంపులను బెట్టుకొందు రేని లోకులు వారిని "అథోగతి నున్నవా" రని యనుకొనరా?

తరతరములనుండి వచ్చు గౌరవమే గొప్పగౌరవ మని కొందఱందురు. కాని వివేచన చేసి చూడఁగాఁ గష్టపడి సంపాదించినగౌరవమే వాస్తవమయిన గౌరవ మని చెప్ప నొప్పును.

౧౬౬

స్వయము యోగ్యత లేనివాఁడయ్యును తాతముత్తాతల ఘనతను జెప్పుకొని తాను ఘనత నందఁజూచువాఁడు, స్వయము రోగియయ్యును, దేవాలయమునఁ జొచ్చి పవిత్రులతోపాటుగాఁ దానును బవిత్రత్వమును బ్రకటించుకొనఁ జూచువాని వంటివాఁడు.

తనతల్లిదండ్రులు కన్నులుగల్గి చూడఁగలవారైయున్నచో నందువలన నంధున కేమిలాభముండును? తనతాత వాగ్ధాటిగలవాఁడయినచో నందువలన మూఁగవాని కేమి లాభముండును? తమ పూర్వికులు మహనీయులయి యుండినను నందువలన నధము లేమియు లాభ మందఁ జాలరు.

సౌశీల్యమే మనుజుని ఘనునిఁగాఁ జేయును. బిరుదుపెండెరములు లేకున్నను నది మనుజుని నున్నతస్థానమందుంచును.

ఆతఁడు స్వయముగా గౌరవమును సంపాదించును. ఇతరులితరులయొద్దనుండి కొనితెచ్చుకొందురు.

వస్తువును నీడ వీడకుండునట్లు సౌశీల్యమును నిజమయిన గౌరవము సమాశ్రయించియుండును.

గౌరవము ధైర్యమునకుఁ బుట్టినబిడ్డ యని తలంపకుము. ప్రాణత్యాగమునకు సిద్ధపడుటయె గౌరవమును గొనుటకుఁ దగినక్రయధనమని యనుకొనకుము. గౌరవము నీ వొనర్చు కార్యములను బట్టి కాదు వచ్చునది. అది నీవు తలపెట్టినకార్యములను గావించు విధానములనుబట్టి వచ్చును.

రాజ్యనౌక కెల్లరును గర్ణధారులుఁ గాఁజాలరు. సైన్యాధిపత్యము వహింప జను లందఱు నర్హులు గాఁజాలరు. నీకు విహితమయినకృత్యమును నీవు నిర్వక్రముగా నెఱవేర్పుము. సమ్మానితుఁడ వగుదువు.

కీర్తిగాంచుటకుఁ గష్టముల జయింపవలె నని కాని, అపాయములు నాయాసములు ననుభవింపవలె నని కాని యనుకొనకుము. పతివ్రత ప్రస్తుతి కెక్కుటఁ బరికింపుము. సుశీలుఁడు కీర్తితుఁ డగుటఁ జూడుము.

యశస్తృష్ణ మిక్కిలి తీవ్ర మయినది. గౌరవకాంక్ష గొప్పశక్తి గలది. ప్రశస్తకార్యములఁ జేయుటకయి భగవంతుఁడు వీనిని మన కొసఁగినాఁడు.

లోకక్షేమమునకయి భయంకరకార్యములఁ జేయవలసి వచ్చినప్పుడును, ప్రాణములఁగూడ నర్పింపవలసివచ్చినప్పుడును సత్కీర్తిమీఁది యత్యాశ తప్ప మనుష్యునకు శక్తి నిచ్చునది మఱియేది?

ఘనగుణునకు సంతోషమునుగూర్చునది ఖ్యాతినిగాంచుట కాదు; అట్లు ఖ్యాతిని గాంచుటకుఁ దగ్గ యర్హత తన కుండుట.

ప్రజలు "వాని కేల ప్రతిమారూపమునఁ బ్రతిష్ఠ యేర్పడె" ననఁదగినట్లుండుటకంటె "ప్రతిమారూపమున వాని కేల ప్రతిష్ఠ యేర్పడలే"దనఁదగిన ట్లుండుట యుక్తముగాదా?

అత్యాశాపరుఁడే యందఱిలో ముందువాఁడుగా నుండును. వాఁడు వెనుకఁ జూడక ముందఱికిఁ ద్రోసికొని పోవును. అందఱిను వెనుకకుఁ ద్రోసిపుచ్చి వచ్చితిని గదా యని యానందించుచుండును. ఒక్కఁ డెవఁడేనితనముంద

టికిఁ ద్రొక్కికొని వచ్చుట వాని కెఱుఁగనగా సంతాపమును గూర్చును.

ఆశాంకురములు ప్రతి హృదయమును నంటియుండును. కాని యవి యందఱియందును బెంపొందవు. పలువురలో నవి భయముచే మూసిపెట్టఁబడి యుండును. కొందఱిలో నవి యణఁకువచే నణఁచివేయఁబడి యుండును.

ఆశయనునది యాత్మ కంతరంగపుటూపువు. దేహమునఁ బ్రవేశించునప్పుడది దాని ధరించును. తాను దేహమును వీడునప్పుడు దానినిగూడ వీడును.

సత్కార్యములందు దాని నుపయోగించితివా నీకదిసద్యశము గల్గించును. దుష్కార్యములం దుపయోగించితివా నిన్నది దూషించి నాశపఱుచును.

విశ్వాసఘాతుకునిహృదయమున సత్యాశ దాఁగియుండును. దానిచాటునఁ గాపట్యమొకటి తలదాఁచుకొని యుండును. అత్యాశ కది మృదువాక్యముల నప్పును. ఈకుళ్లు కొన్నాళ్లకు వెల్లడికాక మానదు. లోకు లిది యెల్లఁ దెలిసికొందురు.

చలిచేఁ దిమ్మిరిమెక్కి కొయ్యవాఱి యున్నను సర్పము తనవిషమును వీడదు. చలిచే నోరు బిగిసిపోయినను గూడ పాముకోఱలు పగిలిపోవు. దయఁదాల్చి నీవు దానిని రక్షించితివా తనదుర్గుణము నది కనుపఱుచును. వలిగొన్న దానికిఁ జలిమంట దరికొల్పి యసురు నిల్పినప్పు డది ప్రత్యుపకారమా యనునట్లు కాటువేసి నిన్నుఁ గడ తేర్చును.

సచ్చరిత్రుఁడు సౌశీల్యమును సౌశీల్యముకోసమే ప్రేమించును. అత్యాశ కోరెడు సమ్మానము నాతఁడు తృణీకరించును.

ఇతరులు స్తుతించినఁగాని పరితోషము పడయఁజాలని ఘనచరిత్రుని స్థితి యెంతయుఁ గనికరింపఁదగినది గదా! ఘనవర్తనము ప్రతిఫలము కాంక్షించునదిగా నుండరాదు. ఆదరముకంటె నది యధికము కోరరాదు.

అభ్యుదయ మందుచున్నకొలఁదిని సూర్యునికి నీడ యల్పమగుచుండును. అట్లే సౌశీల్యమెక్కువగుచున్నకొలఁదిని శ్లాఘాపేక్ష దానికిఁ దక్కువగుచుండును.

తన్నుఁ బట్టుకొనవలెనని తంటాలుపడుచుఁ బరుగువాఱు వానికిఁ గీర్తి నీడవలెఁ నందిరాక దూర మరుగుచుండును. కాని నా కీర్తి యక్కఱ లేదని ప్రక్కఁగాఁ జనఁజూచు వాని నది వెంటాడి యంటుకొనును. అనర్హుఁడు కీర్తికై యాయాసపడినను నది యబ్బదు. అర్హుఁడు తన కది యబ్బకుండుటకై దాఁగియున్నను నబ్బకమానదు.

సత్పురుషుల వెంబడింపుము. సత్కార్యములఁ జేయుము అర్హానర్హతల నెఱుఁగక పొగడుచుండు ననేకులకంటె నీనడవడినిగూర్చి నీయాత్మవిశ్వాసమే నీ కెక్కువగా ముదముఁ గూర్పఁగలది.

౨. శాస్త్రములు, పాండిత్యము

భగవంతునిచే సృష్టింపఁబడినపదార్థములను బరీక్షించి తెలిసికొనుటయే మనస్సునకు ఘనతరమయిన యుద్యోగము.

ప్రకృతిపరిశీలన మెవనికిఁ బరితోషముఁగూర్చునో వానికిఁ బ్రతిపదార్థమును భగవంతునియస్తిత్వమును నిరూపించును. అట్లాయస్తిత్వమును నిరూపణచేయు నఖిలార్థములును భగవదారాధనాసక్తికిఁ బ్రయోజకము లగును.

ప్రతినిమిషము నట్టివానిమనసు భగవంతునిమీఁదనే యుండును. జీవిత మున్నంతదాఁక నాతఁడు భక్తిరసమున నోలలాడుచుండును.

కన్నులు పైకెత్తినప్పు డాతని కంతరిక్షమెల్ల నద్భుతములతో నిండియుండినట్లు కనుపట్టదా? భూమివంకఁ జూచినప్పు డాతనికిఁ జిన్నిపురుగుగూడ భగవంతుఁడు దక్కఁ దక్కొరుఁడు తన్ను సృష్టింపఁజాలఁ డని నొక్కి వక్కాణింపదా?

గ్రహములు తమతమకక్ష్యలలోఁ దీరుదప్పక తిరుగుచున్నవి. నిశ్చలుఁడుగాఁ దనస్థానమున సూర్యుఁడు నిలిచియున్నాఁడు. తోఁకచుక్కలు మహాకాశమునఁ దమత్రోవను జనుచున్నవి. ఓయినరుఁడా! భగవంతుఁడు గాక వాని కిట్లు పనిగొల్పినవాఁడు మఱెవ్వఁడు కాఁగలఁడు? అపారమయిన విజ్ఞానముగలవాఁడుగదా వాని నిట్లనుశాసింపఁగలవాఁడు కాఁగల్గును!

గ్రహములకాంతిజ్వాల లెంత దేదీప్యమానములుగ నున్నవో చూడుము. కాంతిజ్వాల లట్లు గ్రక్కుచున్నను గ్రహములుతఱుఁగుటలేదు. వాని గమనవేగము క్రమము:

దప్పుట లేదు. ఒకదానిత్రోవ కింకొకటి యడ్డువచ్చుట లేదు.

భూమినిజూడుము. దానిలోనుండి పుట్టువస్తువులఁజూడుము, మఱియు నాభూగర్భమును జూడుము. సర్వజ్ఞుడును సర్వశక్తుఁడును గాక వానినెల్ల నట్లు సృష్టింపఁజేయఁజాలువాఁడింకెవ్వఁడు కాఁగల్గును ?

పచ్చికను మొలపించువాఁడు, ఆయాకాలములందు దాని నభివృద్ధిపఱుచువాఁడు, గోవులు గుఱ్ఱములు గొఱ్ఱెలు బఱ్ఱెలు మొదలగుజంతువులు దానిని మేయునట్లు చేయువాఁడు, భగవంతుఁడే కదా !

నీవు నల్లుధాన్యమును మొలపించి చక్కఁగాఁ బెంపొందించి విత్తినదానికి వేయిరెట్లెక్కువగాఁబండించి నిన్ను భాగ్యవంతునిఁగాఁ జేయువాఁడాభగవంతుఁడే కదా!

కార్యకారణసంబంధమును నీవు గనుఁగొనఁజాలకున్నను మామిఁడిమొదలగు వృక్షములను, ద్రాక్ష మొదలగులతలను ఫలభరితములనుగాఁ జేయువాఁడాభగవంతుఁడే కదా!

అధమాధమములయినవి చీమలు, దోమలు తమ్ముఁ దాము సృష్టించుకొనఁగలవా? దైవముకంటెఁ గొంత దక్కువయిన సేవయినను వానిని సృష్టింపఁగలవా?

జంతువులు దాము జీవించుచున్నట్లు తెలిసికొనఁగల్గునే కాని తమజీవితమును గూర్చి యచ్చెరువు చెందఁగలవా? జీవించియున్నప్పుడు క్షేమ మందునే కాని, జీవితాంతము కల్గునని యవి భావింపలేవుగదా!

ప్రపంచపుభాగములనే కాక సమష్టి ప్రపంచమును గూడ జూడఁగల్గి సంతోష వైచిత్ర్యముల నందఁగల్గిన నీకు ప్రపంచప్రవర్తకుఁడయిన యా భగవంతుని ప్రాభవమును దెలిసికొనఁ బ్రయత్నించుటకంటె మేలయిన కాలక్షేప మేమియుండును? నీమనసును భగవద్విలాసములను బరిశీలించుటలోఁ గాక యింకే యితరకార్యములలోఁ బ్రవేశ పెట్టఁదగును?

జంతువులసృష్టియందు భగవంతునిశక్తియుఁ గరుణయు వ్యక్త మగుచున్నది. వానియాహారపదార్థ నిర్ణయమందు న్యాయ మున్నది. దానికి దానికేర్పఱుపఁబడినజీవిక చో

ప్పైన నదియది సుఖముగా జీవించుచున్నది. ఒకదానిం జూచి మఱియొకటి యీర్ష్య చెందదు.

ఇట్లు చూడఁగాఁ బుస్తకపఠనమువలనఁ బొందఁదగినజ్ఞాన మేపాటిది? జ్ఞాన మెల్లఁ బ్రకృతిని జదువుటలో నున్నది గాని పుస్తకములను జదువుటలో లేదు.

జగన్నిర్మాణమునుగూర్చి సంతోషించినపిదప దానియుప యోగమునుగూడ గుర్తింపుము. భూమిపైఁ బుట్టుచున్న ప్రతివస్తువును, నీమేలుకొఱకే నెగడుచున్నదిసుమా! అన్నవస్త్రములు, ఔషధములు, మొదలగున వన్నియు నందునుండి పుట్టుచున్నవే కదా!

దీనిని గనుఁగొన్నవాఁడే జ్ఞానవంతుఁడు. దీనినిగూర్చి పర్యాలోచించువాఁడే వివేకి.

లోకోపకారకమై గర్వమును గలిగింపని శాస్త్రజ్ఞానము నలవఱుచుకొనుము.

జీవించుట, మృతిసెందుట, అధికారముచేయుట, విధేయత చూపుట, సౌఖ్యమందుట, బాధపడుట, ఇత్యాదు లన్ని

యు నీవనుభవింపవలసినవిషయములు. ఆయనుభవింపవల సినవాని నన్నింటిని జీవితక్రమము నీకుఁ బ్రత్యక్షపఱుచును.

అవి నీహృదయమున మెదలుచున్నవి; చూడుము. అవసరములం దవి నీకు జ్ఞప్తికి రావలెను. సులువుగా వానిని నీవు గుర్తింపఁగలవు. శ్రద్ధగలిగి యుండుము. సరిగా వానిని నిలుపుకొనఁగల్గుదువు.

ఇతరశాస్త్రము లన్నియు వ్యర్థములు. ఇతర జ్ఞాన మంతయు గర్వపూరితము. మానవజీవితమున కవి యావశ్యకములు గావు. లాభకరములును గావు. అవి మనుష్యు నెక్కువ మంచివానినిగాఁ గాని ధన్యాత్మునిఁగాఁ గాని చేయఁజాలవు.

భగవంతునియందు భక్తియుఁ, బ్రాణికోట్లయెడ దయయు, నీ కెక్కువగా ధన్యతను జేకూర్పఁగలవి. భగవంతుని కార్యములఁ బరిశీలించి తెలిసికొనుట నీ కాభక్తిని గల్గించును. నీకంటెఁ దక్కువయిన ప్రాణుల స్థితిగతులను గూర్చి విచారించుట నీకు దయను దయివార్చును.

నీతినిధి

పంచమాధ్యాయము

తప్పించుకోరాని దైవికములు

౧ లాభనష్టములు

లాభము కల్గినదని నీహృదయము నెక్కువగా నుప్పొంగ నీయకుము. అదృష్టము నీ కి ననుకూలముగా నున్న దని ప్రాణాపాయముతో సమానమయిన పరితాపమునకును నీహృదయమును బాల్పడనీయకుము.

అదృష్టదేవత వేడ్కచూడ్కులు కుదురుగా నుండవు. కావున నీవు వానిపై గట్టినమ్మక ముంపవలదు. ఆమె కోపపుఁజూపులును, గుదుర్కొనియుండవు. కావున నీవు ప్రత్యాశగలవాఁడవై యోర్మిఁ దాల్చి యుండుము.

ఆపదలను దిన్నఁగా నోర్వఁగల్గియుండుట యతికష్టము. సంపదలను జాగ్రత్తతో సవదరించుకొనుటలోనే జ్ఞానాతిశయము కానవచ్చును.

మేలుగీడులందుఁ దూలిపోవకుండఁ బోవఁగలత్రోవను నీవు తెలిసికొనవలెను. అవి రెండే నీయాత్మశక్తులను నీయనుభవమునకుఁ దెచ్చునవి. అవి యెపుడు నీవెంటఁ దవుల్కొనునో యపుడు నీవు జాగరూకతతో నుండవలెను.

సంపద ని న్నెంతసంతోషపఱిచి యుబ్బి తబ్బిబ్బగునట్లు చేయునో చూడుము. నీకుఁ దెలియకుండ నీ బలమును పరితోషమును నది హరించును.

దురదృష్టములు నిన్ను వెఱపింపఁజాలకపోయినను, కష్టములు నిన్నుఁ గదల్పఁజాలకపోయినను, సంపద మాత్రము నిన్నుఁదప్పక జయింపఁగలదు.

బలపరితోషములు నీకు మరలఁగావలసియేయున్నను జెల్లిపోయినవి మఱి యిఁకఁ జేకూడవని నీకుఁ దెలియకుండు తీరున సంపద నిన్ను జయించి వానిని సన్నగిల్లఁజేయును.

కష్టములు గల్గినప్పుడు విరోధులు గూడఁ గనికరింతురు. సంపద, సౌఖ్యము, గల్గినప్పుడు హితులుగూడ నీర్ష్యఁ జెందుదురు.

ఆపన్నతయందే సత్కార్యముల యంకురము లున్నవి. ధైర్యమునకు శౌర్యమునకు ధర్మమునకు నాపద దాది వంటిది. సత్యమైన సౌశీల్య మన్నిసందర్భములందును గార్యసాధక మగును. దానితోఁ గొన్ని దైవికములు గూడ జతకూడినప్పుడు ఫలము బాగుగాఁ బ్రత్యక్ష మగును.

ఆపన్నుఁడగువాని నాప్తులుగూడ విడుతురు. అప్పుడు తన ప్రత్యాశలన్నియుఁ దనవలననే కల వని యాతఁ డెఱుఁ గును. తనయాత్మను రక్షించుకొనును. రక్షించుకొని చిక్కుల నెదుర్కొనును. జయించును.

సంపన్నుఁడు తాను సుఖముగా నున్నాఁడ ననుకొనును. గోష్ఠిలోఁ దన్నుఁ జుట్టియుండువా రందఱును నిజముగాఁ దన్నుఁ బ్రేమించుచున్నా రనుకొనును.

అజాగ్రత్తతో నశ్రద్ధతో నాతఁ డుండును. దేహమునందు నుండు నపాయముల నాతఁడు చూడఁడు. ఇతరులను నమ్మును. తుదికి వారు వానిని మోసపుచ్చెదరు.

ఆపత్కాలమునఁ బ్రతిమానవుఁడును సరకుఁ దాను దారి త్రొక్కుకొనఁగలఁడు. కాని సంపత్కాలమునఁ బ్రతిమానవుఁ డట్లు సాగఁజాలఁడు. సంపద శాస్త్రమును మఱుఁగుపఱుచును.

కష్టములఁ గానరానీయకుండునట్లు కన్పట్టి సుఖకు సృష్టి ములలోనే ముంచివైచు సంతోషోద్రేకము కంటెఁ [illegible] ద్రోవఁజూపెడు దుఃఖమే చాల మేలయినది.

మన కామక్రోధములే కొంతకు మనపై విమాతు నాటించును. ఒద్దికతో నుండుటే జ్ఞానమునకు ఫలము.

యావజ్జీవితము నీవు నిష్కాపట్యముతో నుండుము. సర్వ పరిణామములందును నీవు సంతృప్తిగలిగి యుండుము.

అన్ని విషయములందును లాభ మందఁగల్గుదువు. ఇట్లగుటచే సంభవించునదియెల్ల నీకు శ్లాఘ్యతనే కల్గించును.

జ్ఞానవంతుఁడు సర్వసందర్భములను జ్ఞానసాధనములను గానే చూచుకొనును. విధివిధానములమార్పుల నన్నిం టిని నాతఁడు సమదృష్టితో సందర్శించును. ఆతఁడు మేలును బాలించును. కీడును వీడును. దేనియందును జలన మందఁడు.

సంపత్సమయమున గర్వింపకుము. ఆపత్సమయమున హ తాశుఁడవు గాకుము. కావలెనని యపాయములఁ దెచ్చు కొనకుము. అవి పైఁబడినప్పుడు పిఱికివాఁడవై పాఱిపో కుము. నీతో నేది నిలువదో దానినిఁ దృణీకరింపుము.

ఆపద, ప్రత్యాశతెక్కలను విఱుగఁగొట్టకుండునట్లును సంపద, వివేకపు వెల్తురును సన్నగిలఁజేయకుండునట్లును జాగ్రత్తగొనుము.

లాభముఁ బొందఁజాలనని భయపడువాఁ డెన్నఁటికిని లాభమును బొందఁజాలఁడు. ముందఱనుండుగోతిని జూడ లేనివాఁ డాగోతిలోఁ దప్పకకూలును.

సంపదను బడసి సర్వక్షేమముల నందుచున్నాఁడ నని తననిసియుండువాఁడు, ఇసుకనేల నోడలంగరు దించి కుదు

రుగానున్నాఁడ నని ముదమందు నోడవానివంటివాఁడు. సంపద దప్పి యాపద వచ్చినప్పు డాతఁడు సంకట పడును. అలలు మళ్లివచ్చి యిసుకను దొలఁగించినప్పు డీతఁడు సంకటపడును.

పర్వతములపయినుండి పాఱు నదీప్రవాహము తటప్రదే శముల నెట్లు తాఁకుచు సముద్రమునఁ గలయఁబోవునో, అట్లే భాగ్యమును జనులను దాఁకుచుఁ జనుచుండును.

చలనము దానికి సార్వకాలికము. అది యెక్కడను గుదు రుకొనియుండదు. ఇఁక దానిని నీ వెట్లు ధరించియుంచు కొనఁగల్గుదువు. అది నిన్నుఁ గదిసినప్పుడు ముదంపడు దువు. కాని యంతలోనే యది నిన్నువీడి వేఱొకని చెం తకుఁ బోవును.

౨. వ్యాధి, బాధ

శరీరమునకు వ్యాధి కలిగినప్పుడు దానిఛాయ యాత్మను గూడ నావరించును. ఒకటి యనారోగ్యముతో నున్న ప్పుడు మఱియొకటి యారోగ్యముతో నుండఁజాలదు.

మును ధర్మదూరముగాఁ గడపఁదలఁపఁడు. సద్గతికై తన కడపటి కాలమును గడపఁగల్గువాఁడు తన మొదటికాలము నల్లరిచిల్లరిగాఁ బొల్లుపుచ్చఁడు.

మరణ మొందవలసినట్లుగా మరణమొందువానిజీవితము నిరర్థకముగాదు. సుఖమరణమొందువాఁడు నిష్ఫలముగా జీవించియుండఁడు.

చావవలసియుండు నని తెలిసియుండువాఁడు జీవించు నప్పుడు తృప్తి గల్గియుండును. మరణమును స్మరణమున లేకుండఁ జేసికొనఁదలఁచువాఁడు దేనియందును సుఖమును గానఁడు. సంతోష మాతని కిది యెప్పు డెక్కడపడిపో వునో యని భయపడవలసియుండు రత్నమువంటిది.

సుఖముగా, సుప్రఖ్యాతముగా మరణమొందఁ గోరుదు వేని నీకంటె ముందుగా నీదుర్వృత్తులకు మరణము గల్పింపుము.

మృతికి ముందే తనజీవితకార్యములను ముగించుకొన్న వాఁడు సుఖి, కృతార్థుఁడు. మరణకాలము వచ్చినప్పు డగు.

డందుకు సర్వసిద్ధముగా నున్నవాఁడు సౌఖ్యమందును. మరణము మంచిది గాదనకుము. దాని తత్త్వమును తెలిసికొనలేనయితినని నీవు దానికి భయపడకుము. దుఃఖముల నెల్ల నది తుదిముట్టించు నని మేలు నిశ్చయముగా నెఱుఁగుదువు.

ఎక్కువకాలము జీవించినచో నెక్కువ సౌఖ్యము గలుగు నని యెన్నకుము. మంచిగాఁ గడపినజీవితమే మనుజునకు సుఖగౌరవముల నొసఁగునది.

మంచిగా నిట్లు జీవితము గడపినవాఁడు మరణమునకుఁ బిదప నామనుగడవలనిలాభముల ననుభవించును; ఆనందించును.

మానవజీవితమున కిదియే మంచి క్రమము.

నీతినిధి ముగిసెను.
